Orası başka bir yer

UMRE REHBERİ

Dr. Aynur Ünler

ORASI BAŞKA BİR YER
Umre Rehberi

Orası başka bir yer

UMRE REHBERİ

Dr. Aynur Uraler

ORASI BAŞKA BİR YER

Umre Rehberi

Editör
Ali BUDAK

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Necmi TOPAL

ISBN
975-278-197-7

Yayın Numarası
445

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96
Ekim 2006

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Alayköşkü Cad. No: 12 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 519 39 33   Faks: (0212) 519 39 01

Işık Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88   Faks: (0216) 318 52 20
www.isikyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BÖLÜM

UMRENİN GERÇEKLEŞTİRİLDİĞİ MEKÂNLAR

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UMRENİN YAPILIŞI

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MEKKE'DE ZİYARET YERLERİ

BEŞİNCİ BÖLÜM

MEDİNE

ALTINCI BÖLÜM

MEDİNE'DE ZİYARET YERLERİ

YEDİNCİ BÖLÜM

HAC VE UMRENİN FAYDALARI

Mekke ve Medine hayranı annem
Zekiye Uraler Hanımefendi'ye...

ÖNSÖZ

Elhamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn vessalâtü vesselâmü alâ Rasûlina Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ecmaîn.

Hac, İslâm'ın şartlarından biridir. Gücü yeten, imkân bulan her Müslümanın, ömründe bir kere hacca gitmesi farzdır. Hac ibadeti, Zilhicce ayında, Mekke şehrinde yerine getirilir. Kâbe'yi ziyaret etmek haccın gereklerinden biridir. Hac mevsimi dışında da Kâbe'yi ziyaret etmek mümkündür. Buna da umre denir.

Umre ile ilgili bilgiler, kitapta genişçe yer alacağından, burada genel konulara temas etmek faydalı olacaktır. Öncelikli olarak belirtilmesi gereken hususlardan biri, umre ibadetinin yapıldığı yer olan Mekke ve Kâbe'nin önemidir. Mekke, diğer şehirlerden farklı bir şehir; Kâbe de diğer binalardan farklı bir binadır. İslâm dinine göre Mekke ve Kâbe kutsaldır. Bundan dolayı bu mekânlara saygı gösterilmesi gerekir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de Hac Sûresi'nin 32. âyetinde, "Kim Allah'ın şeâirine (Allah'a ibadet etmeye vesile olan herşey. Kur'ân, Kâbe, namaz, ezan gibi) saygı gösterirse, şüphesiz bu, kalplerin takvâsındandır." buyurulmuştur. Mekke ve Medine'yi farklı kılan özelliklerden biri de bu yerlerin vahyin geldiği, Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* yaşadığı yerler oluşudur.

Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* "Şu üç mescid dışında hiçbir mescid için (özel olarak) yolculuk yapmak uygun olmaz. Mescid-i Haram, Mescid-i Nebî, Mescid-i Aksa"[1] buyur-

1 Buhârî, Mescidu Mekke 1, 6.

muş olması, bu yerlerin ve orada bulunan mescidlerin önemini ifade etmektedir.

Bundan sonra hac ve umre sırasında dikkat edilecek bazı noktalara değinmek gerekir. Şunu önemle belirtmek gerekir ki ele geçen fırsat iyi değerlendirmeli, mübarek yerlerin kıymetine uygun davranmalıdır.

Başka bir beldeye gidildiği için gerek yolculuk sırasında gerekse orada bulunulduğu müddetçe sabır, tahammül ve dayanıklılık gösterilmelidir.

Ayrıca bu ibadetleri eda ederken, sağlam bir bilgiye de ihtiyaç vardır. Umrede yapılacak işler, bilerek yapılmalıdır. Bunun için ilmihâl kitaplarından umre ile ilgili kısımlar veya bu konuda yazılmış kitaplar okunmalı, dinî konularda bilgi sahibi olan kimselere danışılmalıdır.

Son zamanlarda hac ve umre konusunda ortaya atılan ve bilgisizlikten kaynaklanan, çoğu kulaktan dolma olan yanlış görüşlere de burada temas etmekte fayda vardır. Hac ve umre yapılmasını doğru bulmayarak, harcanacak paranın başka yerlere harcanması gerektiği şeklindeki sözler bunlardan biridir. Hâlbuki hac ve umre bir ibadettir ve Allah'ın emridir. Allah Teâlâ, bazı ibadetlerin beden ile yapılmasını bazı ibadetlerin mal ile yapılmasını uygun görmüştür. Bundan dolayı hacca, umreye gidilmeyip sadaka verilmesini teklif etmek doğru değildir ve temelden yanlıştır. Çünkü İslâm dininde sadaka da vardır, hac da vardır, umre de vardır. Bunlar birbirine karıştırılmaz. Bundan dolayı hacca veya umreye giden kimseleri, harcanan paralar sebebiyle kınamamalıdır. Dinimizde israf haramdır. Yaşayışımızda israf son derece artmışken, niçin sadece hac ve umrenin israf sayıldığını anlamak ise mümkün değildir. Bilinmelidir ki hac ve umre için harcanan para israf değildir. Çünkü bir ibadet yerine getirilmektedir. Haccın veya umrenin, imkânı olanlar için ömürde bir kere yapılması gereği göz önüne alınırsa harcanan paranın çok olmadığı görülür. Birden fazla yapılan hac ve umre de nafile ibadet türündendir, lüzumsuz değildir. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ve sahabeler birden

fazla olarak umre yapmışlardır. İmkân nisbetinde nafile hac ve umre ibadetleri yerine getirilmelidir. Çünkü Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* bu konuda teşviki vardır.

Dolayısıyla hac ve umre sebebiyle yurt dışına para aktarıldığı gibi kaygılar duyup bu ibadetler yerine yurt içinde sadaka verilmesi gerektiği şeklindeki anlayışlar yanlıştır. Çünkü ibadetlerde bedel olmaz. Hac ve umre başka ibadet, sadaka başka ibadettir. Bu ibadetleri emreden Allah Teâlâ, Müslümanların sadece Mekke'de olmadığını, hac ve umre için uzak diyarlardan gelineceğini biliyordu. Hatta bu konu, Kur'ân-ı Kerim'de de ifade edilmiştir. Ayrıca Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, hac ile umrenin fakirliği giderdiğini ve hacca, umreye giden kimsenin fakir düşmeyeceğini belirtmiştir.[2] Hac ve umre için yapılan harcamalar sebebiyle o ülke halkı fakir düşmez. Sadaka ve zekâtın mala bereket getirmesi gibi, hac ve umre de maddî berekete sebep olmaktadır. Aynı konudaki bir başka hadiste Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, hac yolunda harcanan paranın, Allah yolunda harcanmış olarak ve hatta yedi yüz katına kadar katlanarak kabul edildiğini haber vermiştir.[3]

Kâbe'yi ziyaretten alıkoymaya çalışmanın, günahı ile ilgili âyet de hac ve umrenin gerekliliğinin delillerinden biridir: "İnkâr edenler, Allah'ın yolundan ve yerli-taşralı bütün insanlara eşit kıldığımız Mescid-i Haram'dan alıkoymaya kalkanlar, (şunu bilmeliler ki) kim orada zulüm ile haktan sapmak isterse ona acı azaptan tattırırız."[4]

Ayrıca "Rablerinin lütuf ve rızasını arayarak Beyt-i Haram'a yönelmiş kimselere saygısızlık etmeyin"[5] âyetini göz önüne alarak hac ve umre yapanları rencide etmemelidir. Aynı şekilde "Beytullah'ı ziyaret etmek, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır"[6] âyeti de hacca ve umreye gidenleri tenkit etme hakkını kaldırır.

2 Abdurrezzâk, Musannef V, 11.
3 Münzirî, et-Terğîb ve't-terhîb II, 180.
4 Hac Sûresi 22/25
5 Mâide Sûresi 5/2
6 Âli İmran Sûresi 3/97

Kutsal mekânlara karşı saygılı olmak gerektiğine dair hadis de vardır. Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur: "Bu ümmet, Mekke'ye gerekli saygıyı gösterdikleri sürece hayır üzerinde olmaya devam edeceklerdir. Bu saygıyı kaybettikleri zaman helâk olurlar."[7] Dolayısıyla dînî meselelerde ileri geri konuşmak doğru değildir.

Hac ve umre, dünya Müslümanlarının toplanmasına, birbirleri hakkında bilgi sahibi olmalarına vesile olduğu için ayrıca önem arz etmektedir.

İbadet için Mekke ve Medine'ye gitmekten ayrı olarak, bir Müslümanın, zaten o kutsal beldeleri merak etmesi beklenir. Çünkü günde beş defa yönelerek namaz kıldığı Kâbe oradadır. Ayrıca Hz. Muhammed'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ve ashâbının din uğrunda mücadele verdikleri yerler orasıdır. İslâm Tarihi'nin başlangıç yerini görmek, kişiye sorumluluklarını hatırlatma açısından faydalıdır. Bunlara ilâveten Mekke ve Medine'yi ziyaret, kişinin tarih ve kültür şuuruna katkıda bulunur.

Hac ve umreyi erteleme konusuna da temas etmek gerekir. Hac ve umre ibadetlerini ertelemek, ileri bir tarihe bırakmak doğru değildir. Çünkü gelecekte ne olacağını kimse bilemez. Ya sıhhat ya da mâlî konuda bir engel çıkabilir. Nitekim Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, şöyle buyurmuştur: "Hacca gitmek isteyen kişi acele etsin. Çünkü ya hasta olabilir, ya vasıta imkânı bulamaz veya çeşitli ihtiyaçlar çıkabilir."[8] Bu arada yurdumuzda yaygın olan yanlış bir kanaati de düzeltmekte fayda vardır. Haccın yaşlanınca yapılacağı anlayışı... Öncelikle ifade edelim ki haccın veya umrenin yaşlanınca yapılacağına dair dînî hiçbir delil yoktur. Maddî imkânın oluştuğu ilk anda bu ibadetler yerine getirilmelidir. Hac veya umreden döndükten sonra günah işlememek gerektiğini düşünüp günah işleyemeyecek yaşa gelince bu ibadetleri yapmak gerektiğini düşünmek son derece yanlıştır. Çünkü günah işlemek, hacca gidene de gitme-

---

7 İbn Mâce, Menâsik 103.
8 İbn Mâce, Menâsik 1.

yene de, zengine de fakire de yasaktır. Aksi hâlde kendisine hac farz olmayan kimselere, ömür boyu günah işlemelerinin serbest olması gerekirdi.

Diğer yandan, imkân varsa, çocukları da hacca, umreye götürmekte fayda vardır. Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* çocukların namaza yedi yaşında başlatılması tavsiyesi yanında bu konuda da teşvikleri vardır. Çocukların dinlerinin farkında olmaya başlamaları ve ibadetlere alışmaları açısından bu uygulamalar faydalı olacaktır. Ayrıca kutsal topraklardaki rahmetten ailece yararlanmak ve bir güzelliği ailece paylaşmak da söz konusu olmaktadır.

Umreye gidenlere yardımcı olmak maksadıyla hazırladığımız bu kitabı oluştururken Kur'ân-ı Kerim ve hadis-i şerifler yanında fıkıh kitapları ile yurt içinde ve yurt dışında yazılmış hac ve umre ile ilgili çalışmalardan istifade edilmiştir. Her bilginin kaynağını dipnot vermek suretiyle yansıtmak kitabın hacmini genişleteceği için fazla dipnot kullanılmamış, ancak âyetler ile umreye delil niteliğinde olan hadislerin kaynağı ve metinde geçen âyetlerin numaraları verilmiştir.

Hac ve umre, namaz gibi sık yapılan bir ibadet olmadığı için bu ibadetlere ait terimlerin çoğu bilinmemektedir. Umreyi yerine getiren kimsenin, yaptığı ibadetlerin dînî literatürdeki adını bilmesi ve ibadetin gerçekleştiği mekânların kısaca tanıması, kitabımızdan istifade etmesine yardımcı olacağından, kitabımızın baş tarafında bir sözlük yer almaktadır. Aynı şekilde okuyucuya kolaylık olması açısından terimler ve teknik ifadeler kullanılmamaya çalışılmıştır.

Orası başka bir yer olduğu için Mekke'yi, Medine'yi ziyaret sırasında hissedilenleri ve haccı, umreyi ifa ederken yaşanan duyguları anlatmak mümkün değildir. Ancak bu ibadetleri yapanlar bilirler. Bundan dolayı bu kitapta duygular yerine sadece umre adaylarına yardımcı olacak bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Allah Teâlâ'nın hac rehberi de hazırlamaya muvaffak kılması duasını ifade ettikten sonra bu umre rehberinin hazırlanmasında emeği geçen herkese şükranlarımı sunarım. Yüce Allah'ın onlara, hac ve umreyi birçok kereler nasip etmesini niyaz ederim. Özellikle Arapça metnin yazımında yardımcı olan, M.Ü. İlahiyat Fakültesi araştırma görevlilerinden Dr. Yılmaz Özdemir'e teşekkür ederim.

Dr. Aynur URALER

Üsküdar 2006

SÖZLÜK

Âfâkî: Mekke'nin dışında ikamet edip hac veya umre için Mekke'ye girerken mîkât bölgesi denilen yerleri ihramlı geçmesi gereken kimse demektir. Hac veya umre tamamlandıktan sonra bu kimseler de Mekke'de ihramsız olarak kalabilirler.

Arafat: Mekke'nin yaklaşık 25 km güneydoğusundaki bir bölgenin adıdır. Hac yapanların Zilhicce ayının dokuzunda Arafat'ta bulunmaları farzdır.

Beytullah: Kâbe'nin bir diğer adıdır. "Allah'ın evi" demektir. Ona bu adı, Allah Teâlâ vermiş, Kur'ân-ı Kerim'de Kâbe'yi "ev"i olarak isimlendirmiştir.

Cinayet: Hac veya umre için ihrama girmişken ceza gerektiren şeyleri yapmaya denir. Bunlar, yapılması gereken işlerden birini terk etmek, geciktirmek veya yasak olan davranışlardan birini yapmaktır.

Hac: Zilhicce ayının 9. günü Mekke'de bulunan Arafat bölgesinde bir müddet bulunmak, Müzdelife ve Mina bölgelerini ziyaret etmek, şeytan taşlamak ve Kâbe'yi tavaf gibi bazı görevleri içeren bir ibadettir. İslâm dininin beş şartından biridir.

Harem: Mekke ve civarını kapsayan, sınırları belirlenmiş olan bölgenin adıdır. Mekke'nin takriben on millik çevresini içine alır. Harem bölgesinin sınırları, Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)* tarafından tesbit edilmiştir. Buraya harem isminin verilmesinin sebebi, hürmete lâyık bir yer olması ve bu bölgede zararlılar dışındaki canlıların öldürülmesinin, bitkilere zarar verilmesinin haram kılınmış olmasındandır.

Hacer-i Esved: 18-19 cm. çapında koyu kızılkahve renginde parlak, mukaddes bir taştır. Hz. İbrahim *(aleyhisselâm)* tarafından tavafın başlangıç yeri olmak üzere Kâbe'nin bir köşesine yerleştirilmiştir. Bu taşın cennetten geldiğine dair rivâyetler bulunmaktadır.

Halk ve Taksir: "Halk", saçların dipten tıraş edilmesi; "taksir" ise saçların kısaltılması demektir. Hac ve umre ibadetleri bitince ihramdan çıkmak için başın traş edilmesi veya saçların kısaltılması gerekir. Kadınlar, sadece saçlarını kısaltırlar.

Hatîm: Kâbe'nin kuzeye bakan yönünde yarım daire şeklinde bir duvarla çevrilmiş kısımdır. Hatîm'in içi de Kâbe'den sayılır. Kâbe tavâf edilirken Hatîm'in dışından dolaşılır. Kâbe'nin üzerinde biriken yağmur suyunu akıtmak için yapılan oluk da Kâbe'nin bu yönündedir. Hatîm'e, Hicr-i İsmâil de denilir.

Hervele: Safâ ve Merve tepeleri arasında gidip gelirken (sa'y yaparken) düzlüğe inildiğinde, erkeklerin süratli ve canlı yürümeleridir. Kadınların hervele yapmaları gerekmez. Günümüzde ibadet edenlere kolaylık sağlamak maksadıyla hervele yapılacak kısımdaki sütunlar yeşile boyanmıştır.

İhram: Hac veya umre yapacak olan kimselere diğer zamanlarda helâl olan bir kısım fiillerin, belirli bir süre için yasaklanması demektir. Hac ve umre bitince bu yasaklar da kalkar.

Hac ve umre niyetiyle erkeklerin sarındıkları dikişsiz beyaz iki parça örtüye de ihram denilir. Bu örtülerden biri peştamal gibi belden aşağısını örter (buna izâr denilir), ikincisi belden yukarısını örter (buna ridâ denilir). Hac veya umre tamamlanınca erkekler normal kıyafetlerine dönerler.

İhramdan çıkmak: Hac veya umre yapanların, ibadetlerini tamamladıktan sonra saçlarını tıraş etmeleri veya kısaltmalarıyla birlikte, daha önce ihrama girmekle yasaklanan şeyleri yapmalarının serbest hale gelmesidir.

İhram namazı: İhrama girmeden önce iki rekât namaz kılmak sünnettir. Bu namazın ilk rekâtında, Fâtiha'dan sonra Kâfirûn, ikinci rekâtında da İhlâs Sûresi okunur.

İhram yasakları: İhramlı iken yapılması yasak olup, yapıldığı takdirde cezayı gerektiren davranışlardır.

İstilâm: Hacer-i Esved'in üzerine elle dokunup öpmek demektir.

Kâbe: Mekke'de, Mescid-i Haram denilen camiin ortasında bulunan mübarek bir binadır. Kâbe, Allah Teâlâ'nın emri üzerine Hz. İbrahim ile oğlu İsmail *(aleyhisselâm)* tarafından yapılmıştır. En eski ibadet yeridir. Müslümanların kıblesidir.

Keffâret: İşlenen yasakların (bu yasaklara cinayet denir) cezasıdır. Suçların çeşidine göre ya sadaka, ya oruç, ya da kurban kesmek şeklinde olur.

Makâm-ı İbrahim: Hz. İbrahim'in, Kâbe'yi inşa ederken iskele olarak kullandığı ve halkı hacca davet ederken üzerine çıktığı taşın bulunduğu yerdir. Taşın üzerinde Hz. İbrahim'in ayak izi bulunmaktadır. Makâm-ı İbrahim, Kâbe kapısının bulunduğu tarafta bir mahfaza içinde bulunmaktadır.

Menâsik: Hac ibadetiyle ilgili fiillerdir.

Mes'â: Safâ ile Merve arasında sa'y edilen yani gidilip gelinen yere mes'â denir.

Mescid: Cami demektir.

Mescid-i Aksa: Yeryüzünde Kâbe'den sonra yapılan ilk ibadet yeridir. Buna, "Beyt-i Makdis" de denir. Kudüs'tedir. Hz. Musa'dan sonra Hz. İsa zamanına kadar gelmiş olan birçok peygamberin bulunduğu ve vahiy indiği yer olması itibarıyla, mübarek bir yer olan Kudüs ve Mescid-i Aksa'ya, Rasûlullah Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* Mirac'a çıkmadan önce götürülmüş, daha sonra oradan Mirac'a yükseltilmiştir.

Mescid-i Haram: Ortasında Kâbe'nin bulunduğu camidir. Buna, Harem-i Şerif de denir. "Haram" denilmesinin sebebi; oraya hürmet ve saygı gerekli olduğu içindir.

Mescidü'n-Nebî (Mescid-i Nebevî): Medine'de Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* yaptığı camidir. Bu mescit, daha sonra çeşitli tarihlerde genişletilmiş ve yenilenmiştir. Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* mübarek kabri de bu camide bulunmaktadır.

Metâf: Kâbe'nin etrafında tavaf edilen yere denir.

Mîkât: Diğer şehirlerden ve memleketlerden Mekke'ye hac veya umre yapmak için gelen kimselerin ihrama girme yerleridir. Bu yerlerde ihrama girmeye niyet edilir, ihram namazı kılınır ve bu yerlerden itibaren, hac veya umre yapacak kimseler için ihram yasakları başlamış olur. Erkekler ihram denilen iki parça örtüye buradan itibaren bürünmek zorundadırlar.

Mina: Müzdelife ile Mekke arasında, Harem sınırları içinde bir bölgenin adıdır. Hac zamanı, şeytan taşlama işlemi burada yapılır.

Mültezem: Hacer-i Esved köşesi ile Kâbe'nin kapısı arasındaki kısımdır.

Müzdelife: Arafat ile Mina arasındaki bir bölgenin adıdır. Hac yapanların Kurban Bayramı'ndan evvelki geceyi geçirdikleri yerdir.

Ravza-i Mutahhara: Medine'de bulunan Mescidü'n-Nebî'de, Rasûlullah Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabri ile minberi arasında kalan kısımdır. Hz. Peygamber, bu bölümün cennet bahçelerinden bir bahçe olduğunu belirtmiştir.

Remel: Erkeklerin, tavafın ilk üç şavtında (Kâbe'yi ilk üç dönüş sırasında), sağ omuzları açık olarak, kısa adımlarla, koşar gibi süratli ve canlı bir şekilde yürümeleridir. Kadınlar remel yapmazlar.

Rükn-i Yemânî: Kâbe'nin, Hacer-i Esved köşesinden bir önceki köşesinin adı.

Safâ ve Merve: Mescid-i Haram'ın doğu kısmında yer alan iki tepeciktir. Sa'y, bu iki tepe arasında gidip gelmekle yapılır. Safâ ile Merve arası, yaklaşık 350 metredir.

Sa'y: Safâ ile Merve arasında yedi kere gidip gelmektir. Safâ'dan Merve'ye dört gidiş, Merve'den Safâ'ya üç dönüş olmak üzere yedi şavttan ibârettir.

Salâvât: Peygamber Efendimiz'in adı geçtiği zaman söylenen "Sallallahu aleyhi ve sellem, Allahümme salli ve bârik" gibi dua sözleridir. Salâvat getirmek, Kur'ân'ın emridir. Peygamber Efendimiz'in adının geçmediği zaman da zikir olarak söylenebilir.

Şefaat: Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ahirette iyi Müslümanların derecelerinin yükseltilmesi ve günahı olan Müslümanların affedilmeleri için Allah Teâlâ'ya dua etmesidir.

Şavt: Kâbe'nin etrafını tam olarak dönmektir. Hacer-i Esved'in bulunduğu köşeden başlayıp yine aynı köşeye gelmekle bir şavt tamamlanmış olur. Safâ'dan Merve'ye bir defa gidişe de şavt denir.

Tavaf: Kâbe'nin etrafını usûlüne göre yedi defa dönmektir. Başka bir ifadeyle bir tavaf yedi şavttan meydana gelir.

Tehlîl: "Lâ ilâhe illallâh" (Allah'tan başka ilâh yoktur) sözünü söylemektir.

Daha uzun ifade edilerek de söylenir: "Lâ ilâhe illallâhü vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülk ve lehü'l-hamd ve hüve alâ külli şey'in kadîr" (Allah'tan başka kulluk edilecek hiçbir ilâh yoktur. Tektir, eşi ve ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur, O herşeye kâdirdir.)

"Lâ ilâhe illallahu vallahu ekber. Allahu ekber ve lillâhihamd" (Allah'tan başka kulluk edilecek hiçbir ilâh yoktur. Allah büyüktür ve Allah büyüktür, hamd O'na mahsustur.)

Tekbir: "Allahu ekber" (Allah en büyüktür)" demektir.

Telbiye: İhramlı olarak "Lebbeyk Allahümme lebbeyk, lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk. İnne'l-hamde ve'n-nimete leke ve'l-

mülk lâ şerîke lek” (Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Hamd ve nimet senindir, mülk de senindir. Bütün bunlarda Senin ortağın yoktur.) duasını söylemektir.

Umre: Hac mevsimi dışında, herhangi bir zamanda Kâbe’yi ziyarettir.

Zemzem: Kâbe’nin yanından çıkan mübarek bir sudur.

BİRİNCİ BÖLÜM

UMRE VE UMRE HAZIRLIĞI

A. UMRENİN YAPILIŞI

Umre, Kâbe'yi ziyarettir. Umrenin yapılışı, ileride genişçe anlatılacaktır. Bununla birlikte kitabın başında, ana hatlarıyla umrenin nasıl yapıldığından bahsetmek faydalı olacaktır.

Umre için yapılması şart olan işler sırasıyla şunlardır:

1. İhrama girmek.

2. Kâbe'yi tavaf etmek.

3. Safâ ve Merve arasında yedi kere gidip gelmek (sa'y yapmak).

4. Saçları tıraş ederek veya kısaltarak ihramdan çıkmak.

Bu işlemler bitince, umre tamamlanmış olur. Yukarıdaki dört maddenin uygulanışı şöyledir:

1. GUSÜL ABDESTİ ALMAK

Umre yapmak isteyen kişi, ihrama girmeden önce gusül abdesti almalıdır.

2. MÎKÂT BÖLGESİNE GELMEK

Mekke'ye ihramsız girilmez. Bundan dolayı umre yapmak için önce ihrama girilir. İhrama girme yerleri de Mekke yakınlarında-ki bazı bölgelerdir. Bunlara mîkât mahalli denir. Hz. Peygamber

(sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından belirlenmiş olan bu yerlerde, umre yapacak kişi, ihram namazını kılar ve umreye niyet eder. Erkeklerin, bu bölgeden itibaren ihrama sarınmaları gerekir. Ancak uçakla umreye gidenler, uçağa binmeden önce, ihrama sarınabilirler ve ihram namazını kılabilirler. Genellikle uçakta iken, mîkât mahalline gelindiği haber verilmektedir. Böyle olunca ihrama sarınma ve ihram namazı uçağa binmeden önce yerine getirilmekte, uçakta ise mîkât mahallinin hizasına gelinince, umreye niyet edilip telbiye getirilmektedir.

3. İHRAMA GİRMEK

İhram namazı kılmak, niyet etmek, telbiye getirmek ve erkeklerin ihram denilen iki parça kumaşa bürünmesiyle ihrama girilmiş olur.

4. İHRAM NAMAZI KILMAK

Mîkât bölgesinde, iki rekât ihram namazı kılınır. İlk rekâtta Fatiha'dan sonra Kâfirûn Sûresi, ikinci rekâtta Fatiha'dan sonra İhlas Sûresi okunur.

5. NİYET ETMEK

Umre niyeti şöyledir: "Allahümme innî urîdül'umrete feyessirhâ lî ve tekabbelhâ minnî."

6. TELBİYE GETİRMEK

Niyet edildikten sonra, mîkât bölgesinden itibaren telbiye getirmeye başlanılır. Telbiye şudur: "Lebbeyk Allahümme lebbeyk, lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk, inne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk lâ şerîke lek" Böylece ihrama girilmiş olur ve ihram yasakları başlar.

7. TAVAF YAPMAK

Mekke'ye varıldığında Kâbe'ye gidilir. Hacer-i Esved'in yanından ya da Hacer-i Esved'in hizasından başlayarak Kâbe'nin etrafı yedi kere dönülür, yani tavaf edilir.

8. TAVAF NAMAZI KILMAK

Kâbe'yi tavaf bitince, iki rekât tavaf namazı kılınır. İlk rekâtta, Fatiha'dan sonra Kâfirûn Sûresi, ikinci rekâtta, Fatiha'dan sonra İhlas Sûresi okunur.

9. ZEMZEM İÇMEK

Tavaf namazından sonra Kâbe'ye bakarak zemzem içilir.

10. MÜLTEZEM'E GİTMEK

Kâbe'nin Mültezem denilen kısmına gidilip dua edilir.

11. SA'Y YAPMAK

Yukarıdaki işlemlerden sonra sa'y yapılır. Kâbe'nin yakınında bulunan Safâ Tepesi'ne gelinir. Safâ ve Merve arasında, yedi kere gidip gelmekle sa'y yapılmış olur.

12. İHRAMDAN ÇIKMAK

Sa'yden sonra umre ibadeti tamamlanmış olur. Erkekler, saçlarını ya tamamen tıraş ederler ya da iyice kısaltırlar. Kadınlar da saçlarından az bir miktar keserler. Böylece ihramdan çıkılmış olur.

Uçakla yolculuk yapıldığı göz önüne alınırsa, umre yapan kişi, bir günden daha az bir süre ihramlı kalmaktadır. İhram yasakları ve erkeklerin ihram örtülerine sarılı olarak bulunmaları, çok uzun bir zaman için söz konusu olmamaktadır.

B. UMRE NİÇİN YAPILIR

Umre, Kur'ân-ı Kerim'in emridir. Allah Teâlâ: "Haccı ve umreyi Allah için tamamlayın"[9] buyurmuştur. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, İslâm dininin şartlarını sayarken hac ve umreyi de saymıştır. O *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, aynı zamanda umre yapmaya teşvik etmiş, sevabını anlatmış ve kendisi de

9 Bakara Sûresi 2/196

umre yaparak umrenin yapılışını göstermiştir. O'nun *(sallallahu aleyhi ve sellem)* umre ile ilgili sözlerinden bazıları şunlardır:

*"Umre, daha sonraki bir umreye kadar işlenen günahlara keffârettir. Mebrûr (kabul edilmiş) haccın karşılığı ise, ancak cennettir."[10]

*Hz. Peygamber, hac ve umreyi en faziletli, en değerli ameller arasında saymıştır. Hatta bu iki amelin derecesine, ancak benzerlerini yapanların (yani hac ve umre yapanların) ulaştığını haber vermiştir.[11]

*"Ramazan ayı geldiği zaman, o ay içinde bir umre yap. Çünkü Ramazan içinde yapılan umre (sevap bakımından) hac gibidir."[12] Sahabelerden İbn Abbas da umrenin, küçük hac olduğunu söyleyerek, önem ve sevap bakımından hac gibi olduğuna işaret etmiştir.[13]

*"Hac ile umre, körüğün demirdeki pislikleri temizlemesi gibi, günahı ve fakirliği giderir."[14]

*Hz. Peygamber, Allah Teâlâ'nın şöyle buyurduğunu haber vermiştir: "Bedenine sıhhat, geçimine genişlik verdiğim bir kul, beş yıl geçtiği halde bana yönelmezse (Kâbe'yi ziyaret etmezse) o kimse, (sevaplardan) mahrumdur."[15]

*"Hac ve umre için Beytullah'a gidenler, Müslümanların Allah'a gönderilmiş temsilcileridir. Dua ederlerse, Allah dualarını kabul eder; mağfiret dilerlerse, onları bağışlar."[16]

Umrenin hükmü hususunda, mezhepler arasında farklı hükümler bulunmaktadır. Hanefîler'e göre farz derecesinde olmayan ancak yerine getirilmesi gereken sünnet hükmünde bir ibadettir. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, umrenin farz olup olmadığı şeklinde bir soru soran kimseye, umrenin farz

10 Buhârî, Umre 1
11 Münzirî, et-Terğîb ve't-terhîb II, 165
12 Dârimî, Menâsik 40
13 Bk. İbn Ebî Şeybe, Musannef IV, 305
14 İbn Mâce, Menâsik 3; Nesâî, Menâsik 6
15 Münzirî, et-Terğîb ve't-terhîb II, 212
16 İbn Mâce, Menâsik 5

olmadığını belirttikten sonra ancak "Umre yapman senin için hayırlıdır" şeklinde bir cevap vermiştir. Böylece Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, umrenin fayda sağlayacağına işaret etmiştir. Sahabelerden Abdullah b. Abbas, "Haccı ve umreyi Allah için tamamlayın" âyetiyle ilgili olarak, "Şüphesiz ki Allah'ın Kitabı'nda umre, hac ile beraber zikredilmiştir" diyerek umrenin mutlaka yapılması gereken bir ibadet olduğunu belirtmiştir. Hz. Ömer'in oğlu Abdullah ise, Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, umreyi İslâm'ın şartlarından saydığını belirterek,[17] imkân bulan herkesin muhakkak bir hac ve umre yapması gerektiğini söylemiş, "Hac ve umre iki farzdır" demiştir. Bunun yanında Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* de dört defa umre yapması, imkân bulunduğunda umrenin muhakkak yapılması gerektiğini gösterir.

Ayrıca hac ve umre, şartlar oluştuğu anda hemen yerine getirilmesi gereken ibadetlerden biridir. İleride ne olacağı, kişinin başına ne geleceği belli olmadığı için haccı ve umreyi ertelememek gerekmektedir.

C. UMRE KAÇ KERE YAPILIR?

İmkânı olanlar için hac ve umre ömürde bir defa yapılır. Fakat diğer ibadetler gibi daha fazla yapmak mümkündür. Nasıl nafile namaz kılınıyor ve nafile oruç tutuluyorsa hac ve umre de imkân bulanlar için tekrar yapılabilecek ibadetlerdir. "Umre, ikinci umre ile arasındaki günahlara keffârettir" hadisi de umrenin birden fazla sayıda yapılabileceğini gösterir.

Yukarıda zikrettiğimiz sıhhati yerinde olan ve maddî imkânı bulunan kimsenin beş yıl geçtiği halde Kâbe'yi ziyaret etmezse sevaplardan mahrum kalacağına dair hadis, umrenin tekrarlanması gerektiğinin delilidir.

Aynı şekilde Rasûlullah Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* dört defa umre yapmış olması[18] umrenin birden fazla yapıla-

17 Münzirî, et-Terğîb ve't-terhîb II, 164
18 Buhârî, Umre 3.

bileceğine delil olmuştur. Nitekim sahabeler içinde de birden fazla hac ve umre yapanlar vardır. Buna göre hac veya umre bir kereden fazla yapılabilmektedir.

D. UMRENİN ZAMANI

Umre, senenin her vaktinde yapılabilir. Ancak Kurban Bayramı'ndan önceki Arefe günü ve Kurban Bayramı günleri umre yapılmaz. Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Ramazan ayında yapılan umrenin, sevabının daha çok olduğunu bildirmiş ve *"Ramazan ayında yapılan umre, tam bir hac sayılır, yahut da benimle birlikte yapılmış bir haccın yerini tutar"* buyurmuştur.[19]

Başka bir hadiste de "Ramazan ayındaki umre hac gibidir" buyurmuştur.[20] Bilindiği gibi Ramazan ayında her ibadetin değeri artar. Umre, Ramazan ayında yapılacak olursa, daha büyük bir kıymet kazanır. Hadis aynı zamanda, hem Ramazanda yapılan umrenin kıymetini bildirmekte, hem de Rasûlullah Efendimiz'le *(sallallahu aleyhi ve sellem)* birlikte yapılan bir hac gibi değerli olduğunu haber vermektedir. Ancak bu umrenin değerinin, "kazanılacak sevap bakımından" olduğu bilinmelidir. Çünkü umre, her bakımdan tam bir hac demek değildir. Yani umre yapan kişi hacı olmuş sayılmaz.

E. UMRENİN YAPILIŞI KUR'ÂN'A VE SÜNNETE UYGUN OLMALI

İslâm dini, günlük işlere dahi yeni bir biçim getirmiş, kendine özgü bir hayat tarzı ortaya koymuştur. İbadetler söz konusu olduğunda ise dine uygunluk daha önem kazanır. İslâm dininde bütün ibadetler; Allah'ın emrettiği, Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* uyguladığı şekilde yapılır. İbadetlerin Hz. Peygamber'in yaptığı biçimde yapılması gerektiği kesindir. Nitekim Hz. Peygamber de hac sırasında "Hacla ilgili işleri ben-

19 Müslim, Hac 222.
20 Dârimî, Menâsik 40.

den öğrenin"[21] buyurarak bu ibadetin kendi gösterdiği şekilde yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Hac veya umreyi yerine getirirken Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* yapmadığı bir şey yapılmaz.

F. KADINLARLA İLGİLİ BAZI KONULAR

Kadınlar, hac veya umre sırasında, erkeklerle aynı ibadetleri yaparlar. Ancak şu konulara dikkat ederler:

*Telbiyeyi yüksek sesle söylemezler.

*Tavafın ilk üç şavtında (dönüşünde), hızlı yürümezler (remel yapmazlar) ve aynı şekilde sa'yde iki direk arasında koşmazlar (hervele yapmazlar).

*İhramda, erkekler iki parça kumaşa sarınırken, kadınlar örtülü bulunurlar.

*İhramdan çıkmak için saçlarını kazıtmaz ve saçlarını çok kısaltmazlar.

*Tavafta, sa'yde ve Hacer-i Esved'i istilâm sırasında kalabalığın içine karışmazlar.

*Namazlarını mümkün olduğu kadar erkeklerin az bulunduğu yerlerde kılarlar.

Kadınların özel halleriyle ilgili olarak şu bilgiler verilmiştir:

*Âdetli veya lohusa olan kadınlar, ihrama girerler ve ihrama girerken guslederler.

*Âdetli veya lohusa olan kadınlar, Kâbe'yi tavaf dışında, umrenin bütün gereklerini yaparlar.

*Âdetli veya lohusa olan kadınlar, bu durumları geçince yapılacak ibadetleri yapmaya devam ederler.

*Âdet veya lohusa durumu devam eden ve bu sebeple umrenin farzı olan tavafı yapmadan geri dönmek zorunda kalan kadınlar, tavafı ileriki bir zamanda yaparlar.

21 Ahmed b. Hanbel, Müsned III, 366.

G. UMRE HAZIRLIĞI

1. KUTSAL YOLCULUĞA HAZIRLIK

Umreye gitmeye hazırlanan kişinin, yolculuğa çıkmadan önce dikkat etmesi gereken konuları ve yapacağı işleri şöyle sıralamak mümkündür:

a. Gaye

Umre yolcusu, yolculuğa çıkmadan önce niyetini gözden geçirmelidir. Maksat, yalnız Allah rızası olmalıdır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de "Haccı ve umreyi Allah için yapın" buyurulmaktadır. Allah rızası için yapılmayan ibadetler kabul edilmez. Aslında Müslüman her işinde ihlaslı olmalıdır. Başlangıçta daha önce gidenlere özenerek hacca veya umreye gitmeye niyetlenen kimseler, yine de vakit geçmeden niyetlerini düzeltmeli, yaptıkları işin şuurunda olarak Allah için umreye gitmeye niyetlenmelidirler.

Hasen Basri adlı İslâm âliminin, "Hac ve umre Allah'ın ikramıdır" sözünü dikkate alarak niyetimizi, Allah Teâlâ'nın bu ikramına lâyık olacak şekilde düzenlemeliyiz.

b. Bilgi Sahibi Olmak

Umre ibadeti sık yapılan ibadetlerden olmadığı için bu konuda herkesin yeterli bilgisi bulunmamaktadır. Ancak uzman olanlardan bilgi edinerek, bu ibadetlerin ayrıntıları öğrenilir. Bunun yanında, konuyla ilgili yazılmış kitapları okumak faydalı olacaktır.

c. Mânevî Hazırlık

Umre yolculuğu, herhangi bir yolculuk gibi değildir. Mekke farklı bir yerdir, kişi kendini ona göre hazırlamalıdır. Bunun için yolculuğa çıkarken yapılacak maddî hazırlıktan daha da önemlisi mânevî hazırlık yapmaktır. Umreye şuurla gidilmeli, hikmeti üzerinde düşünülmelidir. Niye gittiğinin, niyetinin, maksadının ne olduğunu düşünmek, ne yaptığının farkında olarak hareket

etmek, sonunda mânevî faydalar elde etmek açısından oldukça önemlidir. Umre yapmadan önce evvelâ, bu ibadetin mânâsına nüfuz etmeye çalışmak gerekir.

d. Tevbe Etmek

Umre yolcusu, bütün günahlarına kesinlikle tevbe etmelidir. Nefsini kötülüklerden korumalı, İslâm'ın ruhuna aykırı olan ve olgun bir Müslümana yakışmayan şeylerden kaçınmalıdır.

e. Kazaya Kalmış İbadetleri Kaza Etmek

Kazaya kalmış oruç, namaz gibi ibadetler varsa mümkün olduğu kadar kaza etmeye çalışmalıdır.

f. Borçları Ödemek

Kişi borçlu ise borcunu ödemelidir. Eğer alacaklılarından gidip dönünceye kadar müsaade alırsa, bunun bir mahzuru yoktur. Borcunu ödemek için başkasını vekil bırakması da mümkündür.

g. Vasiyet

İslâm dinine göre, yolculuğa çıkılmasa bile kişi, vasiyetini çevresindekilere bildirmelidir. Yolculuğa çıkılacaksa, muhakkak vasiyetini yazmalıdır.

h. Emanetleri Teslim Etmek

Umre yolculuğuna çıkmaya hazırlanan kişinin yanında emanetler varsa, bu emanetleri sahibine teslim etmelidir. O sırada bu mümkün değilse, o emanetlerin kimlere ait olduğunu yazarak yakınlarına bırakmalıdır.

ı. Ailenin Nafakasını Sağlamak

Gidip dönünceye kadar nafakalarını teminle mükellef bulunduğu kimselerin ihtiyaçları için kâfi miktarda para bırakmalıdır veya geçinecekleri imkânları hazırlamalıdır.

i. Helâl Kazanç

Şüpheli veya haram mal ile yapılan hac ve umre, kabul olmaz. İbadetler helâl kazanç ile yapılmalıdır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur: "Allah, ancak takva sahiplerinden kabul eder."[22]

j. Sadaka Vermek

Yolculuğa çıkmadan evvel, fakirlere sadaka vermekte fayda vardır. Çünkü sadaka, belâları defeder.

k. Temizlik

"Sonra kirlerini gidersinler, adaklarını yerine getirsinler ve Eski Ev'i (Kâbe'yi) tavaf etsinler"[23] âyetinde de belirtildiği gibi ihrama girmeden önce hacıların tıraş olmaları, bıyıklarını, sakallarını düzeltmeleri, tırnaklarını kesmeleri, koltuk altlarını ve kasıklarını temizlemeleri ve bütün bedenî kirlerden arınmaları gerekir. İhrama girerken gusül abdesti alınır, gusül mümkün olmazsa abdest alınır. Hayız ve lohusa olan kadınlar da guslederler.

l. Helâlleşmek

Yolculuğa çıkmadan önce akraba, arkadaş, ahbap, alacaklı ve tanıdık kimselerle helâlleşmek, dargınlarla barışmak gerekir.

m. Vedalaşmak

Aynı şekilde yolculuktan önce ana-baba, evlat, akraba, dost, arkadaş ile vedalaşmalıdır. Hac veya umre yolcusunu uğurlamak ve ona dua etmek de geride kalanların yapacağı güzel davranışlardandır. Dönüşlerinde de onları karşılamak gerekir. Hz. Peygamber, hacdan gelen bir kimseyi, şöyle dua ederek karşılamıştır: "Allah haccını kabul etsin, günahlarını affetsin, harcadığını yerine koysun."

22 Mâide Sûresi 5/27
23 Hac Sûresi 22/29

n. Kıyafet

Erkeklerin ihramlı oldukları süre içinde herhangi bir elbise giymeleri yasaktır. Onlar, ihramda izâr ve ridâya bürünürler. Omuzlar üzerine alınan beyaz bez parçasına ridâ, göbekten aşağı bağlanan parçaya da izâr denilir. Bunlar, dikişsiz, beyaz ve temiz olmalıdır. İhrama girmiş erkeğe ayakkabı yasak olduğu için onun yerine terlik giyer. Ancak erkekler, ihramdan çıktıkları zaman normal kıyafetlerini giyeceklerinden, yanlarında giyecek ve ayakkabı götürmelidirler. Kadınlar için belirli renk ve şekilde bir kıyafet yoktur. Örtülü olmaları yeterlidir.

o. Götürülecek Eşyalar

Herhangi bir yolculuk için gereken eşyalar bu yolculukta da gerekli olur. Umre veya hac yolculuğuna çıkarken çok fazla eşya götürmemek gerektiği tecrübelerle sabittir. Çünkü fazla eşya kişilerin rahat yolculuk yapma ve huzur içinde ibadet etme imkânını ortadan kaldırmaktadır. İbadet için oraya giden kişi, maalesef yüklerle uğraşmaktadır. Hâlbuki günümüz şartlarında, yolda, Mekke'de ve Medine'de her türlü imkân bulunmaktadır. Peygamberimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, o günün şartlarında bile hac yolculuğu sırasında fazla eşya taşımamıştır.

2. YOLCULUKTAKİ TUTUM

Umre yolculuğu herhangi bir yolculuk gibi değildir. Bu bir ibadet yolculuğudur. Dolayısıyla çok dikkatli olmak gerekir. Kur'ân-ı Kerim'de belirtildiği üzere Allah Teâlâ, hac sırasında günah sayılan davranışlara yönelmeyi ve kavga etmeyi kesinlikle yasaklamıştır. Buradan hareketle yolculuk öncesinde dahi o mübarek yerlerin havasına girmeye çalışmalı, yolda ise daha dikkatli davranmalıdır.

a. Yolculuk Namazı Kılmak

Hz. Peygamber, yolculuğa çıkmadan önce ve dönüşte namaz kılardı. O, “Bir kimse yola çıkmak istediği vakit ailesine kılacağı iki rekât namazdan daha faziletli bir şey bırakmaz” buyurmuş-

tur. Bunun için evden çıkmadan önce ve dönüşte iki rekât namaz kılınır. Birinci rekâtında Fâtiha'dan sonra Kâfirun Sûresi, ikinci rekâtında Fâtiha'dan sonra İhlâs Sûresi okunur.

b. Yola Çıkarken Okunacak Dualar

Hz. Peygamber'in yolcuğa çıkarken okuduğu veya tavsiye ettiği dualar vardır. Yola çıkarken, bunlardan biri seçilip okunabilir.

c. Yol Arkadaşları

Mübarek yolculuk esnasında arkadaşlar da çok önemlidir. İyi arkadaş, hayra götürür. Hacca veya umreye arkadaşlar ile gidilecekse iyi, anlayışlı, güzel huylu, uyumlu kimselerle gitmeye gayret edilmelidir.

d. Yolculuktaki Tavır

*Müslümanlar, her yerde ve her zaman güzel ahlâklı olmaya özen göstermelidirler. Bu mübarek yolculuk esnasında ise daha titiz olmak gerekir.

*Yolculukta dikkat edilecek hususlardan biri de yardımlaşmaktır. Yardımlaşmak da hac ve umre gibi Allah'ın emridir. Müslümanlar, birbirlerine kolaylık göstermelidirler.

*Yolda çekişmekten ve başkalarını incitmekten sakınmalıdırlar. Hacda tartışma ve kavgayı yasaklayan âyetin gereğini, yolculukta da yerine getirmek gerekir.

*Yolda ve kutsal topraklarda sabırlı olmaya çalışmalıdır.

*Yolculuk esnasında zikir, istiğfâr ve dua ile meşgul olmak, yapılacak lüzumsuz işleri ve yanlışlıkları engeller. Bunun için umre yolculuğunda daha çok dua ve Allah'ı zikretmekle vakit geçirilmeli, sohbetler de daha çok dînî konularda olmalıdır.

3. KUTSAL TOPRAKLARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Mekke ve Medine, herhangi bir yer gibi değildir. Bundan dolayı mübarek beldeleri ziyaret etme nimetine kavuşan kimse-

ler, bambaşka bir hal içinde olmaya gayret etmelidirler. Oralara lâyık olacak şekilde davranmaya çalışılmalıdırlar

a. Mânevî Durum

Hac veya umre ibadetinin sağladığı mânevî faydalar, kişiden kişiye değişir. Bunda kişinin niyetinin, iradesinin, dindarlığının farklı oluşunun etkisi vardır. Her insan oradan farklı nasipler elde ederek döner. Belki de hiç istifade edemez. Mübarek beldelerde mânevî durumun oraya uygun olmasına gayret göstermelidir. Bunun için şöyle tavsiyelerde bulunulmuştur:

*Allah Teâlâ'nın verdiği bu imkânı iyi kullanmalı ve mânevî yönden ilerleme kaydetmeye gayret etmeli, o beldenin mânevî havasından istifade etmeye çalışmalıdır.

*Allah Teâlâ'nın bu çağrısına tam teslimiyet göstermeli, O'nun daha fazla iltifatına mazhar olmaya çalışmalıdır.

*Hac veya umre yapmak için önce ihrama girilir. İhrama girdiği andan itibaren yasaklar başlar. Ve ihramlı kimse birtakım yükümlülüklerin altına girer. Artık her an kendi kendini denetlemek, kendi kendisinin gözcüsü olmak zorundadır.

*İhrama girmek; ihramı sarınmaktan ibaret değildir. Kalben de hazırlıklı olmak gerekir. İhrama girmekle, mümin dünyadan tecerrüt etmiş (sıyrılmış) durumdadır. İhrama girmek, bütün hırslardan, kötü düşüncelerden, günahlardan soyunma ve arınmadır. Kişinin gözünden dünyayı silmesi ve kişinin dünyadan silinmesi söz konusu olmaktadır. Dünya hayatıyla ilgili herşey, küçük hesaplar, büyük hesaplar geçersizdir.

*Nefsimizi terbiye etmeye çalışmalıyız. "Hacda kadına yaklaşmak, günah işlemek ve kavga etmek yoktur"[24] âyetindeki yasaklar, orada nefsin isteklerini geriye itmek gerektiğini gösterir.

*İhrama girince dış dünyayla ilgilenmekten çok, iç dünyaya yönelmek gerekir. Necip Fazıl Kısakürek, iç dünyaya dönme gereğini Mekke'nin coğrafî durumuyla ilişkilendirmiştir. Mekke-

24 Bakara Sûresi 2/197

'nin dağlık bir yer olarak yaratılmış olmasının hikmetinin, oraya gelenlerin çevre ile ilgisini keserek iç dünyalarına yönelmesini sağlamak olduğunu belirterek şöyle demiştir: "Bu mukaddes ülke; maddenin, topyekün madde zihniyetinin yanık bir taş alanı veya kum denizi halinde kavrulmuş bulunduğunu, herşeyin ruha havale edildiğini ve ruhun gözünü çekebilecek en küçük bir madde nakışına yer bırakılmadığını ilân ediyor. Burada olanca nakış ve ziynet ruhtadır ve tabiat bu ruh ziynetleri önünde kendi madde süsünü silmek, yakmak ve savurmak emrini almıştır. Verdiği emir de şöyle: Şu yanıklar dünyasına bak, gözlerini yum ve iç âlemine dal! Her şey orada! Mukaddes topraklarda yanık tabiat, insanı iç dünyasına davet edici kızgın bir anahtardır."

Dolayısıyla bilmemiz gereken şudur ki; Mekke'ye ve Medine'ye çevre güzelliğini seyretmek için gidilmemektedir. Orada ormanlar, dereler, çiçekler yoktur. Bu tabiî güzelliklerin olmaması, hac ve umre yapanlara çevre ile ilgilenmeyi bırakıp artık iç dünyaları ile ilgilenmeleri gerektiğini gösterir. Oradaki çevre tabiî güzellik açısından zengin olsaydı, şüphesiz insanlar dikkatlerini onlara çevirecekler, iç dünyaları ile ilgilenmeyi unutacaklardı.

*Kişinin önceki ruh hali ile oradaki ruh hali arasında fark olmalıdır ve bu fark dönünce de devam etmelidir. İnsanın hayatında değişiklikler olmalıdır. Kişide bazı gelişmeler olmamışsa oradan istifade edememiş demektir.

*İhramla kefenin benzerliğinin şuurunda olarak döndükten sonra da ahiret sorumluluğunu hissederek yaşamalıdır. İhrama girmek, sadece dış görünüşün değişmesinden ibaret değildir. Hac veya umre, yeni bir hayata başlamak için fırsattır.

b. Davranış Biçimi

*Kişi, Mekke'de ve Medine'de nefsine hâkim olmaya daha çok gayret göstermelidir.

*Hac ve umre, diğer ibadetler gibi Allah'a yaklaşmak için sebeptir. Şeytan da bu imkânın değerlendirilmemesi için gayret

sarfeder. Bu bakımdan bu ibadetler sırasında şeytanın tuzaklarına düşmemeye çalışılmalıdır.

*Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, makbul haccın nasıl olacağının belirtilerini sayarken, güzel söz söylemek gerektiğini ifade etmiştir. İhramlı iken de ihramdan çıktıktan sonra da hürmete lâyık olan o yerlere, uygun davranmak gerekir.

*Kâbe'nin nuru ve heybetine lâyık davranış içinde bulunmak gerekir. Her an hürmet içinde olmalıdır. Huşu içinde ibadet etmelidir. Şuursuz ve herhangi bir yeri ziyaret ediyor gibi olmamalıdır. Vakar ile hareket etmelidir.

*Her an mukaddes ve mübarek Kâbe'yi ziyaret etmenin şükrü içinde olmalıdır. Bu ziyareti Allah'ın ezelde takdir ettiğini düşünüp sık sık Allah'a hamdetmelidir.

*Faydasız şeylerle uğraşmaktan kaçınmalıdır.

*Özellikle Kâbe'ye gittiği vakit sohbet etmemeli, gerekmedikçe konuşmamalıdır. Yine tavaf ve sa'y esnasında mecbur kalmadıkça konuşmamalıdır.

*Her yerde özellikle ibadet sırasında, tavafta, sa'yda, Hacer-i Esved'i öperken kimseyi rahatsız etmemelidir. Aksine ibadetler esnasında yardımlaşmalıdır. Çünkü başkalarına eziyet etmemek, yukarıdaki âyete göre farzdır.

*İnsanlara iyilik yapmalı, kimseye zarar vermemeli, iyiliği tavsiye etmeli, kötülükleri engellemeye çalışmalıdır.

*İhramda olan yani hac veya umre yapan kimsenin, her türlü günaha, kabalığa, öfkeye, didişmeye son vermesi gerekmektedir. Etrafındakilere sabır ve tahammül göstermek zorundadır. Başkalarının hakkını çiğnememelidir.

*Küfür, beddua, lanetleme gibi sözlerden kaçınmalıdır.

*Dedikodu yapmamalıdır.

*Önemsiz şeyler büyütülmemelidir. Hiçbir şey Kâbe'yi ziyaretten önemli olmamalıdır.

*Göze çarpan olumsuzluklar, başkalarına büyütülerek yansıtılmamalı ve başkalarının bu ibadetten alacağı hazzı azaltacak sözler söylenmemelidir.

*Dualar ve tesbihler çok yüksek sesle yapılmamalıdır. Etrafı bir uğultunun kaplamamasına dikkat etmelidir.

c. Vakit Nasıl Değerlendirilmeli

*Hacca veya umreye gidenlerin alışveriş yapmalarında bir sakınca yoktur. Ancak alışveriş, vaktin çoğunu almamalıdır. Oradaki vaktin neredeyse tamamı ibadetlere ve bu ibadetlerdeki hikmetleri düşünmeye ayrılmalıdır. Bunları engelleyecek her türlü şeyden kaçmak gerekir. Çünkü oraya alışveriş için gidilmemiştir.

Başkaları ne almış, ne yapıyorlar diyerek onları takip etmek yerine, Allah'ın verdiği bu imkândan âzami ölçüde, nasıl daha çok faydalanırım, diye düşünmeli ve o yörüngede hareket etmelidir. Daha dinç bir şekilde ibadet edebilmek için, çarşıda fazla dolaşıp bedeni yormamalıdır.

*Vaktin çoğu Mekke'de iken Mescid-i Haram'da, yani Kâbe'de; Medine'de iken Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* mescidinde geçirilmelidir. Çünkü günler sayılıdır. Bu kutsal mekânlardan, daha çok faydalanmaya çalışmalıdır.

*İbadet etmek için, Mescid-i Haram'ın daha tenha kısımları tercih edilmeli, elden geldiğince izdihamdan kaçmalıdır.

*Güç yettiği nispette bol bol tavaf yapılmalıdır.

*Mümkün olursa, bu mübarek yerlerde Allah rızası için oruç tutulmalıdır.

*Kur'ân okuyup mânâsını düşünmeye gayret etmeli, namazları cemaatle kılmaya çalışmalıdır. Farz namazdan ayrı olarak, nafile namaz kılmalıdır.

*Hatim indirecek kadar uzun süre kalınacaksa, hatim indirmeye gayret etmelidir.

*İhramlı iken sık sık telbiye getirmelidir. İhramdan çıktıktan sonra da tesbih ve çokça zikir yapılmalıdır.

*Bol bol dua etmelidir. Kabulünü kuvvetle ümit ederek, dualarda ısrar etmeli ve duaları tekrarlamalıdır. Duaların kabul edildiği yerler olan bu mübarek beldelerde fırsatı iyi değerlendirmek gerekir. Kâbe'yi inşa eden Hz. İbrahim ve İsmail Kâbe'nin yapımından sonra dua etmişlerdir. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)* de umreye giden Hz. Ömer'den, kendileri için dua etmesini istemiştir. Peygamberlerin bu davranışları, mübarek beldelerde çokça dua edilmesi gerektiğine delildir.

Dualar yalnız kendimiz için değil, İslâm için, Müslümanların izzeti, kuvveti için de olmalıdır. İslâm'a hizmet edebilmeyi Allah'tan istemek gerekir. Necip Fazıl Kısakürek'in hacda yaptığı şu dua, bu konuda güzel bir örnektir: "Ya Rabbi; bana ve bütün mümin kullarına İslâm uğrunda sıhhat, âfiyet, hayat, hareket, nusret (yardım), muvaffakiyet, liyakât ve saadet bahşet." Orada Allah Teâlâ'dan herkese, özellikle dünyadaki diğer Müslümanlara karşı, hassas bir kalbe sahip olmayı istemeliyiz.

d. Sadaka Vermek

Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, makbul haccın nasıl olduğu sorusuna "Makbul hac, selâm vermek, güzel söz söylemek ve yemek yedirmekle olur" cevabını vermiştir. Bu hadisten hareket ederek, etrafımızdakilere, bilhassa fakirlere yemek ikram etmeye gayret etmek gerekir.

Kutsal beldede yapılan her ibadetin sevabı kat kat fazla olduğundan, yiyecek-içecek ikram etmenin, sadaka vermenin sevabı daha çoktur. Her türlü iyilik, yardım ve nezaket de sadaka sayıldığından maddî ikramın yanında, bu gibi güzel davranışlara da özen göstermek gerekir.

e. Temizlik

Kâbe'nin temiz tutulmasını, Allah Teâlâ, şu âyetle emretmiştir: "Bir zamanlar İbrahim'e, Beytullah'ın yerini hazırlamış ve

(ona şöyle demiştik): Bana hiçbir şeyi eş tutma; tavaf edenler, ibadet edenler, rükû ve secdeye varanlar için evimi temiz tut."[25]

Mekke ve Medine kutsal yer olduklarından temiz tutulmalıdır. Kendimiz kirletmesek de kirletenleri nazikçe uyarmalı ve mümkün olduğu kadar rastlanan çöpleri alıp çöp kutularına atmalı, etrafın temizliğine yardım etmelidir. Çünkü Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, yoldaki eza verici şeyleri kaldırmanın, imanın bir kısmı olduğunu belirtmiştir.

f. Yiyecek

Rahat ibadet edebilmek için ağır yiyeceklerden kaçınmalı ve çok fazla yememelidir.

Bol bol su içmelidir. Bilhassa zemzem içmeyi tercih etmelidir. Çünkü zemzem hem mübarek bir sudur, hem de daha sonra zemzemi bol miktarda bulma imkânı yoktur.

g. Kıyafet

Mekke ve Medine, Türkiye'ye nisbetle sıcak yerlerdir. Bilhassa yazın, öğle vakitlerinde sıcaklık çok artmaktadır. Bundan dolayı pamuklu kıyafetler tercih edilmelidir. Güneşin altında fazla dolaşmamalı, şemsiye kullanmalıdır.

25 Hac Sûresi 22/26

İKİNCİ BÖLÜM

UMRENİN GERÇEKLEŞTİRİLDİĞİ MEKÂNLAR

A. MEKKE

Mekke, bütün Müslümanlar için mübarek olan bir şehirdir ve Suûdî Arabistan sınırları içinde yer almaktadır. Allah'ın evi olarak adlandırılan Kâbe, Mekke şehrinde bulunmaktadır. Allah Teâlâ, Mekke'yi mübarek kılmış ve hürmete lâyık bir belde olarak belirlemiştir. Bundan dolayı Mekke'ye karşı saygısızlık yasaktır.

***Mekke bütün şehirlerin aslı ve anasıdır**. Kur'ân-ı Kerim, Mekke'yi "şehirlerin anası" olarak tanıtmıştır. Dünyanın ilk yaratılan kısmının Kâbe'nin bulunduğu yer olduğu şeklindeki rivâyetler de bu âyeti izah eder mâhiyette sayılabilir. İslâm dininin doğduğu yer olması açısından da Mekke, dünyanın mânevî merkezidir.

*Kur'ân-ı Kerim'in ifadesiyle, **Mekke emin yerdir.**

"Ben ancak, bu şehrin (Mekke'nin) Rabbine -ki O burayı dokunulmaz kılmıştır- kulluk etmekle emrolundum."[26]

"Çevrelerinde insanlar kapılıp götürülürken, bizim (Mekke'yi) güven içinde kutsal bir yer yaptığımızı görmediler mi?"[27]

"Şu emin beldeye yemin ederim ki"[28]

---

26 Neml Sûresi 27/91-92
27 Ankebût Sûresi 29/67
28 Tîn Sûresi 95/3

“İbrahim şöyle demişti: Rabbim, bu şehri (Mekke’yi), emniyetli kıl”[29]

*__Mekke, bereketli bir yerdir.__ Hz. İbrahim, Mekke’nin emin bir belde ve bereketli bir şehir olması için dua etmiş ve duası kabul edilmiştir.

“İbrahim demişti ki: Ey Rabbim! Burayı emin bir şehir yap, halkından Allah’a ve ahiret gününe inananları çeşitli meyvelerle (ürünlerle) besle.”[30]

“Biz onları, kendi katımızdan bir rızık olarak herşeyin ürünlerinin toplanıp getirildiği güvenli, dokunulmaz bir yere (Mekke’ye) yerleştirmedik mi?”[31]

*__Rasûlullah Efendimiz__ *(sallallahu aleyhi ve sellem)* __ise Mekke’nin fazileti ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:__

*“Yeryüzündeki en hayırlı ve Allah Teâlâ’nın en sevdiği belde Mekke’dir.”

*“Orada yapılan her hayırlı iş (oruç, hatim, sadaka vs.), yüz bin değerindedir.”

*Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Ramazan ayını Mekke’de geçirmenin sevap olduğunu belirtmiştir. Tabiî ki Mekke’ye gitmek ve orada ibadet etmekle ilgili bu tavsiyeler, imkân bulanlar, durumu ve vakti müsait olanlar içindir.

*Mekke, pek çok peygamberin vefat ettiği yerdir. Ancak defnedildikleri yerler belli değildir. Bununla birlikte onların çoğunun, özellikle Mekke’nin Mina bölgesinde bulundukları, Hz. Peygamber tarafından haber verilmiştir.

29 İbrahim Sûresi 14/35
30 Bakara Sûresi 2/126
31 Kasas Sûresi 28/57

B. KÂBE

Kâbe, Mekke'dedir ve Mescid-i Haram (Harem-i Şerif) içinde yer almaktadır. Kâbe'ye, "Beytullah" yani "Allah'ın evi" denir. Ona bu ismi veren Allah Teâlâ'dır. Çünkü "Mescidler (camiler) şüphesiz Allah'ındır"[32] âyetinde de belirtildiği gibi, camiler Allah'a aittir. Kâbe de bütün mescidlerin, camilerin merkezidir.

1. KÂBE'NİN DEĞERİ

Kâbe'ye, Allah Teâlâ öyle bir şeref vermiştir ki, başka hiçbir binaya böyle bir şeref verilmemiştir.

32 Cin Sûresi 72/18

***Kâbe, Allah tarafından "saygıya lâyık" olarak nitelenmiştir.** Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur: "Allah, Kâbe'yi, o saygıya lâyık evi, haram ayı, hac kurbanını ve (kurbanın boynuna asılan) gerdanlıkları (maddî ve mânevî yönlerden) insanların belini doğrultmaya sebep kıldı."[33] Bu âyette belirtildiği üzere Kâbe'ye saygısızlık yapılmaz.

***Kâbe konusunda kötülük ve zulüm yapanlar cezalandırılacaklardır. "**Kendileri dini inkâr edenler, üstelik insanları Allah'ın yolundan ve gerek şehirli, gerek taşralı bütün insanlara müsavi olmak üzere kıble ve ibadet yeri yaptığımız Mescid-i Haramdan engelleyip uzaklaştıranlar bilsinler ki kim orada böyle zulüm ile haktan ve adaletten sapmak isterse ona can yakıcı bir azap tattırırız."[34]

***Allah rızası için Kâbe'ye gidenlere saygısızlık yapılmaz.** "Rablerinin lütuf ve rızasını arayarak Beyt-i Haram'a (hürmete lâyık olan Kâbe'ye) yönelmiş kimselere saygısızlık etmeyin."[35]

***O, hidayet kaynağıdır.** "Şüphesiz, âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk ev (mâbet), Mekke'deki (Kâbe)dir."[36]

***Kâbe, Müslümanların kıblesidir.** "Nereden yola çıkarsan çık, (namazda) yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir."[37]

***Kâbe, ilk mabettir.** "Şüphesiz, âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk ev (mabet), Mekke'deki (Kâbe)dir."[38]

***Kâbe'nin varlığının hikmetlerinden biri de insanları bir araya getirmesidir.** "Biz, Beyt'i (Kâbe'yi) insanlara toplanma mahalli ve güvenli bir yer kıldık."[39]

---

33 Mâide Sûresi 5/97
34 Hac Sûresi 22/25
35 Mâide Sûresi 5/2
36 Âl-i İmran Sûresi 3/97
37 Bakara Sûresi 2/149
38 Âl-i İmran Sûresi 3/197
39 Bakara Sûresi 2/125

***Emin bir yerdir.** "Orada apaçık nişaneler, (ayrıca) İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren, emniyette olur."[40]

***Kâbe, insanlara hem maddî hem mânevî yararlar sağlamaktadır.** "İnsanlar arasında haccı ilan et ki, gerek yaya olarak, gerekse nice uzak yoldan gelen yorgun argın develer üzerinde kendilerine ait birtakım yararları yakînen görmeleri için sana (Kâbe'ye) gelsinler."[41]

***Kâbe'nin bakımlı ve temiz tutulması gereklidir.** "İbrahim ve İsmail'e; tavaf edenler, ibadete kapananlar, rükû ve secde edenler için, evimi temiz tutun, diye emretmiştik."[42]

Kâbe'nin fazileti ile ilgili olarak, Peygamber Efendimiz'den *(sallallahu aleyhi ve sellem)* **nakledilen hadislerden bazıları şunlardır:**

*Dünyadaki hiçbir mescid, hiçbir cami, Mescid-i Haram değerinde değildir. Hz. Peygamber, Mescid-i Haram'da kılınan bir namazın yüz bin namaz değerinde olduğunu haber vermiştir.

*Kâbe, mübarek bir yerdir. Kâbe'de ve bulunduğu beldede (Mekke'de) yapılan dualar kabul edilmektedir.

*Hz. Âdem, binayı tamamlayınca; "Ya Rab! Senin için yaptığım bu evi ziyaret edenler affolunur mu?" diye sormuş ve "Evet! Sen ve senden sonra gelecek olanlardan haccedenler affolunacaktır" müjdesini almıştır.

*Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, iman ve sevabını Allah'tan umarak Kâbe'ye bakmanın ibadet olduğunu haber vermiştir.

*Hz. Ömer, Kâbe'ye hürmetsizlik yapanların helâk olduğunu haber vermiştir. Çünkü O, Allah'ın evi olarak adlandırılmış bir yerdir.

Kâbe; aslında sade, taş bir binadır, ama mânevî faydalar elde edilecek bir yerdir. O, bir semboldür. Necip Fazıl, bu konuyu

---

40 Âl-i İmran Sûresi 3/97
41 Hac Sûresi 22/27-28
42 Bakara Sûresi 2/125

şöyle ifade etmiştir: "Kâbe aslında bir timsal, bir semboldür. Kâbe'yi, bu dünyada İslâm'ın madde şeklinde ilk remzi kabul edebiliriz. İmam Rabbânî Hazretleri'ne göre Kâbe, eşya ve maddenin tükenip ruh ve mânânın başladığı ufuk noktası işaretidir. Bütün istikâmetler ona perçinlidir ve Kâbe, bu dünyanın ötelere bağlı serhad kapısıdır. İlâhi marifete erme yolunda insanî memuriyetin geçit noktasından da bir remz (sembol)... Her unsuruyla zaten tavaf ve deveran halinde bulunan kâinatın, insanlara mahsus tavaf noktası olarak, mücerret madde ve mekân timsali şeklinde (Kâbe) zuhura geldi."

Kâbe'yi ziyaret edenlerin, onu tekrar tekrar ziyaret etmek istemeleri, onun bir cazibe merkezi olduğunu gösterir. Bu, Kâbe'nin mübarek bir bina oluşundan kaynaklanmaktadır. Allah Teâlâ'nın Kâbe'ye özel bir önem vermesi, onda insanları kendine çeken bir durum oluşturmuştur. Cennetten geldiği bildirilen Hacer-i Esved'i üzerinde taşımaktadır. Zemzemin ortaya çıkışı gibi mucizeler orada gerçekleşmiştir. Peygamberlerin eli, ona değmiştir.

2. KÂBE'NİN İNŞASI

Kâbe'yi ilk inşa edenin ilk insan ve ilk peygamber olan Hz. Âdem olduğu nakledilir. Kâbe'nin yapılışı hakkındaki rivâyetlere göre Hz. Âdem ile Havva, cennetten çıkarıldıkları vakit yeryüzünde Arafat'ta buluşurlar ve bugün Kâbe'nin bulunduğu yere gelirler. Hz. Âdem, bu buluşmaya şükür olmak üzere Rabbine ibadet etmek ister ve cennette iken, etrafında tavaf ederek ibadet ettiği nurdan sütunun tekrar kendisine verilmesini diler. İşte o nurdan sütun orada tecelli eder ve Hz. Âdem onun etrafında tavaf ederek Allah'a ibadet eder. Bu nurdan sütun, Hz. Şît zamanında kaybolur, yerinde siyah bir taş kalır. Bunun üzerine Hz. Şît, onun yerine taştan dört köşe bir bina yapar ve o siyah taşı binanın bir köşesine yerleştirir. İşte bugün Hacer-i Esved diye bilinen siyah taş odur. Sonra Nuh Tufanı'nda bu bina, kumlar altında uzunca bir süre gizli kalır. Hz. İbrahim, Allah'ın emriyle Kâbe'nin bulunduğu yere gider, oğlu İsmail'i annesiyle birlikte

oraya yerleştirir. Sonra İsmail ile beraber Kâbe'nin bulunduğu yeri kazar. Hz. Şît tarafından yapılan binanın temellerini bulur ve o temellerin üzerine bugün mevcut olan Kâbe'yi inşa eder. "Bir zamanlar İbrahim, İsmail ile beraber Beytullah'ın temellerini yükseltiyor, (şöyle diyorlardı): Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin"[43] âyetindeki "Beytullah'ın temellerini yükseltiyor" kısmı Kâbe'nin Hz. İbrahim'den önce varolduğunu ve Hz. İbrahim'in, Kâbe'yi daha evvelki yerinde, yeniden inşa ettiğini gösterir. Hac Sûresi'nin 26. âyetinde de Hz. İbrahim'in, Kâbe'nin yerine yerleştirildiği ifade edilir.

Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail'in Kâbe'yi bina etmeleri şöyledir: Hz. İbrahim, Şam'da iken kendisine gelen vahiy ile hanımı Hz. Hacer ve oğlu İsmail'i bugün Kâbe'nin bulunduğu yere bırakır. O zaman orada Mekke şehri yoktur. Hz. Hacer, bebeğiyle beraber kimsenin bulunmadığı, yerleşmediği bir yerde ne yapacağını bilemez. Hz. İbrahim, Allah'ın emri üzerine onları bıraktığını söyleyince Hz. Hacer, "Madem ki Allah böyle emretti, bizi O koruyacaktır" demiştir. Hz. İbrahim, Şam bölgesine geri döner. Bir müddet sonra suları biter ve bir mucize sonucu zemzem suyu oradan fışkırmaya başlar. Su olması sebebiyle zamanla gelip yerleşenler olur ve Mekke şehri kurulmaya başlar.

Hz. İbrahim, daha sonra kendisine gelen vahiy ile Kâbe'nin inşasıyla vazifelendirilir. Hz. İbrahim, emri aldığı zaman Şam'da bulunmaktadır. Hemen Mekke'ye gider ve oğlu İsmail'e gelen vahyi tebliğ eder. Beytullah'ın üzeri, Nuh Tufanı'ndan beri örtülü olduğu için, yeri kimse tarafından bilinmemektedir. Ancak Hak Teâlâ, Cebrail vasıtasıyla burasını Hz. İbrahim'e bildirir. Temeli bulmak için kazı çalışmalarına başlarlar. Hafriyat biraz derinleştikten sonra ilk temellere ulaşılır. Hz. İbrahim, Cebrâil'in talimatlarıyla bu temeller üzerine Kâbe'yi inşa eder. Yani Kâbe'nin inşaatı da vahiyle yönlendirilir. Kâbe duvarları istenilen yüksekliğe ulaşınca üzeri açık halde bırakılır. Hz. İbrahim, tavafa

43 Bakara Sûresi 2/127

başlangıç noktası olmak üzere, bir köşeye de Hacer-i Esved'i yerleştirir. Bu taş o zaman Ebû Kubeys dağındadır. Ebû Kubeys dağı, Kâbe'nin hemen yanıbaşındadır.

Rivâyetlere göre Hz. İbrahim, inşa işini tamamladıktan sonra yine bir vahiy gelmiş ve bütün Âdemoğullarını hacca davet etmekle emrolunmuştur.

"Ya Rabbi! Benim bütün yeryüzünü dolaşmaya gücüm yetmez. Âdemoğullarını ne suretle davet edebilirim?" diye sormuş. Allah Teâlâ,

"Sen yüksek bir noktadan, emrolunduğun şekilde davetini yap. Biz senin sesini uzaklara kadar ulaştırırız" buyurmuş, bunun üzerine Kâbe yanında duran ve inşa esnasında iskele vazifesi görmüş olan taşa çıkan Hz. İbrahim, bu emri tebliğ etmiştir. "Makam-ı İbrahim" adı verilen bu taş, hâlen Kâbe'nin yanında tavaf sahası içinde mevcuttur.

Hz. İbrahim, Mekke için şöyle dua etmiştir: "Ya Rabbi! Zürriyetimi bitkisiz bir vadide senin evinin yakınında bırakarak ayrılıyorum. Bazı insanların kalbini buraya çek, tâ ki burası mâmur olsun. Çeşitli ürünlerle buranın ehlini rızıklandır, tâ ki senin nimetlerine şükretmek hususunda gayretli olsunlar." Hz. İbrahim'in duası kabul olmuş ve Mekke şehri mâmur, herkesin akın ettiği bir yer olmuştur.

3. KÂBE'NİN YAPISI

Mübarek Kâbe; 15 m. yüksekliğinde, 12 m. boyunda ve 11 m. genişliğinde taştan yapılmış bir binadır. Kâbe'den bahsederken Mescid-i Haram'ı da tekrar tarif etmekte fayda vardır. Çünkü Mescid-i Haram (Harem-i şerif), Kâbe'yi çevreleyen kısımdır. Etrafı kubbeli ve ortası açıktır. Mescid-i Haram'ın içinde, Kâbe, Hz. İbrahim'in *(aleyhisselâm)* makamı, Zemzem kuyusu bulunmaktadır. Harem-i Şerif'in minareleri ve pek çok kapısı vardır. Kâbe, Harem-i Şerif'in ortasındadır ve üzeri siyah örtülerle örtülüdür. Hacer-i Esved'in bulunduğu köşeyi esas aldığımızda ve Kâbe'yi

tavaf ettiğimiz şekilde Kâbe'nin sol tarafımızda olduğunu göz önüne aldığımızda, Kâbe'nin dört köşesinden birincisine; Rükn-i Hacer-i Esved denir. Ondan sonra gelen ikincisi köşeye Rükn-i Irakî, üçüncüsüne Rükn-i Şâmî, dördüncüsüne Rükn-i Yemânî denir. Kâbe'nin kapısı Hacer-i Esved'e yakındır. Kapı, yer hizasında değildir, eşiği yüksekte bulunduğundan, içine girmek için merdiven kullanılır.

4. KÂBE'Yİ TEŞKİL EDEN KISIMLAR

Kâbe, şu kısımlardan oluşmaktadır: Kâbe'nin içi, Mültezem, Hicr-i İsmail, Mizâb-ı Kâbe, Kâbe Sitâresi (örtüsü), Metâf, Makâm-ı İbrahim, Hacer-i Esved.

Kâbe'nin içi: Kâbe'nin iç yüzü mermerdir ve dışı gibi içi de örtü ile kaplıdır. Kâbe'nin iç duvarında âyet-i kerimeler yazılmaktadır. Kâbe'nin içi boştur.

Mültezem: Hacer-i Esved'in olduğu köşe ile Kâbe kapısı arasındaki kısma denir. Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, burada dua etmiş ve burada yapılan duanın kabul olacağını haber vermiştir. Tavaftan sonra Mültezem'de dua edilir.

Hicr-i İsmail (Hatîm): Kâbe'nin kuzey tarafında ve yarım daire şeklindeki bir duvar ile çevrilmiş kısımdır. Peygamberimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* bildirdiğine göre daha önceki devirlerde Kâbe, bu kısmı da içine alacak şekildeydi. Onun için bu kısım Kâbe'nin içinden sayılır. Burada namaz kılan Kâbe'nin içinde namaz kılmış sayılır. Hicr-i İsmail'in diğer bir adı da Hatîm'dir.

Mizâb-ı Kâbe (Altınoluk): Kâbe'nin üzerindeki yağmur sularının akması için yapılmış oluğun adıdır. Altından yapıldığı için Türkçe'de "altınoluk" diye isimlendirilmiştir. Kâbe'nin, Hicr-i İsmail denilen yönünde bulunmaktadır.

Sitâre: Kâbe örtüsüne denir. Kâbe'nin dört tarafını kuşatan bu örtü, siyah ibrişimden dokunur ve üzeri âyetlerle tezyin edilir.

Metâf: Kâbe'yi tavaf esnasında dönülen alana denir.

Makâm-ı İbrahim: Hz. İbrahim'in Beytullah'ı inşa esnasında iskele olarak kullandığı ve insanları hacca davet ederken üzerine çıktığı taşın adıdır. Üzerinde Hz. İbrahim'in ayak izleri bulunan taş, bir camekân içinde bulunmaktadır. Tavaftan sonra Makâm-ı İbrahim'in arkasında iki rekât tavaf namazı kılmak vâciptir. Burada yer bulamayanlar ise Harem-i Şerîf'in münasip bir yerinde tavaf namazlarını kılarlar.

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. İbrahim'in makamından şöyle bahsedilir: "(Kâbe'de) apaçık nişaneler, İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren emniyette olur. Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır."[44] Makâm-ı İbrahim'in namazgâh olarak ittihaz edilmesi ile ilgili olarak da şöyle buyurulmuştur. "Makâm-ı İbrahim'de bir namaz yeri edinin."[45]

Hacer-i Esved: Hacer-i Esved, kara taş demektir. Kâbe'nin doğu yönündeki köşesinde bulunmaktadır. 18-19 cm. çapında, kızılkahve renginde parlak bir taştır. Hacer-i Esved'in cennetten indirildiği, Nuh Tufan'ı sırasında Ebû Kubeys dağında korunduğu ve Hz. İbrahim tarafından, Kâbe'yi inşası esnasında oradan getirilerek yerine koyulduğu ifâde edilmektedir.

Hacer-i Esved hakkında Rasûlullah Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

*"Hacer-i Esved'i, bir melek cennetten indirmiştir."

*"Hacer-i Esved, cennetten indirildiğinde beyazdı. İnsanoğlunun hataları onu kararttı."

44 Âl-i İmran Sûresi 3/97
45 Bakara Sûresi 2/125

*Hz. Peygamber, Hacer-i Esved'in yanında durmuş ve "Burası ağlanacak yerdir" buyurmuştur.

*"Kıyamet günü Hacer-i Esved, kendisini hakkıyla istilâm edenlerin lehine şahitlik edecektir. (İstilâm, Hacer-i Esved'e dokunup öpmektir. İzdiham sebebiyle öpmeye imkân bulamayanlar, uzaktan Hacer-i Esved'i selâmlarlar.)"

*Hz. Ömer, Hacer-i Esved'i öperken, "Çok iyi biliyorum ki, sen, zararı da faydası da olmayan bir taşsın. Seni Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* öptüğü için öpüyorum"[46] deyince Hz.

46 Muhammed b. Cerîr et-Taberî isimli İslâm âlimi, bu konuda şunları söylemiştir: Arap yarımadası halkı, öteden beri puta tapardı. İlk Müslümanların İslâmiyet'i kabul edişleri, cahiliye ve puta tapma devirlerine pek yakın bulunduğundan, Hz. Ömer, Hacer-i Esved istilâmını, cahil bir sınıf halkın, eskiden beri Araplar'ın putlara hürmet ve ibadeti kabilinden, bir hürmet sanmalarından endişe etmişti. Ve bu sözüyle, "Hacer-i Esved istilâmından gaye, bu taş parçasına tapınma değil, fakat doğrudan doğruya ve yalnız Allah'a tazim

Ali, yukarıdaki hadisleri hatırlatarak, Hacer-i Esved'in kıyamet günü şahitlik edeceğini, dolayısıyla bu taşın faydalı veya zararlı olabileceğini belirtmiştir.

Hacer-i Esved'i Öpmek:

Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, her tavafta Hacer-i Esved'e dokunup öperdi. Bundan dolayı Hacer-i Esved'i öpmek sünnet olmuştur.

Hacer-i Esved'in, Kâbe'nin bir köşesine Hz. İbrahim tarafından tavafa başlama yerini belirlemek amacıyla konulduğu belirtilmiştir. Bu mübarek taşın bulunduğu köşeden Kâbe tavafa başlanır ve aynı noktada tamamlanır. Tavafın her şavtına başlarken ve bitirirken Hacer-i Esved'in üzerine iki el konulup öpülür ve sonra ellerin içi öpülür. Buna istilâm denilir. Kalabalıktan yaklaşılamaz ise hizasına gelince durulur ve iki el kaldırır ve ellerin iç kısmı Hacerü'l-Esved'e yönelik olduğu halde eller, Hacer-i Esved'in üzerine konuyormuş gibi tutulur. Bu esnada tekbir (Bismillahi Allahu Ekber), tehlil (Lâ ilâhe illallah), hamdele (Elhamdü lillah) ve salvele (Peygamberimiz'e salavat) söylenebilir.

Tavafta izdiham olduğu zaman Hacer-i Esved'i öpmek veya dokunmak için başkalarına eziyet edilmemesi gerekir. Bu durumda uzaktan işaretle selâmlamakla yetinmek daha uygundur. Çünkü Hacer-i Esved'e dokunmak sünnet, başkalarına zarar vermekten kaçınmak ise vaciptir. Nitekim Hz. Peygamber, Veda Haccı'nın tavafında Hacer-i Esved'i elindeki değnekle işaret ederek istilâm etmiştir.

Hacer-i Esved'i istilâmdan ayrı olarak Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, her tavafta Rükn-i Yemânî denilen köşeyi mesh ederdi. Burası, Kâbe'yi tavaf ettiğimizi göz önüne getirdiğimizde, Hacer-i Esved'in bulunduğu köşeden bir evvelki köşedir. Rükn-i

---

ve Peygamber'in emri ve tebliği karşısında kayıtsız şartsız durmaktan ibarettir" demek istemiştir. Allah bu taşa tazimi emretmiş ve tazimi haccın menseklerinden saymıştır. Binaenaleyh müşriklerin putlara ibadetleriyle, Müslümanların bu ilâhî emrin tecellisine mazhar olan taşa hürmet etmeleri arasında, kıyas kabil olmayacak derecede bir fark bulunduğunu bildirmek istemiştir.

Yemânî öpülmez. Eğer oraya kalabalıktan dolayı yaklaşmak mümkün değilse uzaktan selâmlanır.

Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Hacer-i Esved ve Kâbe'nin Yemen köşesini mesh etmekle ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Hacer-i Esved'e ve Rükn-i Yemânî'ye el sürmek bütün hataları siler." Bir başka hadiste de Peygamberimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Hacer-i Esved ve Rükn-i Yemânî'yi mesh ederken yapılan duaların kabul edildiğini haber vermiştir.

Hikmeti bilinsin veya bilinmesin, Hacer-i Esved, Hz. Peygamber öptüğü için öpülür. Bununla beraber Hacer-i Esved'i öpmekteki hikmet, şöyle izah edilmeye çalışılmıştır:

*Bu taşa el sürmekte, sembolik mahiyette yüksek bir mânâ ve hikmet vardır. Çünkü bu kara taş parçası, bütün yer küreyi temsil eder. Hacca giden Müslümanlar, bu taşa elini sürmekle, bütün dünyaya dağılan İslâm ülkelerinin bir olduğunu, Müslümanlığın insanlığı birleştirdiği gibi, yurtlarını da birleştirdiğini göstermiş olur.

*Yeryüzündeki bütün Müslümanlar, namaz kıldıklarında, yüzlerini Kâbe'ye çevirmekte ve böylece İslâm birliğini göstermiş olmaktadırlar. Kâbe'deki Hacer-i Esved ise bütün yeryüzünün ruhu yerindedir ve bu mânâyı sembolleştirmektedir. Müslümanların herbiri Hacer-i Esved'e el sürmekle birbirinin yurduna kardeşlik, sevgi ve saygı selâmını yollamış, yeryüzündeki bütün Müslümanların elini sıkmış olur.

*Hacer-i Esved'e el sürmekle dine bağlılık konusunda Allah'a söz verilmiş ve akitleşilmiş olur.

*Müslümanların Hacer-i Esved'i öpmesi, selâmlaması, bir milletin kendi bayrağını selâmlaması gibidir.

*Hacer-i Esved yeryüzündeki hayır, iyilik ruhunu temsil eder. Hacda şer, kötülük ruhunun sembolü olarak şeytan taşlanıyor ise hayır ruhunu temsil eden taş da öpülüyor ve seviliyor. Bu suretle en yüksek mânâlar ve en ince hikmetler, en güzel surette temsil edilmiştir.

Hacer-i Esved'i öpmekten ayrı olarak Hz. Peygamber, Kâbe'ye sarılmıştır. Kâbe'nin kapısının bulunduğu tarafa yanağını dayamıştır. Ayrıca Mültezem denilen, Hacer-i Esved ve Kâbe kapısının arasındaki yere, yüzünü, göğsünü, ellerini ve kollarını dayamıştır. İmkân bulanların bu şekilde hareket etmeleri tavsiye edilir.

C. ZEMZEM

Kâbe'nin yanından çıkan bir su olması dolayısıyla burada zemzemden bahsetmek gerekir. Zemzem, kutsal bir sudur. Bu su, binlerce yıldan beri çıkmaktadır. Uzun süre bekletilse bile bozulmayan Zemzem'in özellikleri ayrı bir inceleme konusudur. Bugün, tavaf alanını daraltmaması için zemzemin çıktığı yer açıkta değildir.

1. ZEMZEMİN ORTAYA ÇIKIŞI

Hz. İbrahim, hanımı Hacer ile oğlu İsmail'i kendisine gelen vahye uyarak, hiç kimsenin bulunmadığı boş arazide bırakıp gittikten kısa bir süre sonra, mataradaki su tükenir ve ana ile oğul susuzluktan helâk olacak raddeye gelirler. Çaresiz kalan Hz. Hacer, su bulabilmek veya bir insan görebilmek ümidiyle Safâ ve Merve tepeleri arasında yedi kere gidip gelir. Ancak su bulamaz. İşte bu esnada, Cebrail *(aleyhisselâm)*, ortaya çıkar ve Allah'ın izniyle yerden su fışkırtır. Hz. Hacer, suyun akıp giderek zâyi olmasından korkarak, etrafını toprakla çevirir. Zemzem adını alan bu suyun çıktığı yer, Kâbe'nin hemen yanı başındadır. O sırada Kâbe inşa edilmemişti. Bilindiği gibi Hz. İbrahim, daha sonra yine aldığı vahiyle, ailesini bıraktığı bu yerde, Kâbe'yi inşa etmiştir.

2. ZEMZEMİN FAZİLETLERİ

*Zemzem, mübarek bir sudur. Bunun delillerinden biri de Peygamberlik gelmeden önce Cebrail *(aleyhisselâm)*, Hz. Muhammed'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* göğsünü açması ve onu Zemzem ile yıkamasıdır. Daha sonra Cebrail, Efendimiz'in

(sallallahu aleyhi ve sellem) kalbini iman ve hikmet ile doldurmuştur.[47] Bu, Hz. Muhammed'e peygamberlik verilmesi ile ilgili, olağanüstü bir durumdur.

*Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, "Bizimle münafıklar arasındaki farklardan biri de bizim Zemzem'i kana kana ve bol bol içmemizdir" buyurarak münafıkların Zemzem'i çok içmediğini belirtmiş, Zemzem'i çok içmenin iman alâmeti olduğunu ifade etmiştir.

*Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, "Zemzem hangi maksatla içilirse, o maksat içindir" buyurmuştur. Yani Zemzem, açlığı ve susuzluğu gidermek, hastalıktan kurtulmak gibi bir niyetle içilirse, Allah'ın izniyle o sonuç alınır. Bu sebeple Hz. Peygamber, mahşer gününde susuzluk çekilmemesi dileği ile içilmesini tavsiye etmiştir.

3. ZEMZEMİN İÇİLİŞİ

Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Zemzem suyunu ayakta ve Kâbe'ye bakarak içmiştir.

Zemzem içerken şu dua okunmalıdır: "Allah'ım! Senden faydalı ilim, helâl ve bol rızık, her türlü hastalık ve dertten şifa isterim."

İbn Abbas Zemzem suyunun nasıl içilmesi gerektiğini, şöyle tarif etmiştir:

Evvela kıbleye dönmeli.

Sonra Besmele çekmeli.

İçerken üç kere nefes almalı.

İçtikten sonra da "Elhamdülillah" demelidir.

Zemzemi doyuncaya kadar bol bol içmek sünnettir.

47 Buhârî, Salât 1.

D. SAFÂ VE MERVE TEPELERİ

Safâ ve Merve, Kâbe'nin yakınındaki küçük iki tepedir. Hz. İbrahim'in hanımı Hacer ile oğlu İsmail, Kâbe'nin inşa edileceği yerde kaldıklarında suları biter. Hz. Hacer, su aramak ve bir insan görebilmek umuduyla bu iki tepe arasında koşturur. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, hacda ve umrede yapılan, Safâ ve Merve arasında gidip gelmenin (sa'yin), Hz. Hacer'in bu koşmasına, istinad ettiğini haber vermiştir. Ayrıca Hz. Muhammed *(sallallahu aleyhi ve sellem)* burada, peygamberliğini duyurmuştur. Dinî açıdan önemli birçok hadise de yine bu bölgede meydana gelmiştir.

E. MEKKE'DE DUALARIN KABUL OLDUĞU YERLER

Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, "Hac ve umre için Beytullah'a gidenler, Allah'ın elçileridir (geride kalan Müslümanların, oradaki temsilcileridirler). Dua ederlerse, Allah dualarını kabul eder, mağfiret dilerlerse, bağışlar" buyurmuştur. Hac veya umre yapan Müslümanlar, bu hadisteki müjdeyi fırsat bilip, hem kendileri için hem de diğer Müslümanlar için, bol bol dua etmelidirler. Peygamberimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, duaların kabul edildiği yerleri de bildirmiştir. Bu yerler şunlardır:

1. Kâbe'nin içinde.

2. Kâbe'yi tavaf esnasında.

3. Hacer-i Esved'den bir önceki köşe olan, Rükn-i Yemânî denilen köşeyi mesh ederken.

4. Hacer-i Esved'in yanında.

5. Hatîm denilen Kâbe'nin yan kısmında.

6. Mültezem'de.

7. Makâm-ı İbrahim'in yanında.

8. Zemzem kuyusunun yanında. Günümüzde bu kuyu açıkta değildir. Zemzem'in çıktığı yer, Hacer-i Esved'e yakın bir yer ile Makâm-ı İbrahim arasındadır.

9. Makâm-ı İbrahim ile Zemzem arasında. Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, burada namaz kılıp dua etmişlerdir.

10. Safâ tepesinde.

11. Merve tepesinde.

12. Safâ ile Merve arasında. Günümüzde bu kısım, yeşile boyanmış direklerle belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UMRENİN YAPILIŞI

A. İHRAMA GİRMEK

Mekke, haremdir, yani korunmuş ve hürmete lâyık bir yerdir. Dolayısıyla gerek Mekke'de ikâmet edenlerin gerekse hac veya umre amacıyla Harem bölgesini ziyaret edenlerin, riayet etmesi gereken özel hükümler vardır. Bunlar ihram, adı altında incelenir. Mekke şehrine, ihrama girmeden girmek yasaktır. Bu durum, dünyada sadece Mekke'ye mahsustur.

Genel olarak ihram; hac veya umre yapacak kimselere mahsus bazı yasaklardır. Bu yasaklara uymak, haccın ve umrenin şartıdır.

İHRAMA GİRMEDEN ÖNCE YAPILMASI GEREKEN ŞEYLER

*Temizlenmek.

*Gusül abdesti almak, imkân yoksa abdest almak.

*Mîkât mahalline gelmek.

*İhrama sarınmak (erkeklere mahsustur).

İHRAMA GİRİŞ

İhram, mîkât yerinde başlar. Hayız ve lohusa olan kadınlar da ihrama girerler. İhram, şu işlemlerin yapılması ile başlamış olur:

*İki rekât namaz kılmak.

*Umreye niyet etmek.

*Telbiye getirmek.

1. MÎKÂT (İHRAMA GİRİŞ YERİ)

Mekke'nin dışından hac veya umre için gelenlerin, ihrama girmeleri ve erkeklerin ihram denilen örtüye sarınmaları gereken yerlerdir. Bu bölgelere mîkât bölgesi denir. Mekke'ye gelinen istikamete göre, mîkât yerleri farklıdır ve toplam beş adet mîkât vardır. Bu yerleri, Hz. Peygamber belirlemiştir İhrama girilecek yer olan mîkâtta hac yapılacaksa hac için, umre yapılacaksa umre için niyet edilir. Buradan itibaren ihramlı olmak şarttır. Kara veya hava yoluyla, hac ve umre niyetiyle Mekke'ye giden kimsenin, ihrama girmeden, bu yerlerden ileriye geçmesi haramdır.

Mîkât yerleri, Zulhuleyfe, Cuhfe, Karnu'l-menâzil, Yelemlem, Zât-ı Irk ve bunların hizalarıdır. Medine tarafından gelen hacıların ihrama girme yeri Zulhuleyfe; Şam tarafından gelen hacıların ihrama girme yeri Cuhfe; Necd tarafından gelen hacıların ihrama girme yeri Karnu'l-menâzil; Yemen tarafından gelenlerin ihrama girme yeri Yelemlem; Irak tarafından gelenlerin ihrama girme yeri de Zât-ı Irk'tır. Diğer memleketlerden gelen hacılar da uğrayacakları bu ihrama girme yerlerinden herhangi birinin hizasına varmadan önce ihrama girerler.

*Asıl olan mîkât yerlerinde ihrama girmektir. Bununla birlikte mîkât mahallerinden önce de ihrama girilebileceği belirtilmiştir.

*Mîkâtı, ihrama girmeden geçip, ileride başka bir yerde ihrama girilmesi yasaktır. Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, "Her hacının geldiği yöndeki mîkâtta ihrama girmesi" gerektiği emrine aykırıdır.

*Uçakla umreye gidenler, önce Mekke'ye gideceklerse uçak inmeden mîkât mahalli hizasına gelindiğinde ihrama girmeye niyet etmeli ve telbiye getirmeye başlamalıdırlar. Mekke yakın-

larında bulunan Cidde şehrinin havaalanına inince ihrama girilmez. Çünkü Cidde şehri, mîkât mahalli değildir. Önce Medine'ye gideceklerin uçakta ihrama girmelerine gerek yoktur. Medine'den Mekke'ye giderken ihrama girerler.

*Mîkâtı ihrama girmeden geçen kimse, imkân bulursa mîkâta dönüp, orada ihrama girmelidir. Bu mümkün değilse, bir kurban kesip fakirlere dağıtmalıdır. Hacının hava, kara veya deniz yoluyla gelmiş olması arasında bir fark yoktur.

*Mekke dışından gelenler, Mekke'de kaldıkları süre içinde tekrar umre yapmak isterlerse, Ten'îm denilen yerde ihrama girerler.

*Mîkâtta veya mîkât mahallinden önce tırnaklar kesilir, fazla kıllar alınır, yıkanılır. Vücut temizlendikten sonra ihram kıyafeti giyilir.

*Kadınlar aybaşı veya lohusa olsalar dahi ihrama girerler.

*Mîkâttan itibaren telbiye getirilmeye başlanır.

2. TEMİZLİK

*"Kirlerini gidersinler"[48] âyetine göre, ihrama girecek kimse, vücut temizliğini yapmalıdır.

*İhrama başlarken mîkâtta gusül abdesti alınır, tırnaklar kesilir, fazla kıllar alınır. Vücut temizlendikten sonra ihram kıyafeti giyilir. Mîkât mahallinde bunları yapmak mümkün değilse, daha önceden yapılabilir. Hacca veya umreye genellikle uçakla gidildiği için, temizlik ve gusül abdesti evde yapılmaktadır. Hayızlı veya lohusa olan kadınlar da gusül abdesti alırlar.

3. İHRAM

a. İhram Kıyafeti

*Erkekler, ihram adı verilen kıyafet ile hac veya umre ibadetlerini yerine getirmek zorundadırlar. İhram; belden aşağıya bir

48 Hac Sûresi 22/29

parça bez ile sarınmak, omuzların üzerine de bir örtü almaktan ibarettir.

*İhramın rengi, beyaz olmalıdır. İhram dikişsiz olur, herhangi bir şey ile tutturulmaz. İhrama, ilik, düğme, çengelli iğne gibi şeyler ilave edilmez.

*İhramda iken başa bir şey giyilmez ve örtülmez. Erkeklerin üzerlerinde, ihramdan başka hiçbir giyecek ve iç çamaşır bulunmaz. Erkekler ihramlı iken, ayakkabı da giymezler. Terlik giyebilirler. İhram; kuşak, kemer gibi bir şey ile de bağlanmaz. Ancak para muhafazası için, bele kemer bağlanabilir.

*Bu kıyafet, umre ibadeti bitene kadar sürer. Umrenin sa'yi (Safâ ile Merve arasında gidiş-geliş) tamamlandıktan sonra erkekler normal kıyafetlerine dönerler.

*İhrama sarınma, umre ibadeti için ihrama girilince gerekir. Nafile tavaf dediğimiz diğer tavaflarda, erkekler ihrama sarınmadan normal kıyafetleriyle tavaf yaparlar.

*Kadınlar için belli bir ihram kıyafeti yoktur. Örtülü olmaları yeterlidir.

b. İhram Kuşanma Yeri

*İhram, mîkât denilen yerlerde kuşanılır. Uçak vs. gibi vasıtalarla seyahat edenlere bu vasıtaların personeli, mîkâta yaklaşıldığında haber verirler.

*Mekke'ye hava yoluyla giden kimsenin, uçağa binmeden önce gusletmesi ve gerekli işleri tamamlaması lâzımdır. Uçakta iken mîkâta yaklaştığı zaman erkekler, ihramı (izâr ve ridâyı) sarındıktan sonra telbiye getirirler. Uçağa binmeden veya henüz mîkât yerine ulaşmadan önce ihramı sarmak da caizdir. Çünkü mîkât, ihram kuşanmanın en son yeridir.

*Fakat niyet ve telbiyeye, mîkâtta veya onun seviyesinde ya da yakınından başlanılır. Çünkü Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, yalnız mîkâtta ihrama girerdi. Yani, ihram namazı ve

ihram sarınmak mîkâttan önce olabilir, ancak niyet ve telbiye mîkâttan itibaren olmalıdır.

*Mîkât mahallini geçildikten sonra ihrama bürünülürse, kurban kesmek icap eder. Mîkât mahalline geri dönülüp, orada ihrama girilirse kurban kesmek gerekmez.

*İhrama girdikten sonra ihram kirlenirse, ihram değiştirilip temiz ihrama bürünmek mümkündür. Kadınlar da kıyafetlerini değiştirebilirler.

c. İhram Namazı

Kerahât vakti değilse, iki rekât namaz kılınır. Birinci rekâtta, Fâtiha'dan sonra Kâfirun Sûresi, ikinci rekâtta, Fâtiha'dan sonra İhlas Sûresi okunur.

d. Niyet

Namazdan sonra umreye niyet edilir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi mîkât mahallinde niyet edilir. Uçakta mîkât mahalline gelindiği haber verilir.

e. Telbiye

İhrama girip niyet ettikten sonra yüksek sesle üç defa telbiye getirilir. Telbiye şudur: "Lebbeyk Allahümme Lebbeyk, Lebbeyke lâ şerîke leke Lebbeyk. İnne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk. Lâ şerîke lek."

Hz. Peygamber, ihrama giren her Müslümanın telbiye getirdikçe; sağında solunda bulunan taşların, ağaçların ve bütün varlıkların da telbiye getirdiğini haber vermiştir.

*Telbiyeyi hemen niyetin arkasından söylemek gerekir. Telbiyeyi getirince ihrama girilmiş olur. Telbiyeyi getirmedikçe yalnız niyet ile ihrama girilmiş olmaz. Niyet edip arkasından telbiye getirince kişi ihrama girmiş olur.

*Telbiye, ihramın şartlarındandır. Telbiyesiz ihram sahih olmaz.

*İhrama girdikten sonra telbiyeyi çok söylemek gerekir.

*Erkekler yüksek sesle, kadınlar alçak sesle telbiye getirir.

*Telbiyeyi her başlayışta üç defa söylemek gerekir.

*Telbiyeden sonra tekbir, tehlil ve salâvat getirilebilir.

*Salâvattan sonra dua edilir.

*Telbiye, ihramlı bulunulduğu sürece ayakta, otururken, yürürken ve vasıtada söylenebilir. Özellikle zaman, mekân durumunda yenilik ve değişiklik olduğunda; yani yokuşta, inişte, bir başka kafileye rastlanıldığında namazlardan sonra, seher vakitlerinde, gece, gündüz, her fırsatta söylenmelidir. Telbiye ne aşırı derecede çok; ne de ihmal edilmiş derecede seyrek olmamalıdır.

*Yol boyunca telbiye getirmeye devam edilir.

*Umrede, umre tavafına başlamakla telbiye son bulur; daha sonra yapılmaz.

*Telbiye esnasında verilen selâmı almak câiz; selâm vermek ise mekruhtur.

4. İHRAMA GİREN KİMSENİN YAPMASI YASAK OLAN İŞLER

*Hac veya umre için ihrama girmiş olan kimsenin bazı şeyleri ihramlı olduğu müddetçe yapması yasaktır. Bu ibadetler sırasında yerine getirilmesi gereken işler yapıldıktan sonra bu yasaklar da sona erer. Günümüzdeki yolculuk şartları göz önüne alındığında ihramda uzun süre kalınmadığı görülür.

*İhramda esas olan ihramlının her türlü süs unsurundan uzak olmasıdır. Vücudu rahatlatan şeylerden kaçınmak gerekir. Gösterişsiz olmak esastır. İhrama girmiş kişi, üstü başı ile uğraşmayı terketmelidir. Çünkü Hz. Peygamber, ihramlı kimseyi şöyle tarif etmiştir:

“İhramlı kimse, üstü-başı tozlu ve dağınık kişidir.”

“İhramlı, saçları dağınık ve gösterişten uzaktır.”

“Şüphesiz Allah Teâlâ, Arafat’ta bulunan kimseler hakkında, meleklerine övünür ve “Ey meleklerim şu kullarıma bakın, saç-

ları dağınık, toz toprak içinde, güneş altında ve tam teslimiyet içinde huzuruma gelmişler." der.

*İhrama giren kimsenin yapması yasak olan işler, niyet ve telbiyeden sonra başlar.

*Hac ve umrede, yapılması gereken bir fiilin terkedilmesi, zamanında yapılmaması veya ihramlı iken yasak olan işlerin yapılmasına "cinâyet" denir.

*Hac ve umrede işlenen bu suçlar, cezayı gerektirir. İşlenen fiilin yasak olduğunu bilip bilmemek arasında fark yoktur. Bilmemek mazeret sayılmamaktadır.

*Kasten yapmak ile yanlışlıkla veya unutarak yapmak arasında da fark yoktur.

*Yasaklanan şeyleri, isteyerek veya zorla (baskı altında) yapmak arasında da fark yoktur.

*Uyanıkken veya uyku halinde, ayık veya bayılmış halde iken yapmak arasında da fark yoktur.

*Cezayı gerektiren şeyleri kasten yapmak günahtır. Kefâreti yerine getirdikten sonra tevbe gerekir.

İHRAM YASAKLARI

Aşağıda zikredeceğimiz yasaklar, sadece ihramlı iken geçerlidir. Umre bitince bu yasaklar da biter. Daha önce de belirttiğimiz gibi günümüzde genellikle uçakla hacca veya umreye gidildiği için özellikle umrede, ihramlı bulunma süresi çok uzun değildir ve dolayısıyla bu yasaklar da çok uzun süre için geçerli değildir. İhrama girmiş kimsenin yapması yasak olan şeyler şunlardır:

*Cinsî münasebette bulunmak ve cinsî münasebete götüren hareketlerde bulunmak.

*Evlenmek, birini evlendirmek, aracılık yapmak.

*Kavga etmek, itişip kakışmak, sövmek, kötü söz söylemek, kötü lâkap takmak, başkalarını alaya almak.

Yukarıdaki yasaklar şu âyetle belirlenmiştir: "Kim hacca niyet ederse hac esnasında kadına yaklaşmak, günah işlemek, kavga etmek yoktur."[49] Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, bu âyetle ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "İhramlı iken cinsî münasebette bulunmadan ve günah işlemeden hacceden kimse, anasından doğduğu gibi günahsız döner."

*Erkeklerin herhangi bir kıyafet giymeleri, gömlek, pantolon, iç çamaşır giymeleri.

*Erkeklerin ihramlı iken başlarını örtmeleri, takke giymeleri, sarık sarmaları.

*Erkeklerin ayakkabı, mest giymeleri.

*Tırnak kesmek.

*Saç kesmek. İhramlı kimse kendi saçını kesemediği gibi başkalarının da saçını kesemez.

*Tıraş olmak.

*Yüzü örtmek.

*Eldiven takmak.

*İhramlı kadın da yüzünü örtmez, eldiven giymez.

*Saçı, sakalı, bıyığı taramak.

*Vücuttan tüy, kıl koparmak.

*Koku sürünmek, kokulu sabun kullanmak, kokulu otlar ile başını, sakalını yıkamak. Elbisenin üzerine de koku sürülmemesi gerekir. Güzel kokulu yiyecekleri yemekten de kaçınmak gerekir. Kokusuz sabun bulma imkânı yoksa sabunsuz yıkanılır.

*Saçı ve sakalı yağlamak.

*Saçı, sakalı veya vücudun diğer azalarını kınalamak.

*Erkeklerin ihramı boyanmamış olmalıdır.

*Zaruri bir sebep olmadıkça aynaya bakmak da uygun görülmemiştir. Çünkü ihramlı iken süslenmemek esastır. Hz. Ömer'in oğlu Abdullah, ihramlı iken gözündeki bir rahatsızlık sebebiyle aynaya bakmıştır.

49 Bakara Sûresi 2/197

*İhramlı iken avlanmak. Bundan ayrı olarak ihramlı veya ihramsız, erkek veya kadın her Müslümanın, Harem bölgesindeki hayvanları öldürmesi ya da öldürülmesine yardım etmesi, avlanması, avcıya yardım etmesi, avı satın alması haramdır. Ayrıca yabani avın yumurtasını kırmak ve tüyünü yolmak, ayağını kanadını kırmak, sütünü sağmak caiz değildir. İhramdan çıkınca Harem dışındaki bölgelerde avlanmak serbesttir. Bugün uçakla seyahat edildiği için av, söz konusu olmamaktadır.

*Harem bölgesinin ağacını, bitkisini kesmek, otunu koparmak. Harem bölgesinde kendiliğinden bitmiş ağaç ve bitkileri koparmak haramdır. Ceza olarak kıymetini vermek gerekir. İhramdan çıkmış olunsa bile Harem bölgesindeki otlar ve ağaçlar koparılmaz. Ancak ihramdan çıktıktan sonra, insanlar tarafından ekilip dikilen veya insanların ekip diktiği cinsten olan ağaç ve bitkilerin, koparılmasında bir mahzur yoktur.

*Harem bölgesinde kaybolmuş malı almak da haramdır.

5. İHRAM YASAKLARINA UYMAMANIN CEZALARI

a. Umrenin Bozulup Kazasının Gerekmesi

Umre için ihrama girdikten sonra, umre tavafının dört şavtını (dönüşünü) tamamlamadan cinsî ilişkide bulunan kimsenin, umresi bozulur (fâsit olur). Bu kimsenin:

İşlediği bu yasak sebebiyle, bir koyun veya keçi kesmesi ve bozulan bu umreyi, uygun bir zamanda kaza etmesi gerekir.

b. Koyun veya Keçi Kesmek

*Umre bozulduğu zaman.

*Umre tavafını abdestsiz yapmak. (Ancak sonra abdestli olarak tavaf yapılırsa, koyun veya keçi kesmek gerekmez.)

*Sa'yin tamamını veya çoğunu terk etmek.

*Cinsî ilişkiye götüren fiillerde bulunmak.

*Mîkâtı ihramsız geçmek. Eğer kişi mîkât bölgesine geri döner, ihram giyerse ceza düşer.

*Erkeklerin ihram dışında başka bir şey giymeleri.

*Bir gün boyunca erkeklerin başlarını örtmeleri, takke ve benzeri şeyleri kullanmaları.

*İhramlı iken kadınların, yüzlerini uzun süre örtmeleri.

*Kına veya boya ile saçları boyamak.

*Süs için yağlanmak.

*İhram halinde iken bir uzvun tamamına koku sürmek.

*İhramlı iken ihram kıyafetine koku sürmek.

*Saç, sakal veya vücudun başka bir uzvunu tıraş etmek.

*Tırnak kesmek. Bu ceza şu durumda oluşur: El veya ayağın bütün tırnaklarını kesmek yahut tek bir elin veya tek bir ayağın tırnaklarının tamamını kesmek.

*Özrü olmadığı halde, bir vasıtaya (tekerlekli sandalye gibi) binip sa'y yapılırsa, kurban kesmek gerekir, eğer özür sebebiyle binilirse, bir şey lâzım gelmez.

Bu yasaklara uyulmadığı için kesilecek olan kurbanın, Harem bölgesinde kesilmesi gerekir.

c. Fıtır Sadakası Miktarı Kadar Sadaka Vermek

*Vücuttan bir uzvun tamamına değil, bir kısmına güzel koku veya yağ sürmek.

*Saç veya sakalın dörtte birinden daha az kısmını tıraş etmek.

*Bıyıkları kesmek.

*Kesilen her bir tırnak için, ayrı sadaka gerekir.[50] Ancak bu tırnak kesimi şöyle olmalıdır: Bir el veya ayağın tırnaklarından bir

50 Bir elin veya bir ayağın dört tırnağı kesildiği takdirde her bir tırnak için sadaka gerekir. Bir elin veya ayağın beş tırnağı kesilince kurban gerekir. Ayrı el veya ayaklardan toplam beşten fazla tırnak kesildiği takdirde yine her biri için sadaka gerekir. Meselâ; üç tırnak ayağınızdan, üç tırnak elinizden kesseniz, her biri için sadaka gerekir. Yani altı sadaka vermeniz gerekir. El ve ayaklardan her birinin tırnakları değişik zamanlarda ve ayrı ayrı yerlerde kesilirse, her biri için aynı ceza gerekir.

kısmını (beşten azını) kesmek veya bir el yahut ayağın tırnaklarının tamamını, ayrı ayrı yerlerde yahut değişik zamanlarda kesmek.

*Erkeklerin başını veya yüzünü bir gündüz veya gece süresinden daha kısa bir zaman örtülü tutmaları.

*Erkeklerin kısa bir süre, bir gündüz veya bir geceden az bir vakitte elbise, iç çamaşırı yahut topukları kapatan ayakkabı giymeleri.

*Sa'yi eksik yapmak. Sa'yin yedi şavtından dördü terk edilirse sa'y olmaz. Ancak dört şavttan sonrasında, terk edilen her şavt için sadaka gerekir.

Yukarıda sayılan yasakları işleyenler, sadaka olarak, Ramazanda verilen bir fitre miktarı kadar para verirler. Bu sadaka, Mekke'de veya memlekete dönünce verilebilir.

d. Miktarı Belirsiz Sadaka Vermek

Aşağıdaki yasakları çiğneyenlerin sadaka vermeleri gerekir. Ancak verilecek miktar tayin edilmemiştir.

*Üç adetten az bit veya çekirge öldürmek veya ölmesine sebep olmak.

*İhramsız olan bir başka kimsenin, tırnak veya bıyığını kesmek.

*Vücuttan kıl koparmak.

e. Kıymeti Kadar Keffâret Vermek

*Av hayvanını öldürmek veya avlanmaya yardımcı olmak. İhramlı iken avlanmanın cezası Kur'ân-ı Kerim'de bildirilmiştir. "Ey iman edenler! İhramlı iken avı öldürmeyin. İçinizden kim onu kasten öldürürse, öldürdüğü hayvanın dengi (ona) cezadır. Buna Kâbe'ye varacak bir kurban olmak üzere içinizden adalet sahibi iki kişi hükmeder (öldürülen avın dengini takdir eder). Yahut (avlanmanın cezası), fakirleri doyurmaktan ibaret bir keffârettir yahut onun dengi oruç tutmaktır. Ta ki (yasak av yapan) işinin cezasını tatmış olsun."[51]

51 Mâide Sûresi 5/95

Harem bölgesinde bir hayvan avlayan kişinin, hayvanın kıymetini sadaka olarak vermesi gerekir. Konunun ehli olan iki kimse kıymet biçer. Bu kıymet hayvanın öldürüldüğü yerin fiyatına göredir. Biçilen kıymet bir kurban değerine ulaşırsa, bir kurbanlık satın alınır ve kesilir. Bu kıymet miktarı yiyecek alınıp, fakirlere birer fitre miktarı verilmesi de mümkündür. Her fitre miktarı değer için, bir gün oruç da tutulabilir.

*Harem bölgesinde kendiliğinden bitmiş, insanlar tarafından ekilip dikilen cinsten olmayan ağaç ve bitkileri kesen veya koparan kimsenin, bunların bedelini tasadduk etmesi gerekir.

6. İHRAMLIYA YASAK OLMAYAN İŞLER

*Yıkanmak, suya dalmak. İhramlıyken yıkanmaktan maksat iyice yıkanmak değildir. İhramlının toz-toprak içinde kalması önemli değildir. Yıkanırken saçların dökülmemesine dikkat etmek gerekir, bundan dolayı yıkandıktan sonra saç dökülmemesi için taranılmaz. Günümüz şartlarında umre yapan kimse, uzun süre ihramlı kalmadığı için, yıkanmaya gerek kalmamaktadır.

*İhram denilen örtüleri yıkamak.

*İhramı değiştirmek.

*Silah taşımak.

*Kokusu olmayan sürme çekmek.

*Kokucu dükkanında koku koklama kasdı olmayarak oturmak.

*Meyve veya çiçek koklamak.

*Giymeden omuz üzerine cübbe, ceket gibi şeyleri atmak. (Bu, erkekler içindir. Kadınlar zaten örtülüdürler.)

*Kuşak veya kemer ile para kesesi bele bağlanabilir. (Bu madde de erkekler için söz konusudur.)

*Başını ve yüzünü örtmeden yorgan, battaniye örtmek.

*Omuza çanta asmak, kol saati ve yüzük takmak.

*Şemsiye kullanmak ve birşeyin gölgesinde oturmak. Ev, çadır, ağaç, duvar gibi başa değmeyen bir şey altında gölgelenmek.

*Kokusuz sabun kullanmak.

*İhrama girmeden önce erkekler güzel koku sürebilir.

*Kan aldırmak.

*Tedavi için merhem sürmek.

*Diş çektirmek, iğne yaptırmak, yüzüne sargı bağlatmak.

*Dişleri misvaklamak veya fırçalamak (Diş macunları kokulu olduğu için dikkatli olunması gerekir. Bilindiği gibi ihramlı olarak uzun süre kalınmamamaktadır. Bundan dolayı ihramlı olunduğu kısa müddet içinde dişleri macunsuz fırçalamakla yetinmelidir.)

*Kıl koparmamaya gayret ederek kaşınmak.

*Kırılmış tırnağı koparmak.

*Su ürünleri avlamak.

*Kendisinin emri olmaksızın, ihramsız kişiler tarafından avlanmış kara av hayvanının etinden yemek. İhramda olan kimseye, ihramda olmayan kimsenin avladığı av etini yemesi caizdir. Yalnız o kimsenin, av için o kimseleri görevlendirmemiş olması gerekir. Bu durum, özellikle Türkiye'den gidenler için günümüzde söz konusu değildir. Çünkü günlerce süren yolculuklar yapılmamakta böylelikle hac veya umre yapacak kişilerin, yolda avlanması söz konusu olmamaktadır.

*Av hayvanı olmayan, sığır, koyun, tavuk gibi hayvanlar kesilebilir.

*Zehirli yılan, kuduz köpek, akrep ve fare gibi zararlı hayvanları öldürmek.

7. İHRAMIN HİKMETLERİ

*İhram, kişiye her çeşit lezzeti, rahatı, alışık olduğu âdetlerini terk ettirmesi ve çevreye en küçük bir zarar vermemeyi öğret-

mesi bakımından, nefis terbiyesi açısından son derece önemli ve etkili bir uygulamadır.

*İhramla kefen arasındaki benzerlik, inananlara ibret olarak yeter.

*İhram, Allah Teâlâ'nın huzuruna giderken insana fayda verecek tek şeyin, takvâ ve fazilet olduğunu hatırlatır.

*İhrama bürünen herkes aynı seviyededir. Makam, mevki, rütbe burada söz konusu değildir. Herkes iki parça bez içindedir.

*İhram, Kâbe'yi ziyaret eden kimselerin, niyetlerinin sadece Allah'ın rızası olduğunun temsilidir. İhrama girenler alışkanlık ve rahatlarını ve öğünülecek vasıflarını bırakarak, herkesin eşit olduğu bir kıyafete, ölü kıyafetine girmiştir. Böylece Allah'a sığındığını göstermiş olmaktadır.

B. TAVAF

Umrede tavaf yapmak farzdır. Bilindiği gibi tavaf, Kâbe'nin etrafında yedi kere dönmekle gerçekleşir. Her bir dönüşe şavt denir. Yedi kere dönüldüğünde yani yedi şavt yapıldığında, bir tavaf yapılmış olur.

1. TAVAFIN FAZİLETİ

Tavaf yapmanın fazileti ile ilgili olarak, Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

*"Kim bu Beyt'i yedi kere tavaf eder, sonra iki rekât namaz kılarsa köle azat etmiş gibi olur."

*Sabah ve ikindi namazlarından sonra yapılan tavafların, günahların affına daha çok sebep olduğu belirtilmiştir.

*"Kim, Kâbe'yi elli defa tavaf ederse, günahlarından kurtulur ve tıpkı annesinden doğduğu gündeki gibi olur." Buradaki tavaftan maksat, Kâbe'yi bir kere dönmek yani bir şavt değildir. Bilindiği gibi Kâbe'nin etrafında yedi kere dönmeye bir tavaf denilir. Mekke'de uzun süre kalınmayacaksa, hac veya umre sıra-

sında elli tavaf yetişmeyebilir. Tavafları bir gidişte değil de ömür içinde tamamlamak da mümkündür.

*“Allah Teâlâ, Kâbe’yi tavaf edenlere, orada namaz kılanlara ve Kâbe’yi seyredenlere rahmetini indirir.”

*“Allah, her gün Mekke’ye yüz yirmi rahmet gönderir, bu rahmetten kırkı namaz kılanlara, yirmisi Kâbe’ye bakanlara, altmışı tavâf edenleredir.” İlk devir İslâm âlimlerinden Saîd bin el-Müseyyeb de şöyle demiştir: “Kim Kâbe’ye, Allah’a iman ederek ve Kâbe’nin de Allah’ın hürmete lâyık evi olduğunu tasdik ederek bakarsa, günahlarından anasından doğduğu gün gibi temizlenip çıkar.”

*Rükn-i Yemânî ile Hacer-i Esved arası cennet bahçelerinden bir bahçedir.” Bilindiği gibi bu yerler, Kâbe’nin köşelerinin isimleridir.

*”Rükn-i Yemânî’yi (Kâbe’nin Hacer-i Esved köşesinden bir önceki köşenin adı) mesh hataları siler.”

*”Kişi, tavafta ayağını yere basıp kaldırdıkça Allah Teâlâ, onun bir günahını siler ve bir sevap yazar.”

*Rasûlullah’ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ifadesine göre, Mülteze-m’de (Kâbe’nin kapısı ile Hacer-i Esved arasındaki kısım) yapılan dua kabul olur.

*Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)* Mekke’de iken Kâbe’yi ziyareti sırasında, tavaf yapmayı daha çok tercih ederdi. Farz, vacib, sünnet olan tavaf ve namazın dışında, Kâbe’yi tavafın mı yoksa orada namaz kılmanın mı daha faziletli olduğu sorusuna, sahabeden Enes b. Mâlik ve İbn Abbas, “Mekke’de oturanlar için namaz daha faziletli, dışarıdan gelenler içinse tavaf daha faziletli” demişlerdir.

2. TAVAFIN HİKMETLERİ

*İnsan aklı, bir düşünce üzerinde fazla durduğu zaman, iki halden birini yapar. Ya huzur ve sükûnet içinde durarak düşünür ya da hareket ederek, bir şeyler yaparak düşünür. Gönlüne Allah sevgisi işleyen ve bu sevgiyi bütün gerçekliği ile benimseyen bir

kimse, huzur ve sükûnet içinde, bu sevgiyi ibadetle ifade eder ve kalbinin bütün hislerini ibadetine katar ya da hareket halinde sevgilinin yurdunun çevresinde dönüp dolaşır, yani tavaf eder. Tavaf, gönülde yanan ilâhî meşalenin dış ifadesidir. Bu sevgi meşalesi gönülde yandıkça, insan sevgilinin yurdundan ayrılmak istemez ve bir pervane gibi onun etrafında dönüp dolaşır.

*Tavafta, erkeklerin hızlı ve vakur bir şekilde yürüyüşlerinin (remel) hikmetini, şöyle izah edebiliriz: Peygamberimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ve ashabından bir grup, umre için Medine'den Mekke'ye gelirler. O zaman Mekke daha fethedilmemişti, yani müşriklerin idaresindeydi. Müslümanlar, Mekke'ye geldiklerinde müşrikler "Onları, Medine'nin humması zayıflatmıştır, onlar hastadırlar" söylentisini yayarlar. Bunun üzerine Peygamberimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, müşriklere kendi kuvvetlerini göstermek için ashabına, tavafın ilk üç şavtında remel yapmalarını emreder. Böylece kendileriyle alay eden müşriklerin iddialarını, fiilen yalanlar ve hatta ashabını şöyle teşvik eder: "Bugün onlara kendisini kuvvetli gösteren kişiye, Allah rahmet etsin."

Daha sonra Mekke fetholunur ve müşriklerin, Mescid-i Haram'a yaklaşması yasaklanır. Ancak ıztıba ve remel sünneti devam eder. Bu durum, Kâbe'yi ziyaretin yasaklandığı eski zamanı hatırlayıp, Allah'ın nimetine şükretmek gerektiğinin hatırasıdır. Remel, ıztıba, hervele sünnetinin bir diğer hikmeti de şu olabilir: Hz. Peygamber'in bu sünneti, sadece o güne hitap etmemektedir. Bugün de Müslüman olmayanlar, dünya televizyonlarından Kâbe'de Müslümanların ibadetlerini seyretmektedirler. Yani o gün olduğu gibi bugün de Müslümanlar, müşrikler tarafından izlenmektedirler. Nitekim Hz. Ömer de Peygamberimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* vefatından sonra da Kâbe'yi tavaf ve sa'yin dinç bir şekilde (remel ve hervele ile) yapılması gerektiğini söylemiş ve "Bugün burada müşrikler yok, ama biz Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* sünnetini terk edemeyiz" diyerek sünneti şartlar değişse de terk etmemek gerektiğini belirtmiştir. Nitekim bu sünnet, bugün geçerlidir.

Bundan ayrı olarak remel, ıztıba, hervele; tavaf ve sa'y yapmanın sevincini ve dinçliği ifade eder.

3. TAVAFIN ŞARTLARI

*Abdestli olmak.

*Elbisenin ve bedenin temiz olması.

*Örtülü olmak.

*Tavafa niyet etmek.

*Kâbe'nin etrafında yedi kere dolaşmak. Tavaf, yedi şavttan oluşur. Tavafın dört şavtını yapmak farzdır. Üç şavtı da vaciptir.

*Tavafa, Hacer-i Esved hizasından başlamak ve Hacer-i Esved hizasında bitirmek.

*Hacer-i Esved'i istilâm etmek.

*Tavaf esnasında Kâbe'nin kişinin sol tarafında bulunması.

*Mazereti yoksa yaya olarak tavaf etmek.

*Tavafta, Hatîm denilen yerin arkasından dolaşmak.

*Umre tavafının ilk üç şavtında erkeklerin, üzerlerindeki örtünün bir ucunu sağ koltuk altından alıp sol omuzları üzerine atmaları. (İhramlı olarak yapılmayan diğer tavaflarda böyle bir şart yoktur.)

*Umre tavafının ilk üç devresinde erkeklerin adımlarını kısaltıp süratli ve çalımlı yürümeleri. (İhramlı olarak yapılmayan diğer tavaflarda böyle bir şart yoktur.)

*Tavafları art arda yapmak. Tavaf yaparken, namaz vakti gelmişse, tavafa ara verilir. Namazdan sonra tavaf tamamlanır.

*Tavaftan sonra iki rekât namaz kılmak. Bu namaz, Makâm-ı İbrahim'in arkasında kılınır. Bu mümkün olmazsa Harem-i Şerif'in herhangi bir yerinde kılınır. Tavâf bittiğinde hemen arkasından tavaf namazı kılınmalıdır. Tavaf namazı kılmak üzere niyet edilir. Vakit kerahât vakti ise tavaf namazı sonra kılınabilir.

4. TAVAFIN YAPILIŞI

Harem-i Şerif'e Giriş

*Mekke'ye girince, eşyaları yerleştirdikten sonra ilk yapılacak iş, tavaf yapmak için Harem-i Şerif'e gitmektir. Eğer imkân varsa, Harem-i Şerif'e gitmeden önce gusül abdesti alınabilir. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi uçakla yolculuk yapıldığı için umreye giden kişi o gün gusül abdesti almış olabilir. Eğer almamışsa, Kâbe'ye gitmeden önce gusül abdesti almalıdır.

*Harem-i Şerif'e (Mescid-i Haram) girerken, edebe daha çok dikkat etmek gerekir. Çünkü Kâbe, Harem'in içinde bulunmaktadır. Özellikle namaz vakitleri, Harem kalabalıktır, izdiham halinde dahi anlayışla ve yumuşaklıkla muamele etmelidir.

*Harem'e gelince telbiye kesilir. Tekbir, tehlil ve salâvat okuyarak Mescid-i Haram'a girilir. Harem'e, mümkünse Bâb-ı Selâm kapısından ve sağ ayakla girilir. Mescidlere sağ ayakla girmek sünnettir.

Kâbe'yi Görünce

*Kâbe'yi görünce dua edilmelidir. Dünyadaki zulüm altındaki diğer Müslümanlar için dua etmek, duaların başında gelmelidir. Ayrıca hesaba çekilmeden cennete girmeyi istemek, tavsiye edilmiştir.

*Bundan sonra Beytullah'a bakarak üç defa tekbir ve üç defa tehlil getirilir.

Tavafa Niyet

Hacer-i Esved'in yanına gelinir. Tavafa başlamadan önce niyet edilir.

Tavaf

*Tavafa, Hacer-i Esved'in hizasından başlanır. Hacer-i Esved'in hizasına gelinir ve avuçlar Hacer-i Esved'in üzerine konulur ve iki avucun ortasından Hacer-i Esved öpülür. Ona

dokunulduğunda “Bismillahi allahu ekber” denir. Şayet kalabalıktan dolayı onu öpmek mümkün olmazsa; el veya eldeki birşey ile dokunmaya çalışılır ve Hacer-i Esved’e değdirilen şey öpülür. Eğer bu da mümkün olmazsa Hacer-i Esved’in karşında durularak iki el kaldırılır, tekbir ve tehlil ile Hacer-i Esved’e elleri sürer gibi yapıp, sonra sağ avucun içi öpülür. Hacer-i Esved’i öpmek için başkalarına eziyet vermemek gerekir. Çünkü Müslümanlara eziyet vermemek vaciptir. Bu itibarla ibadet yapayım derken, günah kazanmamalıdır. Kadınların, izdiham olan yerelere girmeleri doğru değildir. Onlar, imkân bulunursa öperler, yoksa karşıdan selâmlarlar.

*Sonra tavafa başlanır.

*Kâbe’nin etrafında dönerken, Kâbe, tavaf eden kişinin sol tarafında kalır.

*Mümkünse Kâbe’ye en yakın yerden tavaf yapılır.

*Tavaf, Hatîm denilen kısmın dışından yapılır. Hatîm’in içine girildiyse, çıkıldığı zaman Hatîm’in dış tarafından eksik bir yer kalmamasına dikkat edilir. Aksi halde tavaf yapılmamış olur.

*Daha önce izah ettiğimiz gibi, Kâbe’nin dört köşesi vardır. Hacer-i Esved’in bulunduğu köşeden bir önceki köşeye, yani Kâbe’nin Yemen tarafına bakan köşesine, Rükn-i Yemânî denir. Tavaf sırasında Kâbe’nin bu köşesi iki elle veya sağ elle mesh edilir ve “Bismillahi vallahu ekber” denilir. Ancak Hacer-i Esved gibi öpülmez. İzdihamdan dolayı mesh edilemezse, işaretle istilâm edilmez diyenler de vardır. Kâbe’nin diğer köşeleri ise öpülmez, mesh edilmez ve selâmlanmaz.

*Erkekler, tavafın ilk üç şavtında ihramlarının sağ omuz kısmını açar. (Buna ıztıba denir.)

*Erkekler, tavafın ilk üç şavtında çalımlı bir şekilde adımlarını sık sık atarak acele yürürler (remel). Üç şavttan sonra geri kalan devrelerde vakar üzere yürünür. Omuzlarını yedi şavt müddetince açık bulundurabilirler. Erkek çocuk da ıztıba yapar. Kadınlar normal bir yürüyüşle yürür. Hızlı yürüyüş ve omuzun

açılışı (remel ve ıztıba), farz tavaflara mahsustur. Tavaftan sonra namaz kılınca ve sa'y yapınca omuz açmaya gerek yoktur.

*Allah'ın evini tavaf, önemli bir ibadettir. Burada dua etmek, duaların kabulu için bir fırsattır. Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, tavafta bazı dualar yapmıştır. Bundan ayrı olarak İslâm âlimlerinin yaptığı dualar da vardır.

*Kâbe tavaf edilip Hacer-i Esved'e gelindiğinde bir şavt bitmiş olur ve Hacer-i Esved'e dönülerek aynı şeyler yapılır, yani imkân bulunursa öpülür veya el sürülür veya selâmlanır.

*Sonra ikinci şavta başlanır.

*Kâbe'nin etrafında yedi devir yapılır. Hacer-i Esved'e her gelişte, onu selâmlamak lâzımdır. Yedinci devirde, Hacer-i Esved selâmlandıktan sonra tavaf biter.

*Tavaftan sonra İbrahim Makamı'nın arkasında, iki rekât tavaf namazı kılınır. İlk rekâtında Fâtiha'dan sonra Kâfirûn Sûresi, ikinci rekâtında ise İhlas Sûresi okunur.

*Sonra Zemzem suyu içilir.

*Zemzem içildikten sonra Mültezem'e gelinip dua edilir.

a. Tavafla İlgili Dikkat Edilmesi Gereken Meseleler

*Farz namazın vakti geldiğinde veya abdest almayı gerektiren bir durum olduğunda, tavafa ara verilebilir. Sonra kalınan yerden devam edilir.

*Tavaf yapamayacak derecede hasta veya yaşlı olanlar, tekerlekli sandalyede veya benzeri araçlarda tavaf yaparlar.

*Şavtların sayısında şüpheye düşülürse; en az ihtimale göre tavaf yapılır. Mesela üç ya da dört şavt yaptığı hususunda şüpheye düşerse; onu üç kabul eder ve yediye tamamlar. (Sa'yda da durum aynıdır.) Yediden fazla tavaf yapılırsa, tavafa yeniden başlamak gerekir. Farz olan tavafın kaç şavt olduğunda şüphelenilirse, tavaf tekrar baştan alınır.

*Kâbe'nin yakınından dönülerek tavaf yapılır. Kalabalık olduğunda Kâbe'nin uzağından tavaf etmek caizdir. Çünkü mescidin her tarafı tavaf yeridir. Hatta revaklarda da tavaf yapmak caizdir.

*Tavâfa, Hacer-i Esved'den başlamak vaciptir. Daha önceden başlamamaya dikkat edilmelidir.

*Tavaf, mutlaka Hicr-i İsmail (Hatîm) denilen kısmın dışından yapılmalıdır. Hicr-i İsmail de Kâbe'ye dahil olduğundan, onun içinden dolaşmakla Kâbe'nin tamamı değil, sadece bir kısmı tavaf edilmiş olur. Bu suretle tavaf geçersiz hale gelir.

*Erkekler tavafın bütün şavtlarında remel yapmamalıdırlar. Remel, farz olan tavafların ilk üç şavtında yapılır.

*Tavaf ederken veya Makâm-ı İbrahim'de namaz kılmak için başkalarını sıkıştırmak doğru değildir.

*Hacer-i Esved'i öpmek için başkalarını itmek, rahatsız etmek yanlış bir harekettir.

*Kadınlar, Kâbe'nin etrafı kalabalıksa kalabalığın arasına girmezler ve en kenardan tavaf ederler. Yine Hacer-i Esved-i öpmek için de itişip kakışmazlar.

*Kâbe'nin her köşesi öpülmez ve selâmlanmaz. İmkân bulunursa, Hacer-i Esved öpülür ve ondan bir önceki köşe yani Rükn-i Yemânî mesh edilir.

*Tavafın her şavtında, özel dualar okumak farz değildir.

*Çok gerekli olmadıkça tavafta konuşulmaz.

*Tavaf esnasında, dikkati başka yönlere vermemeye gayret etmelidir.

*Tavaf esnasında, yüksek sesle dua okunmamalıdır. Çünkü bu, diğer kimselerin kendi okudukları duaları karıştırmalarına sebep olur.

*Birbirlerinin koluna girip tavaf edenlerin, başkalarını rahatsız etmemeye çok dikkat etmeleri gerekir. Grup halinde birbirlerinin koluna girerek tavaf yapmak, başkalarının rahat tavaf yapmalarını engellemektir.

b. Tavafı Abdestli Yapmak Şartı

*Umre tavafı farzdır. Abdestsiz tavaf yapılırsa kurban lâzım gelir. Tavafı iade ederse yani tekrar yaparsa, kurban gerekmez.

*Nafile tavaf, abdestsiz yapılırsa fıtır sadakası miktarınca sadaka verilir.

c. Tavafta Yapılması Sakıncalı Olmayan İşler

*Zaruret miktarı konuşulabilir.

*Bir meseleyi sorana cevap verilir.

*Tuvalet ihtiyacı için tavaftan çıkılabilir.

*Su içmek için tavaftan çıkılabilir.

*Tavaf yapmaya gücü yetmeyenler, tekerlekli sandalyede veya başka birinin yardımıyla tavaf yapabilirler.

*Kitaplarda yazılan tavaf duaları okunmadığı takdirde tavaf bozulmaz.

d. Tavafta Yapılması Uygun Olmayan İşler

*Tavaf yaparken, avret yerini örtmek gerekir. Tavaf yaparken, avret yerinin dörtte biri açık olursa, bir kurban lâzım gelir. Özellikle kadınlar, başları ve kollarının açılmamasına dikkat etmelidirler.

*Tavafı yürüyerek yapmak gerekir. Özürsüz olarak bir araca (tekerlekli sandalye ve benzeri araçlara) binerek tavaf edilirse, tavafı tekrar yapmak ve bir kurban kesmek gerekir.

*Tavafta elleri arkaya bağlamak.

*Parmakları birbirine bağlamak.

*Eli ağızda tutmak.

*Yemek, içmek.

*Gülmek.

*Tuvalet ihtiyacı veya gaz sıkışıklığı varken tavaf yapmak.

*Gereğinden fazla konuşmak. Çünkü Kâbe'yi tavaf, namaz gibidir, konuşmayı azaltmak gerekir.

*Yüksek sesle dua etmek.

*Erkeklerin ıztıba ve remeli terk etmeleri.

*Hacer-i Esved'i istilâmı terk etmek.

*Tavafın şavtları arasında uzun süre aralık vermek.

*Farz namaz kılınırken yahut hutbe okunurken tavafa başlamak. Ancak kişi, namaz başlamadan tavafa başlamışsa ve tavafı tamamlayıp cemaatle namaz kılmak mümkün ise tavafı tamamlar. Eğer tavaf bitmeyecekse tavafı keser ve kaç şavt kalmış ise cemaat ile namazı kıldıktan sonra eda eder.

5. TAVAF NAMAZI

*Tavaf bittikten sonra iki rekât tavaf namazı kılınır. Tavaf namazı her bir tavaftan sonra şarttır.

*Tavaf namazı, Makâm-ı İbrahim'in arkasında kılınır. Burada kılmak mümkün değilse Mescid-i Haram'ın herhangi bir yerinde kılınır.

*Bu namazın birinci rekâtında Kâfirûn, ikinci rekâtında İhlâs Sûreleri'nin okunması daha faziletlidir.

*Tavaf, sabah namazından veya ikindi namazından sonra yapılmışsa, bu saatler namaz için kerahât vakti olduğundan tavaf namazı sonra kılınabilir.

6. TAVAFTAN SONRA ZEMZEM İÇMEK

*İki rekât tavâf namazından sonra bolca Zemzem içilir.

*Zemzem içerken, Kâbe'ye karşı ve ayakta durulur. İçilirken birkaç kere nefes alınır ve her nefes aldıkça Kâbe'ye bakılır. Mümkün olursa Zemzem'den bedene dökülür. Yüze ve başa sürülür. Zemzem içilince dua edilir.

7. TAVAFTAN SONRA MÜLTEZEM'E GELMEK

Zemzem içildikten sonra Kâbe kapısı ile Hacer-i Esved arasında Mültezem denilen mübarek yere gelinir. İmkân bulunursa Mültezem'e yüz ve göğüs dayanılır, eller de yukarı kaldırılıp Kâbe'ye konularak Allah Teâlâ'ya dua edilir. Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, bu şekilde dua etmiştir.

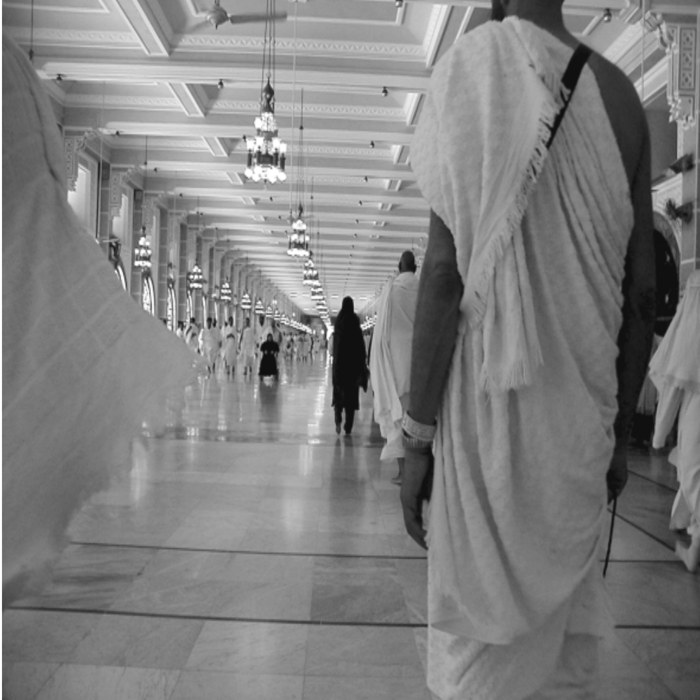
Sonra sa'y yapmak için Harem-i Şerif'ten çıkılır.

8. NAFİLE TAVAF

Hac ve umre ibadetlerini yerine getirirken tavaf yapılır. Bundan ayrı olarak nafile tavaf yapılabilir. İmkân bulunduğu ölçüde bol bol tavaf yapmak sevaptır. Nafile tavaf, anlattığımız tavaf gibidir. Aynı şeyler yapılır. Niyet ederken Allah rızası için umre yapmaya niyet edilir. Nafile tavaftan sonra sa'y yapılmaz. Nafile tavafta erkeklerin ihrama sarınmaları gerekmemektedir.

C. SA'Y

Sa'y, Safâ ile Merve tepeleri arasında gidip gelmektir. Safâ'dan Merve'ye, Merve'den Safâ'ya doğru yürünür. Her gidiş ile bir şavt tamamlanmış olur ve yedi şavt yapılır, yani yedi kere gidilip gelinir.

1. SA'YİN ŞARTLARI

*Sa'yden önce tavafın yapılmış olması.

*Safâ tepesinden başlamak.

*Yedi şavt yapmak, yani yedi kere gidip gelmek.

*Sa'yi yürüyerek yapmak, mazareti olanlar tekerlekli sandalye ile sa'y yapabilir.

*Sa'y sırasında Safâ ve Merve tepelerine çıkmak.

*Safâ ve Merve arası tam olarak yürünmesi eksik bırakılmaması.

*Hervele yapmak (Hervele, erkeklerin Safâ ve Merve arasında, her şavtta iki yeşil çizgi ile belirlenmiş yerde, koşma ile yürüme arası bir süratle, dinç bir şekilde ilerlemeleridir.) Sa'yin diğer yerlerinde normal bir şekilde yürünür. Kadınlar hervele yapmazlar.

*Sa'y s Sa'y, Safâ ile Merve tepeleri arasında gidip gelmektir. Safâ'dan Merve'ye, Merve'den Safâ'ya doğru yürünür. Her gidiş ile bir şavt tamamlanmış olur ve yedi şavt yapılır, yani yedi kere gidilip gelinir. Irasında erkekler ihramlı kadınlar da örtülü bulunurlar.

*Elbiselerin temiz olması.

*Bedenin temiz olması.

2. SA'YİN YAPILIŞI

*Önemli bir sebep yoksa sa'y, tavaftan hemen sonra ara verilmeden yapılmalıdır.

*Tavaftan sonra Safa tepesine gelinir. Sa'y, Safâ tepesinden başlar.

*Safâ tepesinde sa'y yapmaya niyet edilir.

*“İnne’s-safâ ve’l-mervete min şeâirillâh femen hacce’l-beyte evi’temera felâ cünâha aleyhi en yettavvefe bihimâ ve men tetavvea hayran feinnallâhe şâkirûn alîm”[52] âyeti okunur.

*Kâbe’ye dönülerek kelime-i tevhid, tekbir, tehlil ve salâvat getirilir, dualar yapılır. Merve Tepesi’ne nispetle buradaki duruş biraz daha uzundur.

*Safâ ve Merve’ye her varışta Kâbe’ye dönülerek tekbir, tehlil ve salâvat getirilip dualar yapılır.

*Bu dua ve zikirler üç defa tekrarlanır, çünkü Hz. Peygamber bu şekilde dua etmiştir.

*Merve’ye varıldığında da Kâbe’ye dönülür ve aynı şekilde dua edilir.

*Bu iki tepenin arasındaki sa’y mahallinde yedi defa gidilip gelinir. Sa’y, Safâ’dan Merve’ye dört gidiş ve Merve’den Safâ’ya üç geliş şeklindedir. Sa’y, Safâ’da başlar, Merve’de biter. Buna bir şavt denir. Sonra Merve’den başlar Safa’da biter. Buna da bir şavt denir. Bu yedi kere yapılır ve sa’y Merve’de biter.

*Sa’y, normal bir yürüyüşle yapılır.

*Erkekler, iki yeşil direk arasında hızlı bir yürüyüşle (hervele) yürürler.

*Sa’y sırasında dua edilir, zikirler yapılır.

*Sa’y yapılırken farz namaz kılınıyorsa, sa’ye ara verilip derhal cemaate uyulur; namaz bittikten sonra sa’yin diğer kısmı tamamlanır.

*Sa’y bitmeden şavtların sayısından şüphelenilirse, sa’y bâtıl olur. Yeniden yapılması gerekir. Ancak sa’y bitip ihramdan çıkıldıktan sonra sa’yden şüphelenilirse, sa’y sahihtir, iadesi gerekmez.

3. SA’Y SIRASINDA YAPILMASI UYGUN OLMAYAN İŞLER

*Tavaftan sonra bir mazereti olmadığı halde sa’yi geciktirmek.

52 Bakara Sûresi 2/158

*Özürsüz olduğu halde bir bineğe binip sa'y etmek.

*Sa'yin şavtları arasında çok fasıla vermek. Bir şavt yaptıktan sonra özürsüz olarak diğer şavta hemen başlamamak.

*Gereksiz yere konuşmak.

*Safâ ve Merve'ye çıkmadan sadece düz olan kısımda yürümek doğru değildir. Her şavtın bitişinde bu küçük tepeciklere çıkılmalıdır.

*İki yeşil sütun arasında koşarcasına acele yürümeyi terk etmek. (Erkekler için söz konusudur.)

*Safâ ve Merve'ye çıkıldığı zaman elleriyle Kâbe'yi selâmlamak yerine Kâbe'ye dönüp, elleri dua için kaldırmak daha doğru bir davranıştır.

D. İHRAMDAN ÇIKIŞ

*Sa'yi bitirdikten sonra saçlar tıraş edilir veya kısaltılır. Erkeklerin saçlarının tamamını tıraş etmesi daha faziletlidir. Normal saç tıraşı olmaları da caizdir. Yalnız tıraş sırasında başın bir kısmından değil tamamından saç eksiltilir.

Kadınlar saçlarını birkaç santimetre kadar kesmek suretiyle kısaltırlar. Kadınların saçlarını kökünden kesmeleri mekruhtur.

Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, ihramdan sonra saçları tıraş etmenin veya kısaltmanın sevabını şöyle ifade etmiştir: "Her saç teli için bir sevap yazılır ve bir günah silinir ve kesilen saçlar mahşerde nura dönüşecektir."

*İhramlı, bu zikredilenleri yaptığı zaman umresi sona ermiş olur ve ihramlı iken kendisine haram olan her şey helâl olmuş olur.

*Saçları tıraş etmenin veya kısaltmanın yeri "Harem bölgesi"dir. Hac veya umre yapan kimse Harem bölgesi dışında tıraş olarak ihramdan çıkarsa ceza gerekir.

*İhramdan çıktıktan sonra erkekler, iki parçadan oluşan ihrama bürünmezler ve normal kıyafetlerine dönerler.

*İhramdan çıktıktan sonra aşağıda meâlini verdiğimiz şu âyetleri okumak tavsiye edilmiştir:

"Hac ibadetlerinizi bitirince, babalarınızı andığınız gibi, hatta ondan daha kuvvetli bir şekilde Allah'ı anın. İnsanlardan öyleleri var ki: Ey Rabbimiz! Bize dünyada ver derler. Böyle kimselerin ahiretten hiç nasibi yoktur. Onlardan bir kısmı da: Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru! derler. İşte onlar için, kazandıklarından büyük bir nasib vardır. Şüphesiz Allah'ın hesabı çok süratlidir."[53]

53 Bakara Sûresi 2/200-202

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MEKKE'DE ZİYARET YERLERİ

Mekke ve Medine ile ilgili yazılmış eski kitaplarda bahsedilen bazı mescidler ve büyük sahabelere ait evler bugün bulunmamaktadır. Günümüze kadar gelen ziyaret edilebilecek yerler, çok sayıda değildir. İmkân bulunduğu takdirde bu yerleri, kendi dinimizi, tarihimizi ve kültürümüzü daha iyi öğrenmeye yardımcı olması açısından görmek gerekir. Mekke'de ziyaret edilebilecek yerlerden bazıları şunlardır:

A. CENNETÜ'L-MUALLÂ KABRİSTANI

Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* hanımı ve aynı zamanda ilk Müslüman olan kişi Hz. Hatice'nin kabri, Mekke'de Cennetü'l-Mualla mezarlığındadır. Ayrıca birçok sahabenin ve büyük İslâm âlimlerinden bazılarının kabri de bu mezarlıktadır.

B. ARAFAT

Hacı adaylarının toplandıkları yerdir. Kurban Bayramı'ndan bir gün önce yani Arefe günü orada bulunmakla kişi hacı olur. Cebel-i Rahme adı verilen tepe de buradadır. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, hac sırasında buraya çıkmıştır.

C. MESCİD-İ NEMİRE

Arafat'ta bulunan camidir.

D. MÜZDELİFE

Arafat ile Mina arasında bir yerdir. Bir rivâyete göre Hz. Âdem ile Havva, dünyaya indikten sonra bu bölgede buluşmuşlardır. Hac zamanı, Arefe günü akşamı Arafat'tan buraya gelinir.

E. MİNA

Hacda şeytan taşlamanın yapıldığı yerdir.

F. CİN MESCİDİ

Cennetü'l-Muallâ mezarlığına yakın bir yerdedir. Rivâyetlere göre Rasûlullah'a *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Cin Sûresi burada nâzil olmuştur. Bir başka rivâyette ise cinlerden bir grubun, Hz. Peygamber'e İslâm dinini kabul ettiklerini bildirdikleri yerdir.

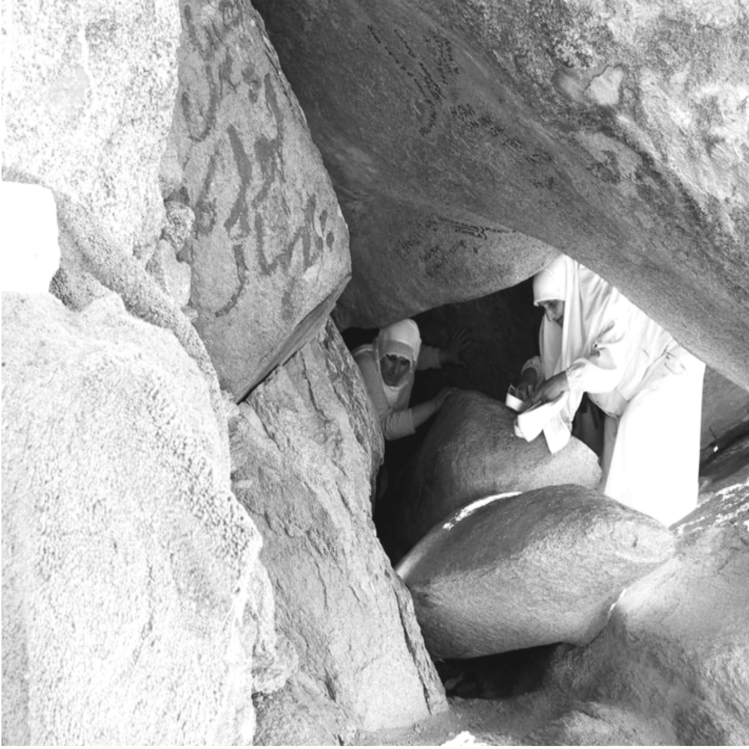

G. EBÛ KUBEYS DAĞI

Ebû Kubeys dağı, Kâbe'nin yanı başında yer alır. Mübarek bir dağ olduğu haber verilmiştir. Rivâyetlere göre, dünyanın ilk yaratılan kısmı Kâbe'nin bulunduğu yerdir ve ilk yaratılan dağ da Ebû Kubeys dağıdır. Kur'ân-ı Kerim'de Mekke'nin "şehirlerin anası" olarak isimlendirilmiş olması, bu rivâyeti doğrular nitelikte sayılabilir. Bugün, Ebû Kubeys dağı üzerine kraliyet misafirhanesi inşa edilmiştir. Rivâyete göre Hacer-i Esved, Kâbe'ye konmadan önce burada idi. Hz. İbrahim ve Hz. Muhammed *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, bu dağın üzerinden insanları dine davet etmişlerdir. Hz. Peygamber'in mucizelerinden olan "ayın yarılması" hadisesi de Hz. Peygamber, Ebû Kubeys dağı üzerinde iken olmuştur.

H. HİRA DAĞI

Kur'ân'ın ilk âyetleri, Hz. Muhammed *(sallallahu aleyhi ve sellem)* bu dağda bulunduğu sırada nâzil olmuştur. Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Cebrail tarafından göğsünün yarılması hadisesi de burada meydana gelmiştir.

I. SEVR DAĞI

Arafat'a giden yola yakındır. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ve Hz. Ebû Bekr, Mekke'den Medine'ye göç ederlerken buradaki bir mağarada üç gün gizlenmişlerdi.

İ. HZ. PEYGAMBER'İN DOĞDUĞU YER

Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* doğduğu evin yerine, bugün kütüphane inşa edilmiştir. Safâ ve Merve tarafından Mescid-i Haram'dan çıkıldığında, dış avluda yer almaktadır.

J. MEKKE'DEN DÖNÜŞ

Hac veya umreyi tamamladıktan sonra dönüş vakti geldiğinde, Kâbe son defa ziyaret edilir ve tekrar ziyaret nasip etmesi için Allah Teâlâ'ya dua edilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

MEDİNE

Osmanlı şairlerinden Nâbi'nin, Medine'yi ziyareti sırasında yazdığı na'tı ve bugünkü Türkçe'ye çevirisini naklederek, Medine'yi tanıtmaya başlayalım.

NA'T-I ŞERİF

Sakın terk-i edebden, kûy-i mahbûb-i Hüdâdır bu.
Nazargâh-ı İlâhidir, Makâm-ı Mustafa'dır bu.

Habîb-i Kibriyâ'nın habgâhıdır faziletde
Tefevvuk-kerde-i arş-ı Cenâb-ı Kibriyâdır bu.

Bu hâkin pertevinden oldu deycûr-i adem zâil
Amâdan açdı mevcûdât dü çeşmin tûtiyâdır bu

Felekde mâh-ı nev Bâbu's-Selâm'ın sine-çâkidir
Bunun kandili cevza matla'-ı nûr-ı ziyâdır bu

Müraat-ı edeb şartıyla gir Nâbi bu dergâha
Metâf-ı kudsiyandır bûse-gâh-ı enbiyâdır bu

Şair Nâbi (vefatı 1712)

Edebi terk etmekten sakın (edebli ol). Zira burası, Allah'ın Sevgilisi'nin bulunduğu yerdir. Bu yer, Cenâb-ı Hakk'ın nazargâhı, Muhammed Mustafa Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* makamıdır.

Burası Allah'ın habibinin istirahat buyurdukları yerdir. Fazilet cihetinden (düşünülürse) Cenâb-ı Hakk'ın arşının üstündedir. (Allah Teâlâ'ya yakınlık bakımından meleklerin önündedir.)

Bu mübarek yerin toprağının parlaklığından, yokluk karanlıkları zâil oldu. (Varlık âlemi O'nun yüzü suyu hürmetine vücut buldu.) Mevcûdat iki gözünü körlükten açtı. Zira O, kör gözlere şifa veren sürmedir. (Bu mısrada iki mânâ gizlidir. Birincisi âlem karanlıklardan Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* vasıtasıyla gözünü açıp Hak ve hakikati görmeye başladı. İkincisi körlük âlemi yani yokluk âlemi, O'nun yüzünden varlık sahasına çıktı.)

Gökteki yeni ay, O'nun kapısının çılgın aşığıdır. Gökyüzündeki cevzâ yıldızı dahi, Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* nurundan doğmaktadır.

Ey Nâbi! Bu dergâha edebinle gir. Zira burası büyük meleklerin etrafında pervane olduğu ve peygamberlerin hürmetle eğildiği bir yerdir.

Bugünkü Türkçe'ye aktaran: Merhum Dr. Selçuk Eraydın

(Nesil Dergisi, Ekim 1978, İstanbul)

MEDİNE

Medine, Hz. Peygamber'in son on yılını geçirdiği, vefat ettiği ve mübarek kabrinin bulunduğu şehirdir. Bilindiği gibi Hz. Peygamber, Mekke'de dünyaya gelmiştir. Ancak İslâm dinini daha rahat yaymak için, Medine'ye göç etmiş ve Medine'de ilk İslâm Devleti'ni kurmuştur. Medine'ye "Peygamber'in Şehri" de denir.

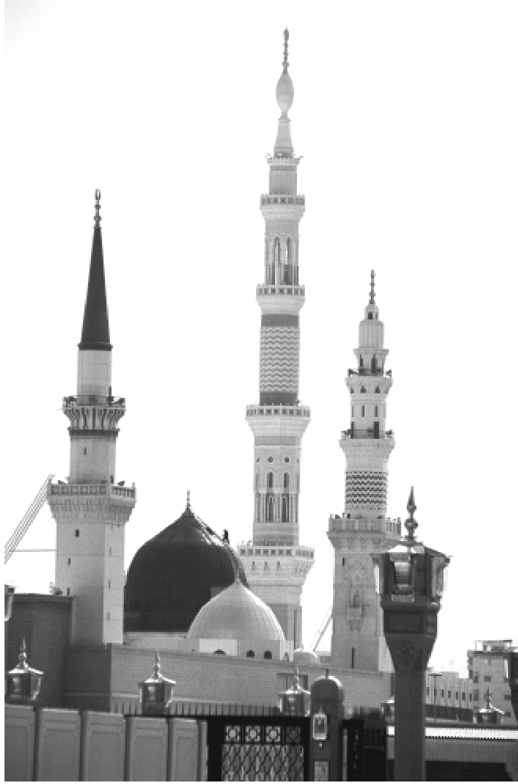
Medine, Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* İslâm Devleti'ni kurup yaşamasını sağladığı için İslâm Tarihi açısından önemlidir. Ayrıca Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, orada yaşadığı ve kabrinin yani mübarek bedeninin orada bulunmasından dolayı Müslümanlar için kıymetli bir şehirdir. Çünkü İslâm dininde en önemli şahıs, Hz. Peygamber'dir. O'nun büyüklüğünü, insanlık için ne derece faydalı bir kimse olduğunu ifade etmek çok güçtür. Nitekim düşünce adamı ve şair Necip Fazıl Kısakürek, hacca gittiğinde Medine'yi ziyaret etmiş ve Peygamber Efendimiz'e *(sallallahu aleyhi ve sellem)* duygularını şöyle ifade etmiştir:

"Ey, Allah'ın Rasûlü! Rasûller Rasûlü! Yaradanın Sevgilisi! Varlığın tâcı! Hilkatın nûru! İnsanlık ehramının zirve taşı! Kâinatın Efendisi! Gaye-insan ve ufuk-Peygamber! Yaratılış sebebi! Seni kelimelere ısmarlamak, durgun suda mehtabı balık kepçesiyle yakalamaya davranmak gibidir.

Evet ey varoluşun hikmeti! Ölümsüzlük rehberi! Gerçek hayatın kurucusu! Yıkılmaz çatının mimarı! Bastığı kum tanesine en büyük insanın denk olamayacağı büyüklük! Dışı nebîlikte, içi

velîlikte Son Had! Âlemlere Rahmet! Haberci, Müjdeci, Kurtarıcı, Erdirici!"

A. MEDİNE'NİN DİĞER ŞEHİRLERDEN ÜSTÜNLÜĞÜ

Medine'yi diğer şehirlerden farklı kılan bazı özellikleri vardır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür:

*Medine de Mekke gibi Harem bölgesidir. Yani orası da hürmet edilmesi gereken bir yerdir. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Medine'nin harem, yani hürmete lâyık muhterem bir yer olduğunu bildirmiş ve şöyle buyurmuştur: "Medine haremdir. Kim orada bir bid'at ortaya koyarsa (dinî konularda uydurma yaparsa) veya bir bid'atçıyı barındırırsa, Allah'ın, meleklerin ve

bütün insanların lâneti onun üzerinedir. Allah, onun farz veya nafile hiçbir ibadetini kabul etmez."

*Medine, Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* yerleştiği yerdir.

*Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* Mescid'i, Medine'dedir.

*Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabri, Medine'dedir.

*Medine'de mübarek yerler bulunmaktadır. Hadislerde, cennet dağlarından olduğu haber verilen Uhud ile cennet vadilerinden olan Batha, Medine'dedir. Aynı şekilde cennet meyvesi olduğu bildirilen Acve hurması Medine'de yetişir. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, bu hurmanın şifalı olduğunu belirtmiştir. Şifa için bu hurmadan yenilmelidir.

B. MESCİD-İ NEBEVÎ'NİN FAZİLETİ

*Birçok fazileti bulunan Mescid-i Nebevî yani Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* mescidi, ziyaret edilmesi gereken bir yerdir. Kur'ân'da bu mescid, "İlk günden takva üzerine kurulan mescid"[54] olarak nitelenmiştir. Hz. Peygamber de *(sallallahu aleyhi ve sellem)* "Mescidim, takva üzerine bina olunmuştur" buyurmuştur.

*Peygamberimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* bildirdiğine göre Mescid-i Nebevî, namaz kılmak üzere uzak yerlerden sefer edilecek üç mescidden biridir. Bu mescidler, Kâbe'nin içinde yer aldığı Mescid-i Haram, Medine'deki Mescid-i Nebevî ve Kudüs'teki Mescid-i Aksa'dır.

*Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Mekke'den Medine'ye göç ettiğinde yaptığı ilk işlerden biri, mescid yaptırmak olmuştur. Peygamber Mescidi olarak adlandırılan bu mescid, İslâm'ın ilk mescididir. Bu bakımdan diğer mescidlere üstünlüğü vardır. Bu konuda Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur: "Mescidimde kılınan bir namaz, Mescid-i Haram (Kâbe) dışında herhangi bir yerde kılınan bin namazdan hayırlı-

54 Tevbe Sûresi 9/108

dır. Mescid-i Haram'da kılınan bir namaz, diğer yerlerde kılınan yüz bin namazdan daha hayırlıdır."

*Ravza-i Mutahhara, Peygamberimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* Mescidi'nde yer almaktadır. Ravza-i Mutahhara, Mescid'deki Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabri ile minber arasında kalan kısımdır. 200 metrekarelik bir alandır. Bu mekân, pek mübarek bir yerdir. Hz. Peygamber, "Evimle minberin arası, cennet bahçelerinden bir bahçedir" buyurmuştur. Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, vefat edince Mescid'e bitişik bir odadan ibaret olan evine defnedilmiştir.

*"Her kim benim mescidimde hiçbir vakti kaçırmayarak kırk vakit namaz kılarsa, onun için ateşten, cehennem azabından kurtuluş beratı yazılır ve nifaktan (fesat, kötülük, iki yüzlülükten) uzak tutulur."

C. MEDİNE'Yİ VE RASÛLULLAH'IN *(sallallahu aleyhi ve sellem)* KABRİNİ ZİYARETİN FAZİLETİ

Hz. Peygamber, böyle mübarek bir şehir olan Medine'yi ziyaret etmeyi tavsiye etmiş ve bu ziyaretin faziletini haber vermiştir. Konuyla ilgili hadislerden bazıları şunlardır:

*"Medine'de ölmeye imkân bulan bunu yapsın. Ben orada ölene şefaat ederim."

*"Medine'nin hastalık ve sıkıntılarına sabredenlere kıyamet günü şahit ve şefaatçi olurum."

*"Kim sadece ziyaret maksadıyla beni ziyaret ederse, kıyamet gününde ona şefaatçi olmak benim üzerimde bir hak olur."

*"Kim sevap kastederek beni Medine'de ziyaret ederse, o benim komşum olur, kıyamet günü ona şefaat ederim."

*Kabir ziyaretinden ayrı olarak, Hz. Peygamber'e *(sallallahu aleyhi ve sellem)* salâvat getirmek Allah'ın emridir. Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur: "Allah ve melekleri, Peygamber'e

çok salâvat getirirler. Ey müminler, siz de Ona salâvat getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin."[55] Kabri başında yapılacak salâvat ise daha fazla sevap kazanmaya vesile olur.

*Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, kendisine getirilecek salâvatla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Bana salâvat getiren her kimsenin salâvatı bana ulaşır." Sahabeler, vefatından sonra da böyle bir şeyin olup olmayacağını sorduklarında Peygamberimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, şöyle buyurmuştur: "Vefatımdan sonra da ulaşır. Zira Allah Teâlâ, peygamberlerin cesetlerini yok etmeyi yeryüzüne yasakladı."

"Kim beni vefatımdan sonra ziyaret ederse, hayatımda ziyaret etmiş gibi olur" hadisi de peygamberlerin vücutlarının, toprak altında bozulmadan durduğuna işaret etmektedir. Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, kabrinde mânen diridir.

"Bir kimse bana salâvat getirdiği zaman, ona karşılık vermem için, Allah ruhumu bana iade eder."

"Kabrimin yanında bana selâm verene, Allah bir melek tayin eder ve melek o selâmı bana ulaştırır."

"Kim bana bir salâvat getirirse, Allah da ona on salâvat getirir ve o kimsenin, on günahı silinir ve mertebesi on kat yükselir."

D. HZ. PEYGAMBER'İN KABRİNİ ZİYARET ADABI

*Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabrini ziyaret için Medine'ye gidilirken, yol boyunca salât ve selâm getirilir.

*Medine'de yapılacak ilk iş, Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabrini ve Mescidi'ni ziyaret etmek olmalıdır.

*Mümkün olursa Medine'ye girmeden evvel veya girdikten ve yerleştikten sonra gusletmeli, en yeni ve en temiz elbiseler giyilmelidir. Erkekler güzel kokular sürmelidir.

*Mescide uzak bir yerde kalınıyorsa Mescid'e yaklaşıldığında araçtan inip yürüyerek gitmeli, edep ve hürmetle ilerlemelidir

55 Ahzâb Sûresi 33/56

ve yolda salât ve selâm getirmeye devam etmelidir. Peygamber Efendimiz'e *(sallallahu aleyhi ve sellem)* hürmette kusur etmemeye çalışmalıdır.

*Mescid-i Nebevî'ye gelindiğinde, sükûnet içinde vakarla ve hürmet ile önce sağ ayak ile Mescid'e girilir. Salâvatlar okunur.

*Hz. Peygamber'in huzurunda nasıl davranılması gerektiğini belirten şu âyetler, aynı zamanda O'nun *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabrini de ziyaret esnasında nasıl davranılması gerektiğini bildirmektedir: "Ey iman edenler seslerinizi Peygamber'in sesinin üstüne yükseltmeyin... Yoksa siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir. Allah'ın elçisinin huzurunda seslerini kısanlar, şüphesiz Allah'ın kalplerini takvâ ile imtihan ettiği kimselerdir."[56]

*Mescid-i Nebevî'ye girerken şu dualar okunabilir:

*Mescid-i Nebevî'de iki rekât tahiyyetü'l-mescid namazı kılmalı. Mümkünse bu namazı, Ravza-i Mutahhara denilen Peygamberimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabri ile minberi arasındaki kısımda kılmalıdır.

*İki rekât daha namaz kılınarak bu nimete ulaşmaktan dolayı Allah Teâlâ'ya şükür secdesi yapılır, dua edilir.

*Hz. Peygamber, vefatından önce kendi kabrini ziyaret sırasında dikkatli olunması tenbihinde bulunmuştur. Çünkü Yahudi ve Hıristiyanlar peygamberlerinin kabirlerini toplu halde ziyaret eder ve oraları bayram yerlerine çevirirlerdi. Peygamber Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, onlar gibi hareket edilmemesi konusunda ümmetini uyarmıştır. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, kabrini ziyaret konusunda şöyle buyurmuştur: "Yahudi ve Hıristiyanlara lânet olsun, peygamberlerinin kabirlerini, mescid haline getirdiler." Dolayısıyla kabre karşı secde etmek kesinlikle haramdır, ibadet kasdı ile yapılırsa, dinden çıkmaya sebep olur.

*Namazdan sonra Rasûl-i Ekrem'in kabr-i şeriflerine, son derece edep, tazim ve hürmetle üç-dört metre kalıncaya kadar

---

56 Hucurât Sûresi 49/2-3

yaklaşılır. Ona *(sallallahu aleyhi ve sellem)* hayatında nasıl hürmet ve tazim göstermek gerekli ise, vefâtından sonra da aynı şekilde hürmet ve tâzim gerekir. Bundan dolayı Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ziyaret edilirken, yüksek sesle dua edilmez, konuşulmaz ve bağırılmaz. Hürmetsizlik sayılan şeyler yapılmaz. Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabrine yapışacak şekilde yaklaşılmaz. Duvarlara el sürülmez, öpülmez, kabrin etrafı tavaf edilmez, karşısında eğilinmez.

*Ziyaret sırasında Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabri başında durulur. Alçak sesle selâm verilir. Şöyle denilir: "Essalâtü ve's-selâmü aleyke yâ Rasûlallah. Essalâtü ve's-selâmü aleyke yâ Nebiyyallah. Essalâtü ve's-selâmü aleyke yâ habiballah. Essalâtü vesselâmü aleyke yâ şefîalmuznibîne indellah."

*Kabir ziyareti, ölüye selâm verip Kur'ân'dan bazı kısımların okunması ve dua etmekten ibarettir. Bu ziyareti maksadından çıkarmak doğru değildir.

*Gayet sakin, mütevazı, vakur olmalıdır. Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* mübarek kabrine varınca, birkaç metre uzakta durmalı, huşû ve sükûnet içinde tıpkı Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)* sağmış, O'nun karşısındaymış gibi hareket etmelidir.

*Rasûlullah Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabri şerifi önünde çokça salât ve selâm getirilir.

*Allah'a dua, tevbe ve istiğfarda bulunulur. Günahlara bir daha dönmeyeceğine söz verip, Allah'tan bağışlanma istenir.

*Edilen dualara, Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şefaatçi olması Allah'tan istenir.

*Rasûlullah Efendimiz'e *(sallallahu aleyhi ve sellem)* selâm gönderenlerin selâmları arzedilir.

*Hz. Ebû Bekr ve Hz. Ömer'in kabirleri, Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabrinin yanındadır. Efendimiz'i *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ziyaret ettikten sonra Hz. Ebû Bekr ve Ömer'in baş uçlarına gelinir, onlara selâm verilir.

*Sonra tekrar Peygamber Efendimiz'e *(sallallahu aleyhi ve sellem)* dönülerek salât, selâm ve dualar okunur.

*Hz. Peygamber, kendi kabri ile minberinin arasının, cennet bahçelerinden bir bahçe olduğunu haber vermiştir. Doğal olarak orayı ziyaret eden herkes, Ravza-i Mutahhara olarak isimlendirilen bu yerde namaz kılmak istemektedir. Ravza'da iki rekât namaz kılan kimse, bununla yetinmeli, uzun süre orayı işgal etmemelidir. Başkalarının da o mübarek yerde namaz kılmasına imkân vermelidir.

E. MEDİNE'DE DAVRANIŞ BİÇİMİ

Medine'de Rasûlullah Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* mübarek bedeni bulunmaktadır ve O'na *(sallallahu aleyhi ve sellem)* salâvat getirildikçe bir melek, salâvatı kendisine iletmekte ve Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)* de bu salâvata cevap vermektedir. Bu sebeple Medine, herhangi bir yer gibi değildir. Davranışlara çok dikkat etmek gerekir.

*Son derece edepli olmalı.

*Oturuşta, kalkışta ve sokaklarda daima yumuşak ve nazik olmalı.

*Peygamber Efendimiz'e *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, çokça salâvat getirmeye gayret edilmeli.

*Allah'ın verdiği bu nimete karşı şükür içinde olmalı.

*Sadece dünya için değil, ahiret için de dua etmeli.

*Aile, akraba ve dostlarının da hac, umre yapmaları ve bu mübarek mekânları ziyaret etmeleri için dua etmeli.

*Medine'de kalındığı sürece beş vakit namazı Mescid-i Nebevî'de özellikle Ravza-i Mutahhara'da kılmaya ve Efendimiz'in (s.a.) huzurunda bulunmaya gayret edilmeli.

*Farz namaz dışında nâfile namaz da kılmalı. Bol bol Allah'ı zikretmeli, salâvat getirmeli. Mümkün olursa Mescid-i Saadet'te bir hatim indirmeli.

*Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabri imkân bulunursa sık sık ziyaret edilmeli.

*İyilik yapmalı, fakirlere, yoksullara ve âcizlere sadaka vermelidir. Bunun sevabı başka yerlerde verilenden daha fazladır.

*Peygamberimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* hanımları, çocukları, akrabaları ve sahabelerin pek çoğunun kabrinin bulunduğu Bakî mezarlığı ve Uhud şehitlerinin kabirleri ziyaret edilmeli. Ziyaret sırasında Kur'ân'dan sûreler ve dualar okunmalı, ölülerden yardım istememelidir.

*Medine'de ziyaret edilmesi gereken diğer tarihî yerler ziyaret edilmelidir.

*Mekke veya Medine'nin taşından, toprağından, ağacından, yaprağından herhangi birşey alınıp götürülemez. Çünkü o beldeler kutsaldır. Bir parçasının dışarıya çıkarılması doğru değildir.

ALTINCI BÖLÜM

MEDİNE'DE ZİYARET YERLERİ

Medine'de ziyaret edilebilecek yerler, aynı zamanda Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* hatıralarını taşımaktadır. Dinin daha iyi öğrenilmesi açısından da bu yerler ziyaret edilmelidir.

A. KUBA MESCİDİ

Müslümanlar için önemli mescidlerden (camilerden) biri de Kuba Mescidi'dir. Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Mekke'den Medine'ye hicret ederken Kuba'da bir süre kalmış ve daha sonra namaz kıldığı yere bu mescid yapılmıştır. Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* orada 14 gün kalıp, bu mescidi inşa ettiğine dair bilgiler de vardır.

Kuba Mescidi'ni ziyaret konusunda Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur: "Kim güzelce abdest alır ve başka maksatla değil, sadece namaz kılmak için Kuba Mescidi'ne gelip iki rekât namaz kılarsa, umre sevabı gibi sevap alır."

Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, her Cumartesi günü Kuba Mescidi'ne giderdi. Kuba halkı Cuma günleri cuma namazı için Medine'ye geldiklerinden, bu mescid Cuma günleri boş kalırdı. Muhtemelen bundan dolayı Rasûlullah Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* de Cumartesi günleri, bazen yaya bazen binitli olarak Kuba Mescidi'ni ziyaret eder ve burada namaz kılardı.

B. MESCİD-İ KIBLETEYN

Mescidü'l-Kıbleteyn de ziyaret edilmesi gereken yerlerden biridir. İslâmiyet'in ilk yıllarında kıble, Kudüste'ki Mescid-i Aksa yönünde idi. Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, kıblenin Kâbe'ye çevrilmesini arzu ediyordu. Hicretten sonra Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Medine'de Selemeoğulları bölgesinde iken namaz esnasında "Biz senin yüzünün göğe doğru çevrilmekte olduğunu görüyoruz. İşte şimdi seni memnun olacağın bir kıbleye döndürüyoruz. Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir" şeklindeki Bakara Sûresi'nin 144. âyeti nâzil oldu. Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, namazı bozmadan hemen Kâbe'ye doğru döndü, cemaat de saflarıyla

birlikte döndüler. Böylece Kudüs'e doğru başlanılmış olan namazın son iki rekâtı, Kâbe'ye yönelinerek tamamlandı. Bu yüzden Selemeoğulları Mescid'ine, iki kıbleli mescid anlamına gelen "Mescidü'l-Kıbleteyn" denilmiştir.

C. YEDİ MESCİDLER (MESCİD-İ SEB'A)

Hendek Savaşı'nın yapıldığı bölgede birbirine yakın küçük yedi mescid bulunmaktadır. Bu mescidler, savaş sırasında Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ve büyük sahabelerin çadırlarını kurdukları yerlerde inşa edilmişlerdir.

D. MESCİD-İ CUMA

Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Mekke'den Medine'ye hicreti sırasında, Medine yakınlarında Cuma namazı kılmıştır. Bu İslâm dinindeki ilk Cuma namazı idi. Çünkü Mekke'de Müslümanlar hür olmadıkları için daha önce Cuma namazı kılınmamıştı. İlk Cuma namazının kılındığı bu yere daha sonra bir mescit yapılmış ve buna Mescid-i Cuma ismi verilmiştir.

E. BAKİ MEZARLIĞI

Mescid-i Nebevî'nin yan tarafında bulunan Baki Mezarlığı, Peygamber Efendimiz'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* zamanından beri Medine'nin mezarlığıdır. Baki Mezarlığı'nda on bine yakın sahabenin kabri bulunmaktadır. Ancak belli-başlı bazı kabirler hariç, diğer kabirlerin kimlere ait olduğu meçhuldur. Baki Mezarlığı'nda kabri bulunan meşhur kimselerden bazıları şunlardır:

*Hz. Osman (r.a.).

*Hz. Peygamber'in hanımları Hz. Sevde (r.a.), Hz. Âişe (r.a.), Hz. Meymûne (r.a.), Hz. Ümmü Habibe (r.a.), Hz. Ümmü Seleme (r.a.), Hz. Safiyye (r.a.), Hz. Zeynep (r.a.), Hz. Hafsa (r.a.), Hz. Cüveyriye (r.a.), Hz. Mâriye (r.a.).

*Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kızları Hz. Zeynep (r.a.), Hz. Ümmü Gülsüm (r.a.), Hz. Rukiye (r.a.), Hz. Fâtıma ve Rasûlullah'ın oğlu İbrahim.

*Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* torunu Hz. Hasan (r.a.).

*Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* akrabaları: Amcası Hz. Abbas, halaları Safiyye ve Âtike, Abdullah b. Cafer Tayyar (r.a.), Hz. Ali'nin kardeşi Âkil, Hz. Fâtıma'nın soyundan gelen Hz. Zeynel Abidin, Hz. Muhammed Bakır, Hz. Câfer-i Sâdık

*Büyük sahabelerden Abdurrahman bin Avf, Sa'd b. Ebî Vakkas, Abdullah b. Mes'ûd, Osman b. Maz'ûn, Esa'd b. Zürâre.

*Uhud şehitlerinden bazıları.

*Sahabelerden ayrı olarak Baki Mezarlığı'nda sahabelerle görüşen nesil olan tâbiînden, pek çok kimsenin, evliyanın ve âlimin kabri bulunmaktadır.

F. BEDİR ŞEHİTLİĞİ

Bedir Savaşı'nın yapıldığı yerdir. Bedir, Mekke-Medine yolu üzerinde, Medine'ye yakın bir bölgedir. Burada bulunan Bedir Savaşı şehitleri imkân bulunursa, muhakkak ziyaret edilmelidir.

G. UHUD DAĞI VE UHUD ŞEHİTLERİ

Uhud Savaşı'nın yapıldığı yer olan Uhud Dağı, ziyaret edilmesi gereken yerlerden biridir. Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* bu dağ hakkında "Bu dağ bizi sever, biz de onu." buyurmuştur.

Uhud'da Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* amcası Hz. Hamza ve Mus'ab b. Umeyr, Abdullah b. Cahş, Enes b. Nadr gibi Ensar ve Muhacirinden şehit düşmüş kimselerin kabirleri vardır.

H. ZÜ'L-HULEYFE

Hac veya umre için Medine'den yola çıkanların ihrama girme yeri olan Zü'l-huleyfe'nin de mübarek bir vadi olduğu rivâyet edilmiştir. Yetmiş peygamberin burada namaz kıldığı ve Hz. Musa'nın da hac yolculuğunda bu mevkiye uğradığı belirtilmiştir. Zü'l-huleyfe, takriben Medine-i Münevvere'ye 11 km. yakınlıktadır.

MEDİNE'YE DOĞRU

Kalbim kopup gitmiş, ben ardındayım,
Esen yelde, kuşun kanadındayım.
Âşıkın âhında, feryadındayım,
Yok olsun hasrette koyanlar beni

Toprak bile âşık, şanlı vücuda
Varlığı sebeptir, cümle mevcuda...
Âdem'in şahsında vardı sücuda.
Melekler, anlasın duyanlar beni.

Asırlar boyunca, nice pervâne
Ravzaya can attı, hep yâne yâne,
Aşk ne engel tanır, ne de bahane,
Yolda bırakamaz, tufanlar beni,

Seniyyeden doğan ayın on dördü,
Medine'ye eşsiz bir şeref verdi.
Benzerini ne ins, ne de cin gördü,
Kavuşturun O'na, ey canlar beni,

Bağrına basınca dünya güzeli,
Yıldızlar, hasrette kalmış ezeli,
Sıvamış, yaratmış Rabbin öz eli,
Yakıyor hasreti, şu anlar beni.

Şurası elinin değdiği yer mi?
Şu duvar sesini işittim der mi?
Bastığın zemine alnım değer mi?
Oyalamış geçmiş zamanlar beni.

Ben vuslat isterim açık ve çıplak,
Öğünmesin bana duvar ve toprak.
Hayatım son bulsun sana bakarak,
Nurunla tanısın, bakanlar beni,

Salâvât Allah'tan, Melek'ten, bizden,
Rabbim ayırmasın mübârek izden.
Bir damla eksilmez koca denizden.
Şefaatle yusun, yuyanlar beni.

Hayrettin Karaman
(Diyânet Dergisi, Haziran-1991)

YEDİNCİ BÖLÜM

HAC VE UMRENİN FAYDALARI

Hac veya umre, çok yönlü bir ibadettir. Bedenî, rûhî ve malî bütün ibadet şekillerini toplamıştır. Dolayısıyla hem bedene, hem ruha, hem de mala faydalar sağlayacaktır.

*Haccın faydalar sağladığı şu âyet ile ifade edilmiştir: "İnsanlar arasında haccı ilân et ki, gerek yaya olarak, gerekse nice uzak yoldan gelen yorgun argın develer üzerinde, kendilerine ait birtakım yararları yakînen görmeleri, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerine belli günlerde Allah'ın ismini anmaları (kurban kesmeleri için) sana (Kâbe'ye) gelsinler. Artık ondan hem kendiniz yiyin, hem de yoksula, fakire yedirin."[57]

*"Şüphesiz âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk ev (mâbet), Mekke'deki (Kâbe)dir. Orada apaçık nişaneler, (ayrıca) İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren emniyette olur."[58]

Bu âyetlere göre;

Kâbe'yi ziyaret bereket getirmektedir.

Kâbe'yi ziyaret hidayete vesile olmaktadır.

İnananlar için orada apaçık nişaneler, aşikâr belgeler bulunmaktadır.

---

57 Hac Sûresi 22/27-28
58 Âl-i İmran Sûresi 3/96-97

*Umre, günahların affına sebep olur. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Umre, kendisiyle diğer umre arasındaki günahlara keffârettir. Mebrûr (yani makbul) haccın mükâfatı ancak cennettir."

"Kâbe'yi kim elli defa tavaf ederse, günahlarından kurtulur ve tıpkı annesinden doğduğu gündeki gibi olur."

*"Hac ve umre fakirliği ve günahları giderir."

*Sadaka ve zekâtın mala bolluk ve bereket getirmesi gibi, hac ve umre için yapılacak harcamalar da fakirliği giderir. Hz. Peygamber'in bu sözü ile, yapılan harcamaların fakirlik getireceği korkusuna kapılmanın gereksiz olduğunu belirtmiştir.

*Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* buyurdular ki: "Hac ve umre yapınız. Zira bunlar günahı, tıpkı körüğün demirdeki pislikleri temizlemesi gibi temizler."

*İmam Şiblî adlı büyük İslâm âliminin hacdan dönen hacılara sorduğu sorular ise hacdan ne gibi kazançlarla dönmek gerektiğini gösterir.

"Sen hacca niyet etmenle, günahlarından sıyrıldın mı? İhram için temizlenirken, mânevî kirlerini de giderdin mi? İhram için elbiselerini çıkarırken, dünyayı da içinden çıkardın mı? Beyaz ihramları giyerken, ölümü hatırladın mı? Harem-i Şerif'e girmekle, her haramı terketmeye söz verdin mi? Beytullah'a girerken, Hakk'ın huzuruna girebildin mi? Kâbe'yi tavaf ederken, Hakk'ı tavaf edebildin mi? Sa'yi yaparken, o günleri hiç düşündün mü? Arafat'a çıktığında, Allah'ı gönlünde buldun mu? Yoksa yiyip içip akşam olsa da dönsek mi dedin? Müzdelife'de kalarak günahlarını tamamıyla bıraktın mı? Mina'ya gelip şeytanı taşladığında, içindeki şeytanı ne yaptın? Kurban kestin mi? Kurban keserken, nefsini de kurban ettin mi? Yani hevâ ve nefsinden kurtuldun mu? Onların elinden yakanı kurtarabildin mi? Tıraş oldun mu? Tıraş olurken fena huylarını da tıraş ettin mi? Kâbe'ye veda tavafını yaptın mı? Bütün fenalıklara, kötü huylara, ahlâksızlıklara da veda ettin mi?"

*Hac veya umre esnasında hiçbir şeye zarar vermemek gerektiğinden, bu ibadetler insanın çevresiyle ilişkisinde son derece dikkatli davranması gerektiğini bir kere daha öğretir. İnsanlardan ayrı olarak bitki ve hayvan türünden canlılara karşı gösterilmesi gereken hassasiyet, kişiyi başka zamanlarda olamayacağı ölçüde eğitir.

*Hac ve umre güçlüklere göğüs germeyi öğretir.

*Sabretmeyi öğretir. Öfkelenmemek, kimseyi incitmemek ve güler yüzlü olmak gibi ahlâkî davranışlar da mânevî kazançtır.

*Kur'ân-ı Kerim'de Kâbe'den "Allah'ın Evi" diye söz edilir. Mümin kimse, O'nun evini ziyaret etmeyi en büyük mânevî zevk olarak algılamalıdır. Kimin huzuruna çıktığının ve ibadeti kimin için yaptığının şuurunda olan kimse, büyük bir nimete kavuşmuş demektir.

*Hac ve umre insanın iç dünyası ile ilgili olduğu kadar, sosyal açıdan da fevkalâde ehemmiyet taşımaktadır. Çünkü Müslümanlar, kendi ülkeleri dışındaki Müslümanlardan da haberdar olmalıdırlar. Hacca veya umreye giden Müslüman, başka bir dünya olduğunu öğrenir. Aslında İslâm milletinin tek bir millet olduğunu görür. Hac ve umre, Müslümanların birlik olmaları gerekliliğine işaret eder. Toplu halde ibadet eden Müslümanlar, ibadetlerdeki birliklerini daha sonra başka yönlerde de göstermeli, Müslüman ülkelerin sorunlarıyla ilgilenmelidir. Müslüman ülkeler, Müslüman olmayan başka ülkelere muhtaç bırakılmamalıdır. Unutmamak gerekir ki, gelişme ve ilerleme, insanların birliği ile mümkün olmaktadır.

EKLER

HACCA GİTME SEVDASI

Bir Doğu Türkistanlı Anlatıyor:

"Ömrüm boyunca hep Mükerrem Mekke ve Münevver Medine'nin hayaliyle yaşadım. Nurlu Kâbe ve kutlu Ravza'ya kavuşma aşkı dayanılmaz olunca mukaddes yolculuğa niyet ettim.

Çin hükümeti dine ve dinî faaliyetlere karşıdır. Hac için izin istemek saflık olurdu. Türkiye'deki dostlarımla mektuplaştık. Güya beni İstanbul'a çağırdılar. Davet mektubunu bağlı bulunduğum mahallî idareye götürdüm. Günlerce süren bir çabadan sonra turist pasaportu almak için izin çıktı. Müracaat formunu zor, şer ele geçirebildim. Ama para dağıtmadığım memur kalmadı. Şimdi bu form Urumçi'ye gidecek, bilâhare Pekin'e gönderilecekti.

İşleri bizzat takip etmezseniz bir yerlerde takılır. Önce Urumçi macerası başladı ki bu en az altı ay şehirde sürüneceksiniz demekti.

Türkistanlıların otelde yatmaya hakları yoktur. Bitmek bilmeyen gecelerde parklarda, sokaklarda süründüm. Bir ömür gibi uzun geçen günlerin ardından Urumçi'deki işimi hallettim. Pekin'e gitmem söylendi. Pekin tam dört bin kilometre ötedeydi ve trenle beş gün çekti. Pekin'de Türkler çok hakir görülür. Paranız olsa bile yatacak yer verilmez. Bir gecede tam on iki

otelin kapısından döndürüldüm ki çoğu boştu. Yiyecek büyük dertti.

Çinliler yılan, çıyan bulduklarını yiyor ve temizliğe hiç dikkat etmiyorlardı. Pekin'de çok zor günler geçirdim; saçlarım ağardı. Eziyetle geçen aylardan sonra pasaportumu çıkarabildim. Biz, bütün bunları hür dünyaya çıkışımızı engellemek için yaptıklarını biliriz. Uzatmayalım, evraklarımı tamamladım, bir aksilik çıkmaması için sınıra kadar dua ettim, Allah yardımcım oldu. Kaşgar üzerinden Pakistan'a geçtim. Pakistanlılar bizi Gilgit ve Ravalpindi'deki misafirhanelerde ağırladılar ki, sayımız kısa sürede bin üç yüz elli ikiye vardı. Bu bin üç yüz elli iki kişiden ancak sekiz yüz otuz ikisi hacca gidebildi. Para denkleştiremeyenler -ki aralarında ben de vardım- boyunlarını büktüler..."

(İrfan Özfatura, Türkiye Gazetesi İlâvesi, 18.3.2000)

EN FAZİLETLİ ÜÇ MESCİD

Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"İbadet için sadece şu üç mescide yolculuk yapılır. Mescid-i Haram, Mescid-i Nebî ve Mescid-i Aksa."[59]

Hadisten Anlaşılan Gerçekler

Muhtelif rivâyetlerini birarada düşündüğümüz zaman hadisimizin ortaya koyduğu hüküm niteliğindeki gerçekleri şöylece sıralamak mümkündür:

1- Bu üç mescit diğer mescid ve mabetlerden üstündür, faziletlidir.

2- Bu üç mescit için yolculuk yapmak meşrudur. Hadisimiz bunu bilhassa teşvik etmektedir.

3- Bu üç mescitten başka herhangi bir mescid için yolculuk yapmak gereksizdir.

59 Buhârî, Mescidu Mekke 1, 6.

ORTAK ÖZELLİKLERİ

Hadisin kaynaklık ettiği hükümler üzerinde âlimler, çok detaylı görüşler ortaya koymuşlardır. Biz bunlardan sarf-ı nazar ederek hadîsteki yolculuk teşvikinin, bu üç mescide tahsis edilmesinin hikmetleri üzerinde duracağız. Öncelikle şunu belirtmeliyiz ki, bu üç mescidin diğer mescitlere üstünlüğü, tartışma dışıdır ve bunun bazı ortak sebepleri de bulunmaktadır.

1- Bu mescitlerin üçü de peygamberler eliyle inşa edilmiştir.

2- Mescid-i Haram ve Mescid-i Aksa kıble, Mescid-i Nebî de İslâm'ın kuruluş merkezi, ilk mescidi, İslâm medeniyetinin ilk müessesesidir.

3- Bu üç mescidi ziyaret, başlangıçtan beri tevhid ehlinin büyüklerini ve onların hizmetlerini, mücadelelerini anmaya vesiledir. Böylece müminlerin imanı, tarihî bir boyut kazanır. Önceki müminlerle beraber olma şuur ve zevkini tadar. Ziyaretçi kendini tam bir dinî hava, saf, temiz ve yoğun bir kulluk şuuru içinde hisseder, yenilenir. Bir başka ifade ile tarihî günde yaşar, güçlenir, bilenir, dinçleşir.

4- Bu üç mescit tevhid dininin şeâirindendir. Şeâirine (ibadet vesileleri, alâmet-i fârikaları) saygı göstermek de kelimetullah-ı i'lâ yani cihat etmektir. Bu merkezlerin ziyaretle imar ve umranı, tevhid akidesinin dünyaya yayılmasına çalışmak anlamını taşır.

5- Bir de tarihî gerçek vardır ki, Mescid-i Aksâ, gerek Musevî gerek Hıristiyanlarca değişmeyen kutsal ziyaret (hac) merkezi olarak hep ziyaret edilegelmiştir. Mescid-i Haram da aynı şekilde Kâbe ziyareti dolayısıyla Hz. İbrahim'den bu yana uzak mesafelerden yaya veya binitli olarak gelenlerce ziyaret edilmiştir. Mescid-i Nebî ise Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* hicretini müteakip Müslümanlarca yolculuk yapılan aslî merkez olmuştur. Şu anda Rasûlullah'ın *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabr-i saadetlerini ihtiva etmesi bakımından "O'nu sağlığında ziyaret etmiş gibi" olmak için ziyaret edilmektedir.

FAZİLET SIRASI

Bütün mescit ve mabetlerden üstün olduklarında hiç şüphe olmayan üç mescidin fazilet açısından kendi aralarındaki sıralama, hadisimizde gösterilmiştir. Bu sebeple aynı sıra ile bu üç mescidin her birine ait müstakil özelliklerinden de kısaca söz etmek faydalı olacaktır.

MESCİD-İ HARAM

Âlimlerin ittifakı ile Mescid-i Haram efdal-i mesacid (dünyadaki mescidlerin en faziletlisi) dir. Bunun da elbette sebepleri vardır. Önce tâ başlangıçtan beri "insanların bir olan Allah'a kulluk etmeleri için vaz'edilmiş ilk ev olan Kâbe" Mescid-i Haram'dadır. Kıbledir. Hac fârizasının yerine getirilebilmesi için varlığı zaruri merkezdir. Ayrıca Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* "Şu benim mescidimde kılınacak bir namaz, Mescid-i Haram müstesna öbür mescidlerde kılınacak bin namazdan daha hayırlıdır" buyurmuş olması da Mescid-i Haram'ın en faziletli mescid olduğunun nassî delilidir.

Kâbe ve onu çevreleyen Mescid-i Haram zaman zaman tevhid dışı anlayışların istilasına uğramış da olsa, temeli tevhid merkezi olmak üzere atılmış ilk mukaddes evdir, bey-i atîk'dir. Bunun için de ziyaret ve ibadet için yolculuk yapılabilecek mescidlerin başında gelmektedir.

MESCİD-İ NEBÎ

Medine İslâm toplumunda Mescid-i Nebî'nin yerini düşünmek, onun Müslümanlık ve Müslümanlar açısından taşıdığı önem ve fazileti anlamak için yetecektir. Koca bir İslâm tarih ve medeniyetinin odak noktası ve "âlemlere rahmet olarak gönderilmiş", "örnek kul", "son Rasûl"ün sayısız hatıralarını saklayan ve bir görüşe göre "takvâ üzere tesis edilmiş mescid"[60] Mescid-i Nebî'dir. O, İslâm ile özdeşleşmiştir.

60 Tevbe Sûresi 9/108

Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* gerek kendisini ziyâret gerekse Mescid-i Nebî'de kılınacak namaz hakkında varid olan hadisleri, bu mescidin haiz olduğu önem ve faziletin delillerini oluşturmaktadır.

MESCİD-İ AKSÂ

Enbiya makamı, Mirac'ta Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ilk durağı olan Mescid-i Aksâ, yüzyıllar boyu inananların yöneldiği bir kıble olarak yaşamıştır. Başlangıçta Müslümanların da kıblesi olan Mescid-i Aksâ üç büyük dinin ortaklaşa mukaddes bildiği bir merkezdir. Mescid-i Aksâ çevresindeki tevhid mücadelesi de oldukça yoğun ve çetindir. Hz. Süleyman'dan itibaren dinî otorite ve yönetimlerin merkezi olan Mescid-i Aksâ ve Kudüs halen bu görevini sürdürebilecek tarihî nitelik ve potansiyele sahiptir.

Abdullah b. Ömer'in (r.a.) rivâyet ettiği bir hadis-i şerifte belirtildiğine göre; Süleyman *(aleyhisselâm)* Mescid-i Aksâ'nın (Beyt-i Makdîs'in) inşasını bitirince Allah Teâlâ'dan üç dilekte bulunmuştur.

1- Kendisinden sonra kimselere nasip olmayacak bir mülk ve saltanat.

2- Allah'ın hükmüne uygun hüküm verme gücü ve kabiliyeti.

3- Yalnızca namaz kılmak niyetiyle Mescid-i Aksâ'ya gelenlerin bağışlanması.

Hadisin devamında Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* şu açıklaması yer almaktadır: "Cenâb-ı Hak Süleyman'a bunlardan ilk ikisini vermiştir. Üçüncü dileğinin de kabul edilmiş olmasını umarım."

Söylemeye gerek yoktur ki bağışlanma (ğufran) vesilesi olan her şey teşvike, her yer de ziyarete değer.

Bu "üç mescit" hadisinde de vesile-i ğufran olan üç merkeze ziyaretin teşvik edildiğini, bunların dışında kalan mescitlerin birbirlerine müsâvi olduklarını, birtakım uydurma gerçeklerle bazı

yer ve yörelere üstünlük ve fazilet izafe edip oraların ziyaretini teşvik etmenin doğru ve uygun olmayacağının pek açık bir şekilde belirlenmiş olduğunu görmekteyiz. Hatta ulemâ, bu üç mescidin dışında herhangi bir mescidde ibadet etmeyi adamış olan bir kimsenin, bu nezrini yerine getirmek için o mescide gitmesine gerek olmadığını, bulunduğu yerdeki mescidde bu adağını yerine getirebileceğini, bu "üç mescid" hadisinden çıkarmışlardır.

NETİCE

Hadisimiz Müslümanların ziyaret ve ibadet için yolculuğu göze almaları gereken sadece üç mescidin bulunduğunu, bunların da Mekke, Medine ve Kudüs şehirlerinde olduklarını açıkça ortaya koymuş bulunmaktadır. Günümüz şartlarında bu mescitlerden sadece ilk ikisini –kısıtlayıcı bazı kayıtlara ve durumlara rağmen- ziyaret imkânı bulunmaktadır. Ancak üçüncüsü (Mescid-i Aksâ), bir büyük hasret, bir büyük acıdır.

(İsmâil Lütfi Çakan, "En Faziletli Üç Mescid" Altınoluk Dergisi, Ağustos/1987, İstanbul)

TÜRKLER'İN KÂBE'YE YAPTIKLARI HİZMETLER

EVLÂD-I RASÛLÜ HİMÂYE

Osmanlı Devleti kurulduktan bir süre sonra daha önceki Türk Devletleri gibi seyyit ve şerifler hakkında bir teşkilat vücuda getirmiştir. Osmanlılar, Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* ahfâdından olan Mekke emirlerine karşı samimi alâkalarını her fırsatta ortaya koymuşlar ve İslâmiyet'in beşiği olan Hicaz'daki emirlerle, şeriflerle münasebetlerini devam ettirmişlerdir.

Osmanlı padişahları kendi ülkelerine gelen seyyit ve şeriflere oldukça saygı göstermişler, onların refah içinde yaşamalarını sağlamanın yanında, ellerine bir de berat vermişlerdir. Böylece de evlâd-ı Rasûl'den olan seyyit ve şeriflere gösterilen saygı ve ikram sebebiyle, onlara has bazı usûl ve kâideler konmuş,

işleriyle meşgul olacak bir daire kurulmuş, vergi ve gümrüklerden muaf tutulmuşlardır. Hatta, Mekke ve Medine halkından Türkiye'ye gelmiş olan ve evlâd-ı Rasûl'den olmayanlar bile sırf o bölgeden olmaları sebebiyle yardım, saygı ve ikrama mazhar olmuşlardır.

SURRE ALAYLARI

Surre alayları ise Osmanlı'nın Harameyn'e olan saygısını ve hizmet duygusunu ortaya koyan müstesna bir örnektir.[61]

Tespitlerimize göre Osmanlılarda Harameyn'e ilk defa surre gönderen padişah, Yıldırım Bayezid olup, bu surre o zaman devlet merkezi olan Edirne'den 80.000 altın olarak gönderilmiştir.

Âşık Paşazâde, Çelebi Sultan Mehmed'in imaretler yaptırdığını, Mekke ve Medine'ye paralar gönderdiğini yazar. Neşrî ise Çelebi Mehmed'in Medine'ye, kendi vilâyetinden bazı yerleri vakfettiğini ve hediyeler gönderdiğini yazmaktadır. Çelebi Mehmed (surre olarak) Harameyn'e (Mekke ve Medine'ye) 14.000 altın göndermiştir.

Sultan II. Murad, imaretler yaptırmış ve her sene kendisinin bulunduğu şehir ve kasabadaki seyyidlere kendi eliyle 1000 flori altın dağıtmayı âdet edinmişti. II. Murad, Ankara yakınında Balıkhisar bölgesinin gelirleri ile, o bölgede yaptırdığı büyük bir köprünün geçiş ücretlerini de Mekke, Medine ve Kudüs halkına vakfetmişti. Aynı padişah düzenlettirdiği vasiyetnamesinde, Manisa'daki malının 1/3'nü (10.000) flori Harameyn'e vakfetmiştir. Her yıl 3500 floriyi de surre olarak göndermiştir. Fatih, İstanbul'un fethinden sonra büyük başarısını müjdelemek için, Hacı Mehmed Zeytûnî ismindeki bir bilgin ile Mekke emîrine Fetihnâme ve hediyeler göndermiştir. Fatih bu mektubunda,

61 Terim olarak surre; eskiden padişahların hac mevsiminden önce, genellikle Receb ayında İstanbul'dan Mekke ve Medine'ye (Harameyn'e) oranın en ileri gelenlerinden en yoksullarına varıncaya kadar dağıltılmak üzere özel bir törenle ve alayla gönderdikleri para, altın ve armağanlardır. Paranın dışında; kürk, inci ve elmaslarla süslü giyecekler (kaftan, hil'at), halılar, soflar ve kadifeler vs. gibi armağanlarla birlikte yiyecek maddelerinin de gönderildiği olmuştur. (Münir Atalar, Surre Alayları, Diyânet Dergisi, Haziran/1991)

İstanbul'u tanıtıp tasvir ettikten sonra kiliseleri camiye çevirdiğini bildirmiştir. Padişah elçisi ile Mekke emîrine hediye olarak ayarı tam 2000 altın ile, ayrıca ganimet malından da Mekke ve Medine'deki seyyîdlere, nâiblere, fakirlere ve hademelere 7000 altın yolladığını bildirip, duasını istemektedir. Emîr de padişaha mukabil hediyeler göndermiştir.

II. Bayezid'in surresi 14.000 düka altını idi. Bu surrenin yarısı Mekke, yarısı Medine sakinlerine ait olmak üzere her yıl gönderilmesi âdet olarak benimsenmişti. Bu surreden dolayı büyük arap şairi Medine'li Ahmed b. Uleyyif, Harameyn halkının şükran duygularını dile getiren ve padişahı öven bir kaside yazıp, padişaha sunulmak üzere göndermişti. Daha sonra İstanbul'a gelen şair, bu beliğ kasidesini padişaha sunmuştur. Bundan son derece duygulanan II. Bayezid, şaire 1000 altın bağışladığı gibi her sene kendisine 100 dinar da surre gönderileceğini yazı ile bildirmiştir.

Hicaz topraklarının Osmanlı hâkimiyetine girmesinde 1517 yılı, bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü eskiden Mısır'dan yönetilen yerler, bu tarihle birlikte Osmanlılar'ın eline geçmeye başlamıştır. Bunların başında Hicaz geliyordu. Osmanlılar Hicaz'ı nüfuz ve yönetimleri altına aldıktan sonra Mekke Emirlerini, Memlûk Devleti zamanından beri devam edegelen usûl, görenek üzere vazifelerinde devam ettirmeyi uygun bularak, bunların kendi bölgeleri dahilindeki yetkilerini kabul etmişler ve yalnız Mekke ve Medine'de her sene yenilemek suretiyle Mısır'dan gönderilen muhafız kuvvet bulundurmakla yetinmişlerdir.

Yavuz Selim, Harameyn'e 200.000 flori altın ve deniz yoluyla 7000 irdeb zâhire göndermiştir. Bu zâhirenin iki bini Medine, beş bini de Mekke içindi. Bunların dağıtımı için surre emini olarak Emîr Muslihuddin'i ve iki kadıyı da özel olarak görevlendirmiştir. Ellerine bir de surre dağıtım defteri vermiştir ve dağıtım bu deftere göre yapılmıştır. Ayrıca her yıl surrenin gönderilmesini de emretmiştir.

Evliya Çelebi, Yavuz Sultan Selim'in Anadolu surresi olarak Harameyn'e her yıl 62.000 altın gönderdiğini ve Yavuz Selim'in vakıflardan çok kere Harameyn'e 100.000 hırka, cübbe ve iç çamaşırı gittiğini yazar.

KANÛNÎ'NİN VE DİĞER SULTANLARIN HİZMETLERİ

Kâbe'yi eski halifeler gibi tamir ve tezyine çalışan ilk Osmanlı padişahı Kanûnî olmuştur. Bu tezyinatın cevazı hakkında, müftü Ebu's-Suûd Efendi'den fetva alınmıştır. Hanefî, Şafiî, Mâlikî ve Hanbelî mezhepleri için, dört ayrı medrese yaptırıp bunlara, Osmanlı medreseleri usûlüne göre talebe ve muîd tayin ettirmiştir. Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* zevcesi Hz. Hatice'nin, önce mescide dönüştürülen evini tamir ettirerek üzerine bir kubbe yaptırmıştır. Mekke'nin en büyük ihtiyacı olan su yolları için tahsisat ayırtmış, Kâbe örtüleri için vaktiyle Mısır sultanları tarafından kurulan vakıflara yenilerini ilave etmiştir.

Aynı zamanda Kanûnî, imparatorluğun diğer yörelerinde de bu türlü tesisler vücuda getirmiştir. Bağdad'da Şiîler'in çok önceden yıkmış oldukları İmam-ı Âzam Ebû Hanife türbesini imar ve bunun yanında bir cami ile bir imaret inşa ettirmiştir. Yine Bağdad'daki Kâdiriyye tarikatının kurucusu Şeyh Abdülkadir Geylâni Türbesi'ni ve Camii'ni tamir ile bunlara yeterli derecede vakıflar tahsis eylemiştir.

Kanûnî Mısır'daki birçok köyü para ile satın almak suretiyle vakıf haline getirip, gelirlerini Mekke ve Medine'ye vakfetmiştir. Bu suretle Mekke halkına 3000 irdeb, Medine halkına 3000 irdeb, fakirlere verilmek üzere 500 irdeb, Yenbû ve Cidde limanına da 500 irdeb tahsis edilmiştir. Bu mahsüller Süveyş'ten deşişe (buğday) gemileri ile Yenbû ve Cidde limanlarına sevk edilirdi. Buralardan Mekke ve Medine'ye ulaştırılırdı. Mekke şehrinde, gönderilen hububatın içine konduğu, özel olarak yaptırılmış bir çok anbar vardı. Anbar emini de, hak sahiplerine istihkak pusulaları gereğince hububatı dağıtırdı. Böylece Kanûnî, Hicaz'a

gönderilen hububat miktarını artırmıştır. Harameyn için 18.000 kırmızı eşrefî dinar göndermiştir.

İkinci Selim de gönderilen hububatı artırmış; kadı, müftü ve müderrisler gibi Mekke ehlinin bazılarına elbiseler hediye etmiştir. Ayrıca İkinci Selim, imar, su yollarını tamir ve Mescid-i Haram'ı mermer kubbelerle tezyin ettirmiştir.

III. Murad 1576'da Mekke'ye üç parça kandil göndermiştir. Bu kandiller altından yapılmış olup, süslü taşlarla murassâ ve çok süslü birer sanat eseri idiler. III. Murad, Osmanlı sultanları içinde Harameyn'e ilk defa kandil astırmak şerefine erendir.

Mizâb-ı Rahmet denilen Kâbe oluğu, Kanûnî Sultan Süleyman zamanında değiştirilmesi gerektiğinde, simîn (gümüş) ile süslenmişti. 1612'de Sultan I. Ahmed Han, mizâbın altınlarla süslenmesini istemiş, ve mizâb altınlarla süslenmişti. Çok dindar olan bu padişah, babası III. Mehmed'in 50.000 altına satın aldığı ve devamlı şekilde yüzük olarak parmağına taktığı "Şebreçağ" adlı pırlantayı da Ravza-ı Mutahhara'ya gönderip astırmıştır. Şebreçağ, çevresinde daha küçük 220 elmasla süslü bir levhanın üzerindedir. Şimdi Topkapı Sarayı'ndadır.

Yine I. Ahmedi 1615'de iki kıta elmas parçayı hediye olarak göndermiştir. Bu elmas parçası 80.000 altın kıymetinde olup, çok güzeldi.

I. Mahmud, Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* merkadi (kabri) üzerine kandil astırmıştır. Üçgen şeklinde mücevherli altın bir çerçevenin üç ucuna 750-800 kırat büyüklüğünde üç zümrüt konmuştu. Çanak, yekpare akikden oyma idi. Altında kırk okka hürmüz incisinden bir püskül vardı. Kandilin çerçevesinde ve çanağın üzerinde 3000 parça elmas bulunuyordu.

Hicaz'ın Türkler elinde kaldığı 4,5 asır boyunca, Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* kabr-i saadetlerindeki kandillerinde gül yağı yakılmıştır.

Mekke'ye her sene gönderilmesi mutat olan 14 tonluk yedi top renkli sofun satın alınması ve gönderilmesi için yazışmaların

yapılmış olduğuna şahit olmaktayız. Bu yazışmalar, III. Mustafa zamanında daha da artmıştır.

II. Mahmud da üç mücevher ve murassa avize yaptırıp, Ravza'ya göndermiştir. Ravza'dan alınıp tamir için İstanbul'a gönderilen iki elmas ve zümrüt avize ile beraber Medine'ye gitmiştir.

I. Abdülmecid de kandil göndermiştir. Sultan Abdülaziz'in annesi bir kısmı Makâmât-ı Erbaa önlerinde, bir kısmı da Harem-i Şerif kumluğunda yakılmak üzere, 1872 senesinde birçok parlak şamdanlar göndermiştir.

Bu sıralamış olduğumuz; avizeler, kandiller, şamdanlar, pırlanta yüzükler, elmaslar dışında gönderilen başka hediyeler de olmuştur. Bu hediyeler şunlardır:

Nadir ve kıymetli halılar, paha biçilmez mushaflar, okkalarla buhurlar, tütsüler, mücevherli kılıçlar, gümüş perde halkaları, yaldızlı levhalar, inciden, mercandan, akikden yapılmış değerli tesbihler, Emîre ve diğer görevlilere mahsus sırmalı, elmas ve inci işlemeli kaftanlar, hil'atler.

KİTAP BAĞIŞLARI-KÜTÜPHANE KURMALARI

Osmanlı'nın Harameyn'e yardımı sadece ekonomik yönden değildir. Bu bölgede ilmî faaliyetlerin gelişmesini sağlamak amacıyla da büyük çabalar harcadığı görülür. Nitekim başta Osmanlı sultanları olmak üzere her kademedeki devlet görevlileri ile, imkân sahibi olan diğer kimseler tarafından vakıf suretiyle yüksek dereceli medreseler kurulmuştur. Öyle ki Medine'deki III. Murad ve III. Mehmed medreseleri devrin en yüksek tahsil veren medreseleri olarak kabul ediliyordu. Ayrıca Osmanlılar buralardaki kütüphanelere de merkezden yani İstanbul'dan birçok kitap göndermişlerdir. II. Mahmud Medine'de kurduğu kütüphaneye 4569 cilt yazma eser bağışlamıştır.

Sultan Abdülaziz, Hz. Peygamber'in *(sallallahu aleyhi ve sellem)* türbesine 143 parça değerli Uşak halısı göndermiştir. Sultan II.

Mahmud ve Sultan Abdülmecid, Medine'de birer kütüphane ile birlikte birer de medrese kurmuşlardır. Abdülmecid Han, kendi adına kurulan kütüphaneye 1659 kitap göndermiştir.

Şeyhülislâm Arif Hikmet Efendi'nin Medine'ye gönderdiği yazma eser sayısı ise 5404'dür. Bu örneklerden de anlaşıldığı gibi Osmanlılar, bölgenin ilmî bakımdan gelişmesi için de imkânları nisbetinde oraya yardımı bir görev bilmişlrdi. Gönderilen bu eserler Arapça, Farsça ve Türkçe eserlerdir.

HARAMEYN-İ ŞERİFEYN'İN ONARIMI VE BAKIMI

Mekke ve Medine'nin onarımı ve bakımı; sultan bağışlarıyla yaşayan çeşitli Arap göçebelerinin iaşeleri; İstanbul'dan Mekke'ye ulaşan hac yolunun bakımı, onarımı ve güvenliği, Şam'dan Medine ve Mekke'ye kadar su yollarının, su ve yiyecek depolarının onarımı; Surre Emini tarafından her yıl götürülen büyük paralar ve hediyeler; Mısır ve Suriye'den sağlanması gerekli hububat; Cidde ve civarının kamu gelirlerinin kullanımı; bir muhafız birliği eşliğinde, Arap çöllerinde hacıları götürmek için görevli Şam Paşası'nın yürüyüşü; vakıf medreseler, gönderilen yazma eserler, bütün bunlar devlet hazinesine her yıl çok büyük masraflara yol açmıştır. İstanbul'da surre törenleri için yapılan giderler de bunlara eklendiğinde masraflar daha da artmaktadır.

Ancak Türkler bütün bunları büyük bir sevgi ile gönülden koparak yapmışlar, Peygamber toprağına hasretin ve hürmetin bir göstergesi saymışlardır.

(Münir Atalar, Türkler'in Kâbe'ye Yaptıkları Hizmetler, Altınoluk Dergisi, Ağustos/1987)

BİBLİYOGRAFYA

Abdülaziz b. Abdullah b. Bâz, *Kitab ve Sünnet Işığında Hac ve Umre,* Riyad, ts.

Abdullah İbrahim el-Ensâri, *el-İrşâd ilâ Menâsiki'l-Hac ve'l-I'timar*, Katar, 1976.

Abdurrahman Mahmûd el-Alvânî el-Cühenî, *Katfu's-simâr fi Ahkâmi'l-hac ve'l-i'timâr Mezâhibi'l-erbaa*, el-Metâbiu'l-vataniyye, 1400.

Abdurrezzak b. Hemmâm, *el-Musannef,* I-XI, Beyrut, 1970.

Abdülmecid Salâhîn, *el-Hac ve'l-umre,* Ürdün, 1999.

Ahmed Davudoğlu, *Sahîh-i Müslim Terceme ve Şerhi,* I-XI, İstanbul, ts.

Ahmed Naim-Kamil Miras, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi,* I-XII, Ankara, 1979.

Ali Muhammed eş-Şenkîtî, *ed-Dürrü's-semin fî Meâlimi Dâri'r-Rasûli'l-emîn,* Beyrut, 1991.

Ali Rıza Demircan, *Allah'ın Resûlü'nün Dilinden Hac ve Umre,* İstanbul, 1992.

A. Fikri Yavuz-Y. Vehbi Yavuz, *İslâm'da İbâdetler ve Hac Rehberi,* İstanbul, 1972.

A. Fikri Yavuz-Y. Vehbi Yavuz, *Resimli Hac Rehberi*, İstanbul 1973.

A. Hamdi Kasaboğlu, *Hac Kimlere Farzdır,* Ankara, 1965.

Buhârî, *el-Câmiu's-sahîh,* İstanbul, 1315.

Ebû Dâvûd, *Sünen,* I-II, Mısır, 1952.

Eyüp Sabri Paşa, *Mekke-Medine Rehberi "Mir'at-ı Harameyn,* (Sadeleştiren, Cihan Okuyucu), İstanbul, 1986.

Gazzâlî, İhyau Ulûmuddin, (Çeviren Ahmed Serdaroğlu) I-IV, İstanbul, 1974.

el-Haremân eş-Şerîfân, Riyad, 2000.

Haydar Hatipoğlu, *Sünen-i İbn Mâce Terceme ve Şerhi,* I-X, İstanbul, 1982.

H. A. Diplomat, *Müslümanlıkta Hac Ferizası, Ferizanın Hikmeti ve İç Yüzü,* (Trc. Ömer Rıza Doğrul), İstanbul 1939.

Heyet (Müşâvere ve Dînî Eserler İnceleme Kurulu), *Hac Rehberi,* Ankara, 1953.

Heyet (Müşâvere ve Dînî Eserler İnceleme Kurulu), *Hac Kılavuzu,* Ankara, 1964.

Heyet, *el-Hac İbâdet ve Terbiye,* Kuveyt, 1978.

Heyet (A. Özek, H. Karaman, A. Turgut, M. Çağrıcı, İ.K. Dönmez, S. Gümüş) *Kurân-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Meâli,* Medine, 1992.

İbn Mâce, *Sünen,* I-II, Mısır, ts.

İbrahim Canan, *Kütüb-I Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi,* I-XVIII, Ankara 1988-1993.

İrfan Yücel, *Hac Rehber*i, Ankara 1990.

Kazanlı Mehmed Mansur, *Delilü'l-Hac,* İstanbul, 1952.

Kamil Uzgur, *Hac ve Umre Rehberi,* İstanbul, 1997.

Mehmed Zâhit Kotku, *Hac,* İstanbul 1985.

Mehmet Paksu, *Peygamberimizin Dilinden Hac ve Umre,* İstanbul, 2001.

Mehmet Sofuoğlu, *Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi,* I-XVI, İstanbul, 1989.

Muhammed b. İshak el-Fâkihî, *Ahbâru Mekke,* I-VI, Beyrut, 1414.

Mustafa Âsım Köksal, *Gençlere Din Kılavuzu,* Ankara, 1946.

Mustafa Polat, *Sorulu-Cevaplı Hac Rehberi,* İstanbul, 1996.

Mustafa Polat, *Hac ve Umre Duaları,* İstanbul, 1996.

M. Saim Yeprem, *Hac ve Kurban (Hükümler ve Delilleri),* İstanbul 1965.

M. Saim Yeprem-M. Talat Karaçizmeli, *Mufassal Hac Rehberi ve Kurban Hükümleri,* Ankara.

M.Yaşar Kandemir, İsmâil L. Çakan, Raşit Küçük, *Riyâzü's-Sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, I-VIII, İstanbul 1998.

Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* I-IV, Beyrut, 1968.

Müslim, *Sahîh,* I-IV, Mısır, 1955.

Necip Fazıl Kısakürek, Hac'dan Çizgiler, Renkler ve Sesler, İstanbul 1997.

Nesâî, *Sünen,* I-VIII, İstanbul, 1992.

Nevevî, *el-Ezkâr,* Dımeşk, 1971.

Nevevî, *Menâsiku'l-hac,* Mısır, ts.

Nureddin Itr, *Keyfe Tehuccu ve Ta'temiru,* Dımeşk, 1996.

Osman Karabulut, *Medine-i Münevvere Ziyaret Âdâbı,* Konya, 1994.

Ömer Kemal Ağar, *Hacdan Dönüyorum,* İstanbul ts.

Salim Öğüt, "Hacerülesved", *Diyanet İslâm Ansiklopedisi,* XIV. cilt, İstanbul 1996.

Salim Öğüt, "Harem", *Diyanet İslâm Ansiklopedisi,* XVI. cilt, İstanbul, 1997.

Süleyman Ateş, *Hac Rehberi,* İstanbul, 1993.

Tahsin Görgün, "Hac", *Diyanet İslâm Ansiklopedisi,* XIV. cilt, İstanbul 1996.

el-Umde fî Sıfati'l-umre, Cidde, 1415.

Vehbe Zuhayli, *İslâm Fıkhı Ansiklopedisi,* I-X. (trc. A. Efe, B. Eryarsoy, H.F. Ulus, A. Ural, Y. V. Yavuz, N. Yıldız) Almanya, 1994.

UMREDE YAPILACAK DUALAR

Umrede yapılacak dualardan önce, umrede yapılacak işleri sırasıyla şöyle belirtmek mümkündür:

1. Gusül abdesti almak.
2. Mîkât bölgesine gelmek.
3. İhrama girmek.
4. İhram namazı kılmak.
5. Niyet etmek.
6. Telbiye getirmek.
7. Kâbe'ye gitmek.
8. Tavaf yapmak.
9. Tavaf namazı kılmak.
10. Zemzem içmek.
11. Mültezeme gitmek.
12. Safâ tepesine gitmek.
13. Sa'y yapmak.
14. İhramdan çıkmak.

DUALAR

Aşağıda nakledeceğimiz dualar, eskiden beri alışılagelmiş ve yapılmakta olan dualardır. Bu dualardan bir kısmı da Hz. Peygamber tarafından yapılmıştır. Bu duaları okumak farz değildir. Bunlar okunmadığı zaman hac veya umreye bir noksanlık gelmez. Ancak imkân bulunursa bu duaları okumak faydalıdır. Çünkü bu dualarda güzel dilekler bulunmaktadır. Duaları okumaya imkân bulunmadığı zaman ise kişi tesbih olarak söylenen duaları okur veya bildiği başka duaları okur. Tavaf ve sa'y sırasında istediği şeyler için de Allah Teâlâ'ya dua eder.

Aşağıdaki tavaf duaları, sadece umrenin tavafı için geçerli değildir. Farz olan tavaf dışında yapılan nafile dediğimiz tavaflarda da bu dualar okunur. Bilindiği gibi nafile sa'y (Safâ ve Merve arasında gidiş-geliş) yoktur. Sa'y, sadece umre ve hacca mahsustur.

1. SEFER DUASI

***Yolcunun kalanlara vedası**

أَسْتَوْدِعُكُمُ اللَّهَ الَّذِي لاَ تَضِيعُ وَدَائِعُهُ.

Estevdiukümullahe ellezi lâ tedîu vedâiuhu.

***Kalanların yolcuya duası**

أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَ خَواتِيمَ عَمَلِكَ.

Estevdiullahe dineke ve emâneteke ve havâtîme amelik.

***Evden çıkmadan önce okunacak dua**

اَللّٰهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَ أَنْتَ الْخَلِيفَةُ فِي الْمَالِ وَ الْأَهْلِ وَ الْوَلَدِ وَ الْأَصْحَابِ احْفَظْنَا وَ اِيَّاهُمْ مِنْ كُلِّ آفَةٍ وَ عاهَةٍ وَ بَلِيَّةٍ اَللّٰهُمَّ اِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ وَ بِكَ اعْتَصَمْتُ وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ اَللّٰهُمَّ أَنْتَ ثِقَتِي وَ رَجَائِ اَللّٰهُمَّ اكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي وَ مَا لَا أَهْتَمُّ بِهِ وَ مَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي عَزَّ جَارُكَ وَ لَا اِلَهَ غَيْرُكَ اَللّٰهُمَّ زَوِّدْنِي بِالتَّقْوَى وَ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَ وَجِّهْنِي اِلَى الْخَيْرِ أَيْنَمَا تَوَجَّهْتُ اَللّٰهُمَّ اِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَ كَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْحَوْرِ بَعْدَ الْكَوْرِ وَ سُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَ الْمَالِ.

Allahümme entessâhibu fissefer ve entelhalîfetu filmâli vel'-ehli ve'l-veledi vel'ashâbi ihfazna ve iyyâhum min külli âfetin ve âhetin ve beliyyetin. Allahümme ileyke teveccehtü ve bike i'tesamtü ve aleyke tevekkeltü. Allahümme ente sikatî ve recâî. Allahümmekfinî mâ ehemmenî ve mâ lâ ehtemmu bihî ve mâ ente a'lemu bihi minnî azze câruke ve lâ ilâhe ğayruke. Allahümme zevvidnî bittakvâ. Vağfir lî zunûbî ve veccihnî ilel-hayri eynemâ teveccehtü. Allahümme innî eûzu bike min va'sâ-issefer ve keâbetilmunkalebi ve eûzu bike minelhavri ba'delkevri ve sûilmanzari fil'ehli velmâl.

***Evden çıkarken okunacak dua**

بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ وَ لاَ حَوْلَ وَ لاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ.

Bismillâhi tevekkeltü alallah ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh. Rabbi eûzu bike en edılle ev udalle ev ezille ev uzelle ev echele ev yuchele aleyye.

***Araca binip yerleşildiği zaman okunacak dua**

Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, bir yolculuğa çıkacağı zaman binitine yerleştikten sonra üç defa tekbir (Allahu Ekber) getirir ve şu âyetleri okurdu:

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا اِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ.

“Bismillahirrahmanirrahim. Sübhanellezî sahhara lenâ hâza ve mâ künnâ lehû mukrinîn ve innâ ilâ Rabbinâ lemunkalibûn.”

***Dönüş duası**

Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, bir gazâdan, hacdan veya umreden döndüğünde her yüksek mahalde üç kere tekbir getirir sonra şöyle dua buyururdu: “Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü’l-mülk ve lehu’l-hamd ve huve alâ külli şey’in kadîr. Âyibûne, tâibûne, âbidûne, sâcidûne lirabbinâ hâmidun. Sadakallâhü va’dehû ve nasara abdehû ve hezemel’ahzâbe vahdehû.”

2. UMREYE NİYET

اَللّٰهُمَّ اِنِّى أُرِيدُ الْعُمْرَةَ فَيَسِّرْهاَ لِي وَ تَقَبَّلْهَا مِنِّي.

Allahümme inne uridü’l-umrata feyessirha lî ve tekâbbelha minnî.

3. TELBİYE

لَبَّيْكَ اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لآ شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَ النِّعْمَةَ لَكَ وَ الْمُلْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ.

Lebbeyk, Allahümme lebbeyk, lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk. İnnelhamde vennimete leke velmülk lâ şerike lek.

***Telbiyeden sonra tekbir, tehlil ve Peygamber Efendimiz’e salâvat getirilir.**

***Tekbir**

اَللّٰهُ أَكْبَرُ اَللّٰهُ أَكْبَرُ لآ اِلَهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ.

Allahu ekber, Allahu ekber, lâ ilâhe illallahu vallahu ekber, Allahu ekber ve lillâhilhamd.

***Tehlil**

لآ اِلَهَ اِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

Lâ ilâhe illallahu vahdehu lâ şerîke leh. Lehü'l-mülk ve lehü'l-hamdu ve hüve alâ külli şey'in kadîr.

***Salât ve Selâm**

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ.

Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ennebiyyil'ümmiyyi ve alâ âlihi ve sahbihi ve sellim.

Allahümme salli ve bârik duaları da okunur.

4. MEKKE'YE GİRİŞ

***Mekke Görüldüğü Zaman Okunacak Dua**

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ لِي بِهَا قَرَارًا، وَ ارْزُقْنِي فِيهَا رِزْقاً حَلاَلاً.

Allahümmec'al lî bihâ kararan verzuknî fîhâ rızkan halâlen.

***Mekke'ye Girerken Okunacak Dua**

اَللّٰهُمَّ إِنَّ هذَا الْحَرَمَ حَرَمُكَ، وَ الْبَلَدَ بَلَدُكَ، وَ الْاَمْنَ اَمْنُكَ، وَ الْعَبْدَ عَبْدُكَ، جِئْتُكَ مِنْ بِلاَدٍ بَعِيدَةٍ بِذُنُوبٍ كَثِيرَةٍ، وَ أَعْمَالٍ سَيِّئَةٍ، أَسْئَلُكَ مَسْئَلَةَ الْمُضْطَرِّينَ إِلَيكَ، الْمُشْفِقِينَ مِنْ عَذَابِكَ، أَنْ تَسْتَقْبِلَنِي بِمَحْضِ عَفْوِكَ وَ أَنْ تُدْخِلَنِي فَسِيحَ جَنَّتِكَ، جَنَّةِ النَّعِيمِ. اَللّٰهُمَّ إِنَّ هَذَا حَرَمُكَ وَ حَرَمُ رَسُولِكَ، فَحَرِّمْ لَحْمِي وَ دَمِي وَ عَظْمِي عَلَى النَّارِ، اَللّٰهُمَّ آمِنِّي مِنْ عَذَابِكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ أَسْئَلُكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ.

Allahümme inne hâzalhareme haramüke, ve'l-belede beledüke, vel'emne emnüke, vel'abde abdüke, ci'tuke min bilâdin baîdetin bizunûbin kesîratin ve a'mâlin seyyietin, es'elüke mes'eletelmudtarrîne ileyk, elmüşfikîne min azâbike, en testakbilenî bimahzi

afvike ve en tudhilenî fesîha cennetike, cennetinnaîm. Allahümme inne hâzâ haramüke ve haramü rasûlike, feharrim lahmî ve demî ve azmî alennâr. Allahümme âminnî min azâbike. Yevme teb'asu ibâdeke es'elüke bienneke entallâhü lâ ilâhe illâ ente.

5. HAREM-İ ŞERİF'E GİRİŞ

***Harem-i Şerif'e Girerken Okunacak Duâ**

اَللّٰهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ فَحَيِّنَا رَبَّنَا بِالسَّلاَمِ وَ أَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ دَارَ السَّلاَمِ تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ يَاذَا الْجَلاَلِ وَ الْإِكْرَامِ اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَ مَغْفِرَتِكَ وَ أَدْخِلْنِي فِيهاَ، بِسْمِ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ والصَّلاَةُ والسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ.

Allahümme entesselâmu ve minkesselâmu fehayyinâ rabbena bisselâm ve edhilnalcennete dâresselâm tebârekte ve teâleyte yâ zelcelâli vel'ikrâm. Allahümmeftah lî ebvâbe rahmetike ve mağfiratike ve edhilnî fîhâ, bismillâhi ve'l-hamdülillâhi vessalâtu vesselâmu alâ rasûlillâhi sallallahu aleyhi ve sellem.

***Kâbe görülünce şöyle denir:**

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مُسْتَجَابَ الدَّعْوَةِ.

Allahümmec'alnî müstecâbedda've.

Sonra üç kere tehlil ve üç kere tekbir getirilir ve şöyle dua edilir:

لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. أَعُوذُ بِرَبِّ الْبَيْتِ مِنَ الْكُفْرِ وَ الْفَقْرِ وَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَ ضِيقِ الصَّدْرِ وَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلَّمَ. اَللّٰهُمَّ زِدْ بَيْتَكَ تَشْرِيفًا وَ تَكْرِيمًا وَ تَعْظِيمًا وَ مَهَابَةً وَ رِفْعَةً وَ بِرًّا وَ زِدْ يَا رَبِّ مَنْ شَرَّفَهُ وَ كَرَّمَهُ وَ عَظَّمَهُ مِمَّنْ حَجَّهُ وَ اعْتَمَرَهُ تَشْرِيفًا وَ تَكْرِيمًا وَ تَعْظِيمًا وَ مَهَابَةً وَ رِفْعَةً وَ بِرًّا.

Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülk ve lehü'l-hamd ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Eûzu birabbilbeyti minelküfri velfakri ve min azâbilkabri ve dîkissadri ve sallallâhu alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ve sellem. Allahümme zid beyteke teşrîfen ve tekrîmen ve ta'zîmen ve mehâbeten ve rif'aten ve birran ve zid yâ Rabbi men şerrefehu ve kerremehu ve azzemehu mimmen haccehû ve'temerahu teşrîfen ve tekrîmen ve ta'zîmen ve mehâbeten ve rif'aten ve birran.

Kâbe'ye yaklaşınca:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحمنِ الرَّحِيم رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَ أَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَ اجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَاناً نَصِيراً.

Bismillâhirrahmânirrahîm Rabbi edhilnî müdhale sıdkin ve ehricnî muhrace sıdkin vec'âl lî min ledünke sultânen nasîrâ.

6. TAVAF DUALARI

***Umre tavafına niyet**

اَللّٰهُمَّ اِنّي اُرِيدُ طَوَافَ بَيْتِكَ الْحَرَام فَيَسّرْهُ لِى وَ تَقَبَّلْهُ مِنّي سَبْعَةَ اَشْوَاطٍ طَوَافَ الْعُمْرَةِ لِلّٰهِ تَعَالى عَزَّ وَ جَلَّ.

Allahümme innî urîdu tavâfe beytikelharâm feyessirhu lî ve tekabbelhu minnî seb'ate eşvâtın tavâfel'umrati lillâhi Teâlâ Azze ve Celle

***Hacer-i Esved'i istilâm ederken ve her tavafa başlandığında şu dua okunur:**

بِسْمِ اللَّهِ وَ اللّهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُمَّ اِيماَناً بِكَ وَ تَصْدِيقاً بِكِتَابِكَ وَ وَفاَءً بِعَهْدِكَ وَ اتّبَاعاً بِسُنَّةِ نَبِيّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Bismillâhi vallâhu ekber. Allâhümme imânen bike ve tasdîkan bikitâbike ve vefâen biahdike vettibâan bisünneti Nebiyyike

Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem. Bu dua aşağıdaki tavaf dualarının başlangıcında verilmiştir.

Hacer-i Esved'i istilâmda şu dua ilave edilir:

أَللّٰهُمَّ اِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَ الْفَقْرِ وَ مَوَاقِفِ الذُّلِّ.

Allahümme innî eûzu bike minelküfri velfakri ve mevâkıfizzülli.

Rükn-i Yemânî'de Okunacak Dua

Kâbe'yi tavaf sırasında Rükn-i Yemânî denilen Hacer-i Esved'den bir önceki köşenin hizasında her seferinde şöyle dua edilir:

لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

Lâ ilâhe illallahu vahdehu lâ şerîke leh, lehulmülk ve lehulhamd ve biyedihilhayr ve huve alâ külli şey'in kadîr.

***Tavâfın Birinci Şavtının Duası**

بِسْمِ اللَّهِ وَ اللَّهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُمَّ اِيمَاناً بِكَ وَ تَصْدِيقاً بِكِتَابِكَ وَ وَفَاءً بِعَهْدِكَ وَ اتِّبَاعاً بِسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ اَللّٰهُمَّ إِنَّ هَذَا الْبَيْتَ بَيْتُكَ، وَ الْحَرَمَ حَرَمُكَ، وَ هَذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِكَ مِنَ النَّارِ، فَحَرِّمْ لَحْمِي وَ بَشَرِي عَلَى النَّارِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَ الْعَافِيَةَ وَ الْمُعَافَاةَ الدَّائِمَةَ فِي الدِّينِ وَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَ النَّجَاةَ مِنَ النَّارِ. اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ عُمْرَةً مَقْبُولَةً وَ سَعْياً مَشْكُوراً وَ ذَنْباً مَغْفُوراً اَللّٰهُمَّ لاَ إِلهَ إِلاَّ أَنْتَ وَ أَنْتَ تُحْيِي بَعْدَ مَا أَمَتَّ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ اعْفُ عَماَّ تَعْلَمْ وَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ. أَللّٰهُمَ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ.

Bismillâhi vallâhu ekber. Allâhümme imânen bike ve tasdîkan bikitâbike ve vefâen biahdike vettibâan bisünneti Nebiyyike Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem.

Subhanallahi velhamdu lillahi ve lâ ilâhe illallahu vallahu ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhilaliyyilazim. Allahümme inne hâzelbeyte beytük. Velhareme haremük ve hâza makâmul'âizi bike minennâr. Feharrim lahmî ve beşerî alennâr. Allahümme innî es'elükel'afve vel'âfiyete velmuâfâte eddâimete fiddîni veddünya vel'âhira velfevze bilcenneti vennecâte minennâr. Allahümmec'alhu umraten makbuleten ve sa'yen meşkûren ve zenben mağfûren. Allahümme lâ ilâhe illâ ente ve ente tuhyî ba'de mâ emette. Rabbiğfir verham va'fu amma ta'lem ve ente-l'eazzülekrem. Allahümme rabbenâ âtina fiddünya haseneten ve fil'âhireti haseneten ve kınâ azâbennâr.

***Tavâfın İkinci Şavtının Duası**

بِسْمِ اللّٰهِ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُمَّ اِيمَانًا بِكَ وَ تَصْدِيقًا بِكِتَابِكَ وَ وَفَاءً بِعَهْدِكَ وَ اِتِّبَاعًا بِسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ أَللّٰهُمَّ يَسِّرْ لِيَ الأَخِرَةَ وَ الْأُولَى وَ اعْصِمْنِي بِأَلْطَافِكَ وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ يُحِبُّكَ وَ يُحِبُّ رَسُولَكَ وَ مَلائِكَتَكَ وَ يُحِبُّ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ وَ أَوْلِيائِكَ الْمُتَّقِينَ. اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا لاَ تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ وَ نَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكافِرِين. اَللّٰهُمَّ إِنَّ هَذَا الْبَيْتَ بَيْتُكَ، وَ الْحَرَمَ حَرَمُكَ، وَ الْأَمْنَ أَمْنُكَ وَ الْعَبْدَ عَبْدُكَ، وَ أَنَا عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ، وَ هَذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِكَ مِنَ النَّارِ، فَحَرِّمْ لُحُومَنَا وَ بَشَرَتَنَا عَلَى النَّارِ، اَللّٰهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْإِيمَانَ وَ زَيِّنْهُ فِي قُلُوبِنَا، وَ كَرِّهْ إِلَيْنَا الْكُفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ الْعِصْيانَ وَ اجْعَلْنَا مِنَ الرَّاشِدِينَ، اَللّٰهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ، اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنِي الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عاجِلِهِ وَ آجِلِهِ مَا سَأَلَكَ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ. وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عاجِلِهِ وَ آجِلِهِ مَا اسْتَعَاذَكَ مِنْهُ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ. أَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ عُمْرَةً مَقْبُولَةً وَ سَعْياً مَشْكوراً وَذَنْباً مَغْفُوراً أَللّٰهُمَّ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ وَأَنْتَ تُحْيِي بَعْدَ ما أَمَتَّ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ اعْفُ عَمَّا تَعْلَمْ وَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ. أَللّٰهُمَ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ.

Bismillâhi vallâhu ekber. Allâhümme imânen bike ve tasdîkan bikitâbike ve vefâen biahdike vettibâan bisünneti Nebiyyike Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem.

Allahümme yessir liyel'âhirete vel'ûlâ. Va'sımnî bieltâfike vec'alnî mimmen yuhibbuke ve yuhibbu rasûleke ve melâiketeke ve yuhibbu ibâdekessâlihin ve evliyâe'kelmuttakîn. Allahümme Rabbenâ lâ tec'alna fitneten lilkavmizzâlimin ve neccinâ bi rahmetike minelkavmilkâfirin. Allahümme inne hâzelbeyte beytük, velhareme haremük vel'emne emnük vel'abde abdük ve ene abdük vebnü abdik ve hâza makâmul'âizi bike minennâr. Feharrim luhûmenâ ve beşeretenâ alennâr. Allahümme habbib ileynel'imâne ve zeyyinhu fî kulûbinâ ve kerrih ileynelküfra velfusuka vel'isyan. Vec'alnâ minerrâşidin. Allahümme kınî azâbeke yevme teb'asu ibâdeke. Allahümmerzuknilcennete bi ğayri hisâb. Allahümme innî es'elüke minelhayri küllihi âcilihi ve a'cilihi mâ seeleke abdüke ve Rasûlüke Muhammedun sallallahu aleyhi ve sellem. Ve eûzu bike mineşerri küllihi âcilihi ve a'cilihi mesteâzeke minhu abdüke ve Rasûlüke Muhammedun sallallahu aleyhi ve sellem. Allahümmec'alhu umraten makbûleten ve sa'yen meşkûren ve zenben mağfûran. Allahümme lâ ilâhe illâ ente ve ente tuhyî ba'de mâ emette. Rabbiğfir verham va'fu amma ta'lem ve entel'eazzülekrem. Allahümme rabbenâ âtina fiddünya haseneten ve fil'âhireti haseneten ve kınâ azâbennâr.

***Tavâfın Üçüncü Şavtının Duası**

بِسْمِ اللّٰهِ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُمَّ اِيمَانًا بِكَ وَ تَصْدِيقًا بِكِتَابِكَ وَ وَفَاءً بِعَهْدِكَ وَ اتِّبَاعًا بِسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّكِّ وَ الشِّرْكِ وَ الشِّقَاقِ وَ النِّفَاقِ وَ سُوءِ الْأَخْلَاقِ، وَ سُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَ الْأَهْلِ وَ الْوَلَدِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَ الْفَقْرِ وَ مِنْ مَوَاقِفِ الْخِزْىِ فِى الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ رِضَاكَ وَ الْجَنَّةَ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ سَخَطِكَ وَ النَّارِ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَمِيعِ الْمَضَالِّ وَ الْمَضَارِّ فِى الْآخِرَةِ وَ هَذِهِ الدَّارِ اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ النَّارِ وَ

عَذابِ الْقَبْرِ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَ الْمَماتِ. وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ عُمْرَةً مَقْبُولَةً وَ سَعْياً مَشْكُوراً وَذَنْباً مَغْفُوراً اَللّٰهُمَّ لا إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ وَ أَنْتَ تُحْيِي بَعْدَ ما أَمَتَّ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ اعْفُ عَماَّ تَعْلَمْ وَأَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ.

اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ.

Bismillâhi vallâhu ekber. Allâhümme imânen bike ve tasdîkan bikitâbike ve vefâen biahdike vettibâan bisünneti Nebiyyike Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem.

Allahümme innî eûzu bike mineşşekki veşşirki veşşikâki vennifâki ve sûil ahlâki ve sûil munkalebi filmâli velveled. Allahümme innî eûzu bike minelküfri velfakri ve min mevâkıfilhızyi fiddünya vel'âhira. Allahümme innî es'elüke rıdâke velcennete. Ve eûzu bike min sehatik vennâr. Ve eûzu bike min cemîilmedâlli velmedârri fil'âhirati ve hâzihiddâr. Allahümme innî eûzu bike min azâbinnâr ve azâbilkabr ve eûzu bike min fitnetilmahyâ velmemât ve eûzu bike min fitnetil mesihiddeccâl. Allahümmec'alhu umraten makbûleten ve sa'yen meşkûren ve zenben mağfûren. Allahümme lâ ilâhe illâ ente ve ente tuhyî ba'de mâ emette. Rabbiğfir verham va'fu amma ta'lem ve entel'eazzülekrem. Allahümme rabbenâ âtina fiddünya haseneten ve fil'âhireti haseneten ve kınâ azâbennâr.

***Tavafın Dördüncü Şavtının Duası**

بِسْمِ اللهِ وَ اللهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُمَّ اِيمَانَاً بِكَ وَ تَصْدِيقاً بِكِتَابِكَ وَ وَفاَءً بِعَهْدِك وَ اتِّبَاعاً بِسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ اَللّٰهُمَّ أَظِلَّنِي تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِكَ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّكَ، وَ لاَ بَاقٍ إِلاَّ وَجْهُكَ الْكَرِيمُ يَا عَالِمَ مَا فِى الصُدُورِ أَخْرِجْنِي يَا اللهُ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلى النُّورِ أَللَّهُمَّ احْشُرْنِي تَحْتَ لِوَاءِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيهِ وَ سَلَّمَ، وَ اسْقِنِي مِنْ حَوْضِهِ شُرْبَةً لاَ أَظْمَأُ بَعْدَهَا أَبَدًا، أَللَّهُمَّ أَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ بِغَيْرِ عَذَابٍ وَ لاَ حِسَابٍ وَ ارْزُقْنِي مُرَافَقَةَ نَبِيِّكَ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ فِى أَعْلَى جَنَّةِ الخُلْدِ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَ عَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَ السَّلاَمَةَ

مِنْ كُلِّ إِثْمٍ وَ الْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ وَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَالنَّجاةَ مِنَ النَّارِ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ اعْفُ عَمَّا تَعْلَمْ وَأَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ. اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ.

Bismillâhi vallâhu ekber. Allâhümme imânen bike ve tasdîkan bikitâbike ve vefâen biahdike vettibâan bi sünneti Nebiyyike Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem.

Allahümme ezıllinî tahte zılli arşike yevme lâ zılle illâ zılluke. Ve lâ bâkin illâ vechukelkerîm. Yâ âlime mâ fissudûr, ehricnî yâ Allahu minezzulumâti ilennûr. Allahummahşurnî tahte livâi seyyidilmurselin Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem. Veskınî min havdihî şurbeten lâ ezmeû ba’deha ebeden. Allahümme edhilnilcennete biğayri azab ve lâ hisâb. Verzuknî murâfekate Nebiyyike Seyyidina Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem fî a’lâ cennetilhuld. Allahümme innî es’elüke mûcibâti rahmetik ve azâime mağfiratik ve’sselâmete min külli ismin velğanimete min külli birrin velfevze bilcenneti vennecâte minennâr. Rabbiğfir verham va’fu amma ta’lem ve entel’eazzülekrem. Allahümme rabbenâ âtina fiddünya haseneten ve fil’âhireti haseneten ve kınâ azâbennâr.

***Tavâfın Beşinci Şavtının Duası**

بِسْمِ اللَّهِ وَ اللَّهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُمَّ اِيمانَاً بِكَ وَ تَصْدِيقاً بِكِتابِكَ وَ وَفاءً بِعَهْدِكَ وَ اتِّبَاعاً بِسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ ياَ وَاجِدُ ياَ مَاجِدُ لاَ تُزِلْ عَنِّي نِعْمَةً أَنْعَمْتَ بِهاَ عَلَيَّ وَ أَعِذْني رَبِّ مِنْ تَحَوُّلِ عافِيَتِكَ وَ جَمِيعِ سَخَطِكَ. رَبَّنَا لا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَ هَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ. رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَ عَلَى وَالِدَيَّ وَ أَنْ أَعْمَلَ صَالِحاً تَرْضاهُ وَ أَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ اِلَيْكَ وَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِين. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ مِنْ خَيْرِ ماَ سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ سَيِّدُنَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ ماَ اسْتَعَاذَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ سَيِّدُنَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ الْجَنَّةَ وَ ماَ يُقَرِّبُ اِلَيْهاَ مِن قَوْلٍ أَوْ

عَمَلٍ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَ ما يُقَرِّبُ اِلَيْهاَ مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ اعْفُ عَماَّ تَعْلَمْ وَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ. اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ.

Bismillâhi vallâhu ekber. Allâhümme imânen bike ve tasdîkan bikitâbike ve vefâen biahdike vettibâan bisünneti Nebiyyike Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem.

Allahümme yâ Vâcidu yâ Mâcidu lâ tuzil annî ni'meten en'amte bihâ aleyye ve eiznî Rabbi min tahavvuli âfiyetik ve cemîi sehatik Rabbena lâ tuziğ kulûbenâ ba'de iz hedeytenâ ve heb lenâ min ledünke rahmeten inneke entelvehhâb. Rabbi evzi'nî en eşküra ni'meteke elletî enamte aleyye ve alâ vâlideyye ve en a'mele sâlihan terdâhu ve eslih lî fî zürriyyetî innî tubtu ileyke ve innî minelmüslimin. Allahümme innî es'elüke min hayri mâ seeleke minhu Nebiyyuke Seyyidüna Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem. Ve eûzu bike min şerri mesteâzeke minhu Nebiyyuke Seyyidüna Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem. Allahümme innî es'elükelcennete ve mâ yukarribu ileyhâ min kavlin ev amelin ve eûzu bike minennâri ve mâ yukarribu ileyhâ min kavlin ev amelin. Rabbiğfir verham va'fu amma ta'lem ve entel'eazzül'ekrem. Allahümme rabbenâ âtina fiddünya haseneten ve fi'l âhireti haseneten ve kınâ azâbennâr.

***Tavâfın Altıncı Şavtının Duası**

بِسْمِ اللّٰهِ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُمَّ اِيماَناً بِكَ وَ تَصْدِيقاً بِكِتاَبِكَ وَ وَفاَءً بِعَهْدِكَ وَ اتِّبَاعاً بِسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ اَللّٰهُمَّ رَبَّنا آتِناَ مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَ هَيِّءْ لَناَ مِنْ أَمْرِنا رَشَداً. اَللّٰهُمَّ رَبَّناَ هَبْ لَنا مِن أَزْوَاجِناَ وَ ذُرِّياَّتِناَ قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَاماً. اَللّٰهُمَّ إِنَّ لَكَ عَلَيَّ حُقُوقاً كَثِيرَةً فِيماَ بَيْنِي وَ بَيْنَكَ وَحُقُوقاً كَثِيرَةً فِيماَ بَيْنِي وَ بَيْنَ خَلْقِكَ. اَللّٰهُمَّ ماَ كَانَ لَكَ مِنْهَا فَاغْفِرْهُ لِي وَ ماَ كَاَنَ لِخَلْقِكَ فَتَحَمَّلْهُ عَنِّي يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. اَللّٰهُمَّ إِنَّ وَجْهَكَ كَرِيمٌ وَبَيْتَكَ عَظِيمٌ وَ أَنْتَ يا أَللّٰهُ حَلِيمٌ كَرِيمٌ عَظِيمٌ تُحِبُّ

الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ اعْفُ عَماَّ تَعْلَمْ وَ أَنْتَ الأَعَزُّ الْأَكْرَمُ. اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ.

Bismillâhi vallâhu ekber. Allâhümme imânen bike ve tasdîkan bikitâbike ve vefâen biahdike vettibâan bisünneti Nebiyyike Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem.

Allahümme Rabbena âtina min ledünke rahmeten ve heyyi' lenâ min emrinâ raşedâ. Allahümme Rabbena heb lenâ min ezvâcinâ ve zürriyyâtinâ kurrate a'yünin vec'alnâ lilmuttakîne imama. Allahümme inne leke aleyye hukûkan kesiraten fîmâ beynî ve beynek ve hukukan kesîraten fîmâ beynî ve beyne halkike. Allahümme mâ kâne leke minhâ fağfirhû lî ve mâ kâne lihalkike fetehammelhu annî yâ erhamerrâhimîn. Allahümme inne vecheke kerîm ve beyteke azîm ve ente yâ Allahu Halîm, Kerîm, Azîm, tuhibbul'afve fa'fu annî. Rabbiğfir verham va'fu amma ta'lem ve entel'eazzül'ekram. Allahümme rabbenâ âtina fiddünya haseneten ve fi'l âhireti haseneten ve kınâ azâbennâr.

***Tavafın Yedinci Şavtının Duası**

بِسْمِ اللهِ وَ اللهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُمَّ اِيماَناً بِكَ وَ تَصْدِيقاً بِكِتاَبِكَ وَ وَفاَءً بِعَهْدِكَ وَ اتِّباَعاً بِسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلاَةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّناَ وَ تَقَبَّلْ دُعَاءِ رَبَّناَ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِساَبُ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ إِيماَناً كَامِلاً وَ يَقِيناً صاَدِقاً وَ رِزْقاً وَاسِعاً وَ قَلْباً خَاشِعاً وَ لِساَناً ذَاكِراً وَ حَلاَلاً طَيِّباً وَتَوْبَةً نَصُوحاً وَ تَوْبَةً قَبْلَ الْمَوْتِ وَ رَاحَةً عِنْدَ الْمَوْتِ وَ مَغْفِرَةً وَ رَحْمَةً بَعْدَ الْمَوْتِ وَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِساَبِ وَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَ النَّجاَةَ مِنَ النَّارِ ياَ عَزِيزُ يَا غَفَّارُ. اَللّٰهُمَّ عَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَ انْفَعْنِي بِماَ عَلَّمْتَنِي وَ زِدْنِي عِلْماً وَ أَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ وَ اجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ. اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ دَعَوْتَ عِباَدَكَ إِلَى بَيْتِكَ الْحَرَامِ وَ قَدْ جِئْتُ طَالِباً مَرْضاَتَكَ وَ أَنْتَ مَنَنْتَ عَلَيَّ بِذَلِكَ فَاغْفِرْ لِي وَ ارْحَمْنِي وَ عاَفِنِي وَ اعْفُ عَنِّي إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ اعْفُ عَماَّ تَعْلَمْ وَ أَنْتَ الأَعَزُّ الْأَكْرَمُ . اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ.

Bismillâhi vallâhu ekber. Allâhümme imânen bike ve tasdîkan bikitâbike ve vefâen biahdike vettibâan bisünneti Nebiyyike Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem

Rabbic'alnî mukîmessalâti ve min zürriyyeti Rabbena ve tekabbel dua. Rabbenağfir lî ve livâlideyye ve lilmü'minîne yevme yekûmulhisâb. Allahümme innî es'elüke imânen kâmilen ve yakînen sâdıkan ve rızkan vâsian ve kalben hâşian ve lisânen zâkiran ve helâlen tayyiben ve tevbeten nasûha ve tevbeten kable'lmevt ve râhaten inde'lmevt ve mağfiraten ve rahmeten ba'delmevt velafve indelhisâb velfevze bi'lcenneti vennecâte minennâr yâ Azîz ya Ğaffar. Allahümme allimnî mâ yenfeunî venfa'nî bimâ allemtenî ve zidnî ilmen ve elhıknî bissâlihin vec'alni min vereseti cennetinnaîm. Allahümme inneke deavte ibâdeke ilâ beytikelharâm. Ve kad ci'tu tâliben merdâteke ve ente menente aleyye bizâlike fağfir lî verhamnî ve âfinî va'fu annî inneke alâ külli şey'in kadîr. Rabbiğfir verham va'fu amma ta'lem ve entel'eazzül'ekrem. Allahümme rabbenâ âtina fiddünya haseneten ve fi'l âhireti haseneten ve kınâ azâbennâr.

Yukarıdaki tavaf dualarını okumaya imkân bulamayanlar tavaf sırasında "Subhânallah velhamdulillah ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illa billâhil'aliyyil'azîm" dasını okuyabilirler.

***Makâm-ı İbrahim'de Okunacak Dua**

اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ سِرِّي وَ عَلاَنِيَتِي فَاقْبَلْ مَعْذِرَتِي، وَ تَعْلَمُ حَاجَتِي فَاَعْطِنِي سُؤْلِي، وَ تَعْلَمُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ اِيمَاناً يُبَاشِرُ قَلْبِي وَ يَقِيناً صَادِقاً حَتَّى أَعْلَمَ أَنَّهُ لاَ يُصِيبُنِي اِلاَّ مَا كَتَبْتَ لِي رِضاً مِنْكَ بِماَ قَسَمْتَ لِي، اَنْتَ وَلِيِّي فِى الدُّنْياَ وَ الآخِرَةِ، تَوَفَّنِي مُسْلِماً وَ أَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ. اَللّٰهُمَّ لاَ تَدَعْ لَناَ فِي مَقَامَناَ هَذاَ ذَنْباً اِلاَّ غَفَرْتَهُ وَ لاَ هَمًّا اِلاَّ فَرَّجْتَهُ وَ لاَ حاَجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ اِلاَّ قَضَيْتَهَا وَ يَسَّرْتَهَا، اَللّٰهُمَّ يَسِّرْ أُمُورَناَ، وَ اشْرَحْ صُدُرَنَا وَ نَوِّرْ قُلُوبَنَا وَ اخْتِمْ بِالصَّالِحَاتِ اَعْمَاَلَناَ

وَ بِالسَّعَادَةِ آجَالَنَا، اَللّٰهُمَّ اَحْيِنَا مُسْلِمِينَ وَ تَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ، وَ أَلْحِقْنَا بِالصَّالِحِينَ، غَيْرَ خَزَايَا وَ لاَ مَفْتُونِينَ.

Allahümme inneke ta'lemu sırrî ve alâniyetî fakbel ma'ziratî ve ta'lemu hâcetî fea'tinî su'lî ve ta'lemu nefsî fağfirlî zunûbî. Allahümme innî es'elüke îmânen yübâşiru kalbî ve yakînen sâdikan hattâ a'leme ennehu lâ yusîbunî illâ mâ ketebte lî rıdan minke bimâ kasemte lî, ente veliyyî fiddünya vel'âhirati, teveffenî müslimen ve elhıknî bissâlihîn. Allahümme lâ teda' lenâ fî makâmena hâzâ zenben illâ ğafertehu, ve lâ hemmen illâ ferrectehu ve lâ hâceten min havâiciddünya vel'âhira illâ kadeyteha ve yessertehâ. Allahümme yessir umûranâ, veşrah sudûrana ve nevvir kulûbena vahtim bissâlihâti a'malenâ ve bisseâdeti âcâlena. Allahümme ahyinâ müslimîne ve teveffenâ müslimîne ve elhiknâ bissâlihîn, ğayra hazâya ve lâ meftûnîn."

7. ZEMZEM İÇİNCE OKUNACAK DUA

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْماً نَافِعاً وَ رِزْقاً وَاسِعاً وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سَقَم. وَ اسْقِنِى مِنْ حَوْضِ نَبِيِّكَ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلُطْفِكَ وَ كَرَمِكَ يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ.

Allahümme innî es'elüke ilmen nâfian ve rızkan vâsian ve şifâen min külli dâin ve sekam. Veskınî min havzi nebiyyike seyyidinâ Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem. Bi'lutfike ve keramike yâ Ekramel'ekramîn."

8. MÜLTEZEM'DE OKUNACAK DUA

Mültezem'de özellikle şeytanın şerrinden Allah'a sığınılır ve sonra şu dua okunabilir:

اَللّٰهُمَّ يَا رَبَّ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ اعْتِقْ رِقَابَنَا وَ رِقَابَ آبَائِنَا وَ أُمَّهَاتِنَا وَ إِخْوَانِنَا وَ أَوْلاَدِنَا مِنَ النَّارِ، يَا ذَا الْجُودِ وَ الْكَرَمِ وَ الْفَضْلِ وَ الْمَنِّ وَ الْعَطَاءِ وَ الْإِحْسَانِ، اَللّٰهُمَّ أَحْسِنْ

عاَقِبَتِناَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهاَ وَ أَجِرْناَ مِنْ خِزْيِ الدُّنْياَ وَ عَذاَبِ الْآخِرَةِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ واَقِفٌ تَحْتَ باَبِكَ، مُلْتَزِمٌ بِأَعْتاَبِكَ مُتَذَلِّلٌ بَيْنَ يَدَيْكَ، أَرْجُو رَحْمَتَكَ وَ أَخْشَى عَذاَبَكَ، ياَ قَدِيمَ الْإِحْساَنِ اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ اَنْ تَرْفَعَ ذِكْرِي وَ تَضَعَ وِزْرِي، وَ تُصْلِحَ أَمْرِي، وَ تُطَهِّرَ قَلْبِي وَ تُنَوِّرَ لِي فِي قَبْرِي.وَ تَغْفِرَ لِي ذَنْبِي، وَ أَسْأَلُكَ الدَّرَجاَتِ الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ آمِينَ.

Allahümme yâ Rabbelbeytil'atîk i'tik rikâbenâ ve rikâbe âbâinâ ve ümmehâtinâ ve ihvâninâ ve evlâdinâ minennâri yâzelcûdi velkerami velfadli velmenni vel'atâi vel'ihsân. Allahümme ahsin âkıbetenâ fil'umûri küllihâ ve ecirnâ min hızyiddünyâ ve azâbil'âhirati. Allahümme innî abduke vebnu abdike vâkıfun tahte bâbike mültezimün bia'tâbike mütezellilün beyne yedeyke, ercû rahmeteke ve ahşâ azâbeke, yâ kadîmel'ihsân. Allahümme innî es'elüke en terfea zikrî ve tedaa vizrî ve tusliha emrî ve tutahhira kalbî ve tünevvira lî fî kabrî ve tağfira lî zenbî ve es'elükedderacâtil'ulâ minelcenneti âmin.

9. SA'Y DUALARI

Safa Tepesi'nde Umre sa'yi yapmaya şöyle niyet edilir:

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ اَنْ أَسْعَى ماَ بَيْنَ الصَّفاَ وَالْمَرْوَةِ سَعْيَ الْعُمْرَةِ لِلّٰهِ تَعاَلَى عَزَّ وَ جَلَّ.

Allahümme innî urîdü en es'â mâ beynessafâ velmerve sa'yel'umrati lillâhi teâlâ azze ve celle.

Sa'yin başlangıcında şu âyet bir kere okunur:

أَبْدَأُ بِماَ بَدَأَ اللّٰهُ تَعاَلَى «إِنَّ الصَّفاَ وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعاَئِرِ اللّٰهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلاَ جُناَحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِماَ وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَإِنَّ اللّٰهَ شاَكِرٌ عَلِيمٌ»

"Ebdeu bimâ bedeellâhu teâlâ "innessafâ velmervete min şeâirillâhi femen haccelbeyte evi'temera felâ cunâha aleyhi en yettavvefe bihimâ ve men tetavvea hayran feinnallâhe şâkirun alîm."

Daha sonra şu dualar okunur:

لاَ إِلَهَ الاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ لاَ إِلَهَ الاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. لاَ إِلَهَ الاَّ اللَّهُ، وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ وَ نَصَرَ عَبْدَهُ وَ هَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ.

Lâ ilâhe illallâhu vallahu ekber lâ ilâhe illallâhu vahdehu lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü yuhyî ve yumît ve huve alâ külli şey'in kadîr. Lâ ilâhe illallâhu vahdehû enceze va'dehû ve nesara abdehu ve hezemel'ahzâbe vahdehu.

أَللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لاَ اِلَهَ الاَّ اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لاَ حَوْلَ وَ لاَ قُوَّةَ الاَّ بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ. اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ سَلِّمْ.

Allahu ekber ve lillâhilhamd sübhanallâhi velhamdulillâhi ve lâ ilahe illallâhu vallahu ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil'aliyyil'azîm. Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ve sellim.

***Sa'yin Birinci Şavtının Duası**

اَللّٰهُمَّ أَعْصِمْنِي بِدِينِكَ وَ طَوَاعِيَّتِكَ وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ وَ جَنِّبْنِي حُدُودَكَ. اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي أُحِبُّكَ وَ أُحِبُّ مَلاَئِكَتَكَ وَ أَنْبِيَائَكَ وَ رُسُلَكَ وَ أُحِبُّ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ, اَللّٰهُمَّ يَسِّرْ لِيَ الْيُسْرَى وَ جَنِّبْنِي الْعُسْرَى وَ اغْفِرْ لِي فِى الْأَخِرَةِ وَ الْأُولَى وَ اجْعَلْنِي مِنْ أَئِمَّةِ الْمُتَّقِينَ. اَللّٰهُمَّ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ مَعَ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصِّدِّقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ. وَ حَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقاً. لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقاًّ حَقاًّ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ تَعَبُّداً وَ رِقاًّ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَ لا نَعْبُدُ إِلاَّ اِيَّاهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينُ وَلَوْ كَرِهَ الكَافِرُونَ. وَلاَ حَوْلَ وَ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ. وَ حَسْبُنَا اللّٰهُ وَ نِعْمَ الوَكِيلُ.

Allahümma'simnî bidînike ve tavâiyyetike ve tâati rasûlike ve cennibnî hudûdeke. Allahümmec'alnî uhibbuke ve uhibbu melâiketeke ve enbiyâeke ve rusuleke ve uhibbu ibâdekessâlihîn. Allahümme yessirliyelyüsrâ ve cennibnil'usrâ vağfir lî fil'âhireti vel'ûlâ vec'alnî min eimmetilmuttakîn. Allahümme neccinâ minennâr mea ibâdikessâlihîn meallezîne en'amallâhu aleyhim minennebiyyîn vessıddîkîn veşşuhedâi vessâlihîn ve hasune ulâike rafîka. Lâ ilâhe illallahu hakkan hakkâ, lâ ilâhe illallahu teabbuden ve rikkâ lâ ilâhe illallahu ve lâ na'budu illâ iyyâhu muhlisîne lehuddîn ve lev kerihelkâfirûn ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil'aliyyil'azîm ve hasbunallahu ve ni'melvekîl.

***Sa'yin İkinci Şavtının Duası**

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَئِمَّةِ الْمُتَّقِينَ وَ مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ. اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ. اَللّٰهُمَّ لاَ تُقَدِّمْنِي لِتَعْذِيبٍ وَ لاَ تُؤَخِّرْنِي لِشَتَّى الْفِتَنِ. اَللّٰهُمَّ أَحْيِنِي عَلَى سُنَّةِ نَبِيِّكَ وَ اسْتَعْمِلْنِي بِهاَ وَ تَوَفَّنِي عَلَى مِلَّتِهِ وَ أَعِزْنِي مِنْ شَرِّ مُضِلاَّتِ الْفِتَنِ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَاْثَمِ وَ الْمَغْرَمِ. لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ. لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْفَرْدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لاَ وَلَداً وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ.

Allahümmec'alnî min eimmetilmuttakîn ve min vereseti cennetinnaîm. Allahümmağfir lî hatîetî yevmeddîn. Allahümme lâ tukaddimni lita'zîb ve lâ tuahhirnî lişettelfiten. Allahümme ahyinî alâ sünneti nebiyyike vesta'milnî bihâ ve teveffenî alâ milletihi ve eiznî min şerri mudillâtilfiten. Allahümme innî eûzu bike minelme'sem velmağram. Lâ ilâhe illallahulvâhidul'ehad, lâ ilâhe illallahulferdussamed ellezî lem yettehiz sâhibeten ve lâ veleden ve lem yekün lehu şerîkun filmülk ve lem yekün lehu veliyyün minezzül.

***Say'in Üçüncü Şavtının Duası**

اَللّٰهُمَّ يا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ. أَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَ عَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَ الْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ وَ السَّلاَمَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ وَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَ النَّجَاةَ مِنَ النَّارِ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ الْهُدَى وَ التُّقَى وَ الْعَفَافَ وَ الْغِنَى. اَللّٰهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ. رَبِّ زِدْنِي عِلْماً وَلاَ تُزِغْ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي وَ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ. اَللّٰهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي وَ عَافِنِي فِي بَصَرِي. لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ. ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَ الْفَقْرِ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ. وَ بِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لاَ أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ فَلَكَ الْحَمْدُ حَتَّى تَرْضَى.

Allahümme yâ mukallibelkulûb sebbit kalbî alâ dînik. Allahümme innî es'elüke mûcibâti rahmetik ve azâime mağfiratik velğanîmete min külli birrin vesselâmete min külli ismin velfevze bilcenneti vennecâte minennâr. Allahümme innî es'elükelhüdâ vettukâ vel'afâfe velğınâ. Allahümme einnî alâ zikrike ve şükrike ve hüsni ibâdetik. Rabbi zidnî ilmen ve lâ tuziğ kalbî ba'de iz hedeytenî ve heb lî min ledünke rahmeten inneke entelvehhâb. Allahümme âfinî fî sem'î ve âfinî fî basarî lâ ilâhe illâ ente sübhaneke innî küntü minezzâlimîn. Zalemtü nefsî fağfır lî feinnehu lâ yağfiruzzunûbe illâ ente. Allahümme innî eûzu bike minelküfri velfakri. Allahümme innî eûzu birıdâke min sahatik ve bimuâfâtik min ukûbetik ve eûzu bike minke lâ uhsî senâen aleyke ente kemâ esneyte alâ nefsike feleke'l-hamdü hatta terdâ.

***Sa'y'in Dördüncü Şavtının Duası**

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَ مَا لَمْ أَعْلَمْ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَ مَا لَمْ أَعْلَمْ اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ الْجَنَّةَ وَ مَا قَرَّبَ اِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَ مَا قَرَّبَ اِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ. حَسْبِيَ اللّٰهُ وَ كَفَى سَمِعَ

اللهُ لِمَنْ دَعَا لَيْسَ وَرَاءَ اللهِ مُنْتَهَى. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ وَ أَسْتَغْفِرُكَ مِنْ كُلِّ مَا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ. لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ صَادِقُ الْوَعْدِ الأَمِينُ. اَللّٰهُمَّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ وَسَاوِسِ الصَّدْرِ وَ مِنْ شَتَاتِ الْأَمْرِ وَ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِى اللَّيْلِ وَ شَرِّ مَا يَلِجُ فِى النَّهَارِ وَ مِنْ شَرِّ مَا تَهُبُّ بِهِ الرِّيَاحُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ سُبْحَانَكَ مَا ذَكَرْنَاكَ حَقَّ ذِكْرِكَ يَا اللهُ.

Allahümme innî es’elüke minelhayri küllihi mâ alimtu minhu ve mâ lem a’lem ve eûzu bike mineşşerri küllihi mâ alimtu minhu ve mâ lem a’lem. Allahümme innî es’elükelcennete ve mâ karrabe ileyhâ min kavlin ev amelin ve eûzu bike minennâri ve mâ karrabe ileyhâ min kavlin ev amelin. Hasbiyallâhu ve kefâ semiallâhu limen deâ leyse verâallâhi müntehâ. Allahümme innî es’elüke min hayrin mâ ta’lem ve eûzu bike min şerrin mâ ta’lem ve estağfiruke min külli mâ ta’lem inneke ente allâmulğuyûb. Lâ ilâhe illallahulmelikulhakkulmübin Muhammedun rasûlullah sâdıkulva’dil’emîn. Allahümme eûzu bike min şerri vesâvisissadri ve min şetâtil’emri ve min fitnetilkabri. Allahümme innî eûzu bike min şerri mâ yelicu filleyli ve şerri mâ yelicu finnehâri ve min şerri mâ tehibbu bihirriyâhu yâ erhamerrâhimin. Sübhaneke mâ abednâke hakka ibâdetik. Subhaneke mâ zekernâke hakka zikrik yâ Allah.

***Sa’yin Beşinci Şavtının Duası**

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَ الْحَزَنِ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَ الْكَسَلِ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَ الْبُخْلِ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَ قَهْرِ الرِّجَالِ. يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ أَعِذْنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَ مِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَ شِرْكِهِ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ أَخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيم. سُبْحَانَكَ مَا شَكَرْنَاكَ حَقَّ شُكْرِكَ سُبْحَانَكَ مَا أَعْظَمَ شَأْنُكَ. اَللّٰهُمَّ اهْدِنِي بِالْهُدَى وَ نَقِّنِي بِالتَّقْوَى وَ اغْفِرْ لِي فِي الْآخِرَةِ وَ الْأُولَى اَللّٰهُمَّ ابْسُطْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ وَ رَحْمَتِكَ اَللّٰهُمَّ أَفْضِ عَلَيْنَا مِنْ

فَضْلِكَ وَ رِزْقِكَ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ النَّعِيمَ الْمُقِيمَ الَّذِى لاَ يَحُولُ وَ لاَ يَزُولُ أَبَدًا فِي أَعْلَى دَرَجِ الْجَنَّةِ جَنَّةِ الْخُلْدِ. رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَ يَسِّرْ لِي أَمْرِي.

Allahümme innî eûzu bike minelhemmi velhazeni ve eûzu bike minel'aczi velkesel ve eûzu bike minelcubni velbuhli ve eûzu bike min ğalebetiddeyni ve kahrirricâl. Yâ Hayyu yâ Kayyûm bi rahmetike esteğisu eiznî min şerri nefsî ve min şerrişşeytan ve şirkihi ve min şerri külli dâbbe ente âhizun binâsiyetiha inne Rabbi alâ sırâtin müstakîm. Sübhaneke mâ şekernâke hakka şükrike. Sübhaneke mâ a'zeme şe'neke. Allahümmehdinî bilhüdâ ve nekkınî bittakvâ vağfir lî fil'âhireti vel'ûla. Allahümmebsut aleynâ min berekâtik ve rahmetik. Allahümme efdi aleynâ min fadlike ve rızkike. Allahümme innî es'elükennaîmelmukîm ellezî lâ yehûlu ve lâ yezûlu ebeden fî a'lâ deracilcenneti cennetilhuldi rabbişrah lî sadrî ve yessir lî emrî.

***Sa'yin Altıncı Şavtının Duası**

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَ حُبَّ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ وَ أَنْ تَجْعَلَ حُبَّكَ وَ حُبَّ نَبِيِّكَ أَحَبَّ اِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مِنَ الدُّنْيَا كُلِّهَا وَ مِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ عَلَى الظَّمَإِ.

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُرَافَقَةَ نَبِيِّكَ فِي أَعْلَي دَرَجِ الْجَنَّةِ جَنَّةِ الْخُلْدِ اَللّٰهُمَّ بِنُورِكَ اهْتَدَيْنَا وَ بِفَضْلِكَ اسْتَغْنَيْنَا وَ فِى كَنَفِكَ وَ إِنْعَامِكَ وَ عَطَائِكَ وَ إِحْسَانِكَ وَ إِكْرَامِكَ أَصْبَحْنَا وَ أَمْسَيْنَا. أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ وَ أَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ وَ أَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ وَ أَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَلَسِ وَ الْكَسَلِ وَ عَذَابِ الْقَبْرِ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغِنَى وَ مِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْفَقْرِ وَ مِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ. وَ أَسْأَلُكَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَ النَّجَاةَ مِنَ النَّارِ يَا عَزِيزُ يَا غَفَّارُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

Allahümme innî es'elüke hubbeke ve hubbe Nebiyyike Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem. Ve en tec'ale hubbeke

ve hubbe Nebiyyike ehabbe ileyye min nefsî ve ehlî ve mineddünya küllihâ ve minelmâilbârid alezzamei. Allahümme innî es'elüke murafakate Nebiyyike fî a'lâ derecilcenneti cennetelhuld. Allahümme binûrikehtedeynâ ve bi fadlike istağneyna ve fî kenefike ve in'âmike ve atâike ve ihsânike ve ikrâmike asbahnâ ve emseynâ. Entel'evvel feleyse kableke şey ve entel'âhir feleyse ba'deke şey ve entezzâhir feleyse fevkake şey ve entelbâtın feleyse dûneke şey. Allahümme innî eûzu bike minelfeles velkesel ve azâbilkabri ve eûzu bike min şerri fitnetilğınâ ve min şerri fitnetilfakri ve min şerri fitnetilmessihiddeccâl ve es'elükelfevze bilcenneti vennecâte minennâr yâ Azîz, yâ Ğaffar, yâ erhamerrâhimin.

***Sa'yin Yedinci Şavtının Duası**

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا سَأَلَكَ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَكَ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ. اَللّٰهُمَّ مَا أَعْطَيْتَ أَحَدًا سَعَى بِهَذَا الْمَكَانِ مِنْ رُتْبَةٍ أَوْ ثَوَابٍ سَأَلْتُكَ إِيَّاهُ أَوْ قَصُرَ عَنْهُ دُعَائِي فَأَعْطِنِي إِيَّاهُ وَامْنَحْنِي إِيَّاهُ مِنْ فَضْلِكَ وَ كَرَمِكَ وَ إِحْسَانِكَ يَا قَدِيمَ الْإِحْسَانِ يَا كَثِيرَ الْخَيْرَاتِ يَا دَائِمَ الْمَعْرُوفِ. اَللّٰهُمَّ اخْتِمْ بِالْخَيْرَاتِ الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ آجَالَنَا وَ أَعْمَالَنَا حَتَّى نَلْقَاكَ وَ أَنْتَ رَاضٍ عَنَّا. اَللّٰهُمَّ حَقِّقْ بِفَضْلِكَ آمَالَنَا وَ سَهِّلْ لِبُلُوغِ رِضَاكَ سُبُلَنَا وَ حَسِّنْ فِى جَمِيعِ الْأَحْوَالِ أَعْمَالَنَا يَا مُنْقِذَ الْغَرْقَى يَا مُنْجِيَ الْهَلْكَى يَا شَاهِدَ كُلِّ نَجْوَى يَا مُنْتَهَى كُلِّ شَكْوَى يَا قَدِيمَ الْإِحْسَانِ يَا دَائِمَ الْمَعْرُوفِ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي عَائِذٌ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا أَعْطَيْتَنَا وَ مِنْ شَرِّ مَا مَنَعْتَنَا وَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْنَا وَ شَرِّ مَا لَمْ نَعْمَلْ. اَللّٰهُمَّ يَسِّرْ لَنَا أَمْرَنَا كُلَّهُ وَأَجِرْنَا مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَ عَذَابِ الْآخِرَةِ. رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.

Allahümme innî es'elüke hayra mâ seeleke ibâdükessâlihun ve eûzu bike min şerri mesteâzeke ibâdükessâlihun. Allahümme mâ a'teyte ehaden seâ bihâzalmekân min rutbetin ev sevâb seeltuke iyyâhu ev kasura anhu duâî fea'tinî iyyâhu vemnahnî iyyâhu min fadlike ve keremike ve ihsânike yâ kadîmul'ihsân yâ kesîrulhayrât yâ dâimelma'rûf. Allahümmahtim bilhayrâtilbâ'kıyâtissâlihat âcâlenâ ve a'mâlenâ hattâ nelkâke ve ente râdin

annâ. Allahümme hakkik bi fadlike âmâlenâ ve sehhil libulûği rıdâke subulenâ ve hassin fî cemîil'ahvâli a'mâlenâ yâ munkizelğarkâ yâ münciyelhelkâ yâ şâhide külli necvâ yâ müntehâ külli şekvâ yâ kadîmel'ihsân yâ dâimelma'ruf. Allahümme innî âizun bike min şerri mâ a'teytenâ ve min şerri mâ mena'tenâ ve min şerri mâ amilnâ ve şerri mâ lem na'mel. Allahümme yessir lenâ emrenâ küllehu ve ecirnâ min hızyiddünya ve azâbil'âhira. Rabbenâ tekabbel minnâ inneke entessemiul'alîm vağfir lenâ inneke entelğafururrahîm.

Sa'y Tamamlanınca Merve'de Okunacak Dua

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِناَّ وَ عافِناَ، وَ اعْفُ عَناَّ. عَلَى طاَعَتِكَ وَ شُكْرِكَ أَعِناَّ، وَ عَلَى غَيْرِكَ لاَ تَكِلْناَ، وَ عَلَى الْإِيماَنِ وَ الْإِسْلاَمِ الْكاَمِلِ جَمِيعاً تَوَفَّناَ وَ أَنْتَ راَضٍ عَناَّ.اَللّٰهُمَّ ارْحَمْنِى بِتَرْكِ الْمَعاَصِى أَبَداً ماَ أَبْقَيْتَنِي، وَ ارْحَمْنِى اَنْ أَتَكَلَّفَ ماَ لاَ يَعْنِينِى، وَ ارْزُقْنِى حُسْنَ النَّظَرِ فِيماَ يُرْضِيكَ عَنّي، ياَ أَرْحَمَ الراَّحِمِينَ.

Rabbena tekabbel minnâ ve âfinâ va'fu annâ alâ taâtike ve şükrike einnâ ve alâ ğayrike lâ tekilnâ ve ale'l-imâni vel'islâmilkâmil cemiân teveffenâ ve ente râdin annâ. Allahümmerhamnî bi terkilmeâsi ebeden mâ ebkaytenî verhamnî en etekellefe mâ lâ ya'nîni verzuknî husnennazar fîmâ yurdîke annî yâ erhamerrâhimîn.

10. HİCR-İ İSMAİL'DE OKUNACAK DUA

Hatîm de denilen Hicr-i İsmail'de yani Kâbe'nin yan kısmında duvarla çevrili olan kısmına umreyi tamamladıktan sonra girilip namaz kılınır ve dua edilir. Kâbe'nin içinden sayılan bu kısım duaların kabul edildiği yerlerden biridir.

اَللّٰهُمَّ أَنْتَ رَبّي لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَ أَناَ عَبْدُكَ، وَ أَناَ عَلَى عَهْدِكَ وَ وَعْدِكَ ماَاسْطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ ماَ صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَ أَبُوءُ بِذَنْبِي، فاَغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ، اَللّٰهُمَّ إِنّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ ماَ سَأَلَكَ بِهِ عِباَدُكَ

الصَّالِحُونَ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَااسْتَعَاذَكَ مِنْهُ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ، اَللّٰهُمَّ بِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى، وَصِفَاتِكَ الْعُلْيَا، طَهِّرْ قُلُوبَنَا مِنْ كُلِّ وَصْفٍ يُبَاعِدُنَا عَنْ مُشَاهَدَتِكَ وَ مَحَبَّتِكَ، وَ اَمِتْنَا عَلَى السُّنَّةِ وَ الْجَمَاعَةِ وَ الشَّوْقِ إِلَى لِقَاءِكَ يَاذَا الْجَلاَلِ وَ الْإِكْرَامِ، اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ بِالْعِلْمِ قَلْبِي، وَ اسْتَعْمِلْ بِطَاعَتِكَ بَدَنِي، وَ خَلِّصْ مِنَ الْفِتَنِ سِرِّي، وَ اشْغَلْ بِالْاِعْتِبَارِ فِكْرِي، وَ قِنِي شَرَّ وَسَاوِسِ الشَّيْطَانِ وَ أَجِرْنِي مِنْهُ يَا رَحْمَنُ حَتَّى لاَ يَكُونَ لَهُ عَلَيَّ سُلْطَانٌ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا، وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ.

Allahümme ente Rabbî lâ ilâhe illâ ente halaktenî ve ene abdüke ve ene alâ ahdike ve va'dike mesteta'tu eûzu bike min şerri mâ sana'tu, ebûu leke bi ni'metike aleyye, ve ebûu bi zenbî, fağfirlî, feinnehu lâ yağfiruzzunûbe illâ ente, Allahümme innî es'elüke min hayri mâ seeleke bihi ibâdükessâlihûn ve eûzu bike min şerri mesteâzeke minhu ibâdükessâlihûn. Allahümme biesmâikelhüsnâ ve sıfâtikel'ulyâ, tahhir kulûbenâ min külli vasfin yubâidunâ an müşâhedetike ve mehabbetike ve emitnâ alessünneti velcemâati veşşevki ilâ likâike yâ Zelcelâli vel'ikrâm, Allahümme nevvir bil'ilmi kalbî vesta'mil bitâatike bedenî ve hallis minelfiteni sırri, veşğil bil'i'tibâri fikrî ve kınî şerra vesâvisişşeytâni ve ecirnî minhu yâ Rahmânû hattâ lâ yeküne lehu aleyye sultânun Rabbenâ innenâ âmennâ fağfir lenâ zunûbenâ ve kinâ âzabennâr.

11. KÂBE'YE VEDA

Mekke'den ayrılma vakti geldiğinde Kâbe'yi tekrar ziyaret için Allah Teâlâ'ya şöyle dua edilir:

اَللّٰهُمَّ إِنَّ هَذَا بَيْتُكَ الَّذِي جَعَلْتَهُ مُبَارَكاً وَ هُدًى لِلْعَالَمِينَ. اَللّٰهُمَّ كَمَا هَدَيْتَنِي لَهُ فَتَقَبَّلْ مِنِّي وَ لاَ تَجْعَلْ هَذَا آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ بَيْتِكَ وَ ارْزُقْنِي الْعَوْدَ اِلَيْهِ حَتَّى تَرْضَى عَنِّي بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

Allahümme inne hâzâ beytukellezî cealtehû mübâreken ve hüden lil'âlemîn. Allahümme kemâ hedeytenî lehû, fetekabbelhu

minnî, velâ tec'al hâzâ âhiral'ahdi min beytike verzuknil'avde ileyhi hattâ terdâ annî bi rahmetike yâ erhamerrâhimin.

12. MEDİNE'Yİ VE HZ. PEYGAMBER'İN *(sallallahu aleyhi ve sellem)* KABRİNİ ZİYARET

Medine görüldüğünde salavat getirilir ve şu dua okunur:

اَللّٰهُمَّ هَذاَ حَرَمُ نَبِيِّكَ وَ مَهْبِطُ وَحْيِكَ فَامْنُنْ عَلَيَّ بِالدُّخُولِ فِيهِ وَ اجْعَلْهُ وِقَايَةً لِي مِنَ النَّارِ وَ اَمَانًا مِنَ الْعَذَابِ وَ اجْعَلْنِي مِنَ الْفَائِزِينَ بِشَفَاعَةِ الْمُصْطَفَى يَوْمَ الْمَآبِ.

Allahümme hâzâ haremu Nebiyyike ve mehbitu vahyike femnun aleyye bidduhûli fîhi vec'alhu vikâyeten lî minennâri ve emânen minel'azâbi vec'alnî minelfâizîn bişefâatilmustafâ yevmelmeâb.

Mescid-i Nebevî'nin kapısından girerken salâvatlar getirilir ve sonra şöyle denilir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَ اجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَاناً نَصِيراً.

Bismillâhirrahmânirrahîm Rabbi edhilnî müdhale sıdkın ve ehricnî muhrace sıdkın vec'âl lî min ledünke sultânen nasîrâ.

بِسْمِ اللّٰهِ وَ الصَّلاَةُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ.

Bismillâhi vessalâtu alâ Rasûlillah. Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed. Allahümmağfir lî veftah lî ebvâbe rahmetik.

Peygamberimizin kabri başında okunacak dua

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا صَفِيَّ اللَّهِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ الرَّحْمَةِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا شَفِيعَ الْأُمَّةِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا خَاتَمَ النَّبِيِّينَ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا مُزَّمِّلُ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا مُدَّثِّرُ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا أَحْمَدُ اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ وَ عَلَى اَهْلِ بَيْتِكَ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ الَّذِينَ اَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرَهُمْ تَطْهِيراً. جَزَاكَ اللَّهُ عَنَّا أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيًّا عَنْ قَوْمِهِ وَرَسُولاً عَنْ أُمَّتِهِ. أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ الرِّسَالَةَ وَ أَدَّيْتَ الْأَمَانَةَ وَ نَصَحْتَ الْأُمَّةَ، وَ أَوْضَحْتَ الْحُجَّةَ، وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ قَاتَلْتَ عَلَى دِينِ اللَّهِ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، فَصَلَّى اللَّهُ عَلَى رُوحِكَ وَ جَسَدِكَ وَ قَبْرِكَ صَلاَةً دَائِمَةً اِلَى يَوْمِ الدِّينِ. يَا رَسُولَ اللَّهِ نَحْنُ وَفْدُكَ وَ زُوَّارُ قَبْرِكَ، جِئْنَاكَ مِنْ بِلاَدٍ شَاسِعَةٍ، وَ نَوَاحٍ بَعِيدَةٍ، قَاصِدِينَ قَضَاءَ حَقِّكَ وَ النَّظَرَ اِلَى مَآثِرِكَ وَ التَّيَامُنَ بِزِيَارَتِكَ وَ الْاِسْتِشْفَاعَ بِكَ اِلَى رَبِّنَا فَإِنَّ الْخَطَايَا قَدْ قَصَمَتْ ظُهُورَنَا، وَ الْأَوْزَارَ قَدْ أَثْقَلَتْ كَوَاهِلَنَا، وَ أَنْتَ الشَّافِعُ الْمُشَفَّعُ الْمَوْعُودُ بِالشَّفَاعَةِ وَ الْمَقَامِ الْمَحْمُودِ. وَ قَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى ”وَ لَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاؤُكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحِيماً“. قَدْ جِئْنَاكَ ظَالِمِينَ لِأَنْفُسِنَا، مُسْتَغْفِرِينَ لِذُنُوبِنَا فَاشْفَعْ لَنَا اِلَى رَبِّكَ وَ اسْأَلْهُ أَنْ يُمِيتَنَا عَلَى سُنَّتِكَ وَ أَنْ يَحْشُرَنَا فِي زُمْرَتِكَ، وَ اَنْ يُورِدَنَا حَوْضَكَ وَ اَنْ يُسْقِيَنَا كَأْسَكَ غَيْرَ خَزَايَا وَ لاَ نَادِمِينَ، اَلشَّفَاعَةَ الشَّفَاعَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، اَلشَّفَاعَةَ الشَّفَاعَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، اَلشَّفَاعَةَ الشَّفَاعَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَ لِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَ لاَ تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلاًّ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ.

Esselâmu aleyke yâ Rasûlallah,
Esselâmu aleyke yâ Nebiyallah,
Esselâmu aleyke yâ Safiyyallah
Esselâmu aleyke yâ Habîballah

Esselâmu aleyke yâ Nebiyyerrahme

Esselâmu aleyke yâ Şefîal'ümme

Esselâmu aleyke yâ Seyyidelmurselîn

Esselâmu aleyke yâ Hâtemennebiyyîn

Esselâmu aleyke yâ Müzzemmil

Esselâmu aleyke yâ Müddessir

Esselâmu aleyke yâ Muhammed

Esselâmu aleyke yâ Ahmed

Esselâmu aleyke ve alâ ehli beytikettayyibînettâhirîn ellezîne ezheballâhu anhumurricse ve tahharahum tathîra

Cezâkallâhu annâ efdale mâ cezâ Nebiyyen an kavmihi ve rasûlen an ümmetihî. Eşhedu enneke kad bellağterrisâlete ve eddeytel'emânete ve nasahtel'ümmete ve evdahtelhuccete ve câhette fî sebîlillâhi ve kâtelte alâ dinillâh hattâ etâkelyakîn fesallallahu alâ rûhike ve cesedike ve kabrike salâten dâimeten ilâ yevmiddîn.

Yâ Rasûlellâh nahnu vefduke ve zuvvâru kabrike ci'nâke min bilâdin şâsia ve nevâhin beîde kâsidîne kadâe hakkike vennazare ilâ meâsirike vetteyâmune biziyâretike vel'istişfâa bike ilâ Rabbina feinnelhatâya kad kasamet zuhûrana vel'evzâra kad eskalet kevâhilenâ ve enteşşâfiulmuşeffeulmev'ûdu bişşefâati velmakâmilmahmûd.

Ve kad kâlellahu teâlâ ve lev ennehum iz zalemû enfusehum câûke festağferullâhe vestağfera lehumurrasûlu levecedullahe tevvâben rahîma.

Kad ci'nâke zâlimîne lienfusina müstağfirîne lizunûbinâ feşfa' lenâ ilâ Rabbike ves'elhu en yumîtenâ alâ sünnetike ve en yahşurenâ fî zumratike ve en yûridenâ havdeke ve en yuskînâ ke'seke ğayra hazâyâ ve lâ nâdimîne eşşefâate eşşefâate yâ Resûlellah, eşşefâate eşşefâate yâ Resûlellah, eşşefâate eşşefâate yâ Resûlellah.

Rabbenâğfir lenâ ve liihvâninâ ellezîne sebekûna bil'imâni ve lâ tec'al fî kulûbinâ ğillen lillezîne âmenu Rabbenâ inneke Raûfun Rahîm.

Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) Kabrinin Başında Selâm

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ ياَ اَباَ بَكْرٍ الصِّدِّيقَ. اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ ياَ خَلِيفَةَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ. اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ ياَ صاَحِبَ رَسُولِ اللّٰهِ وَ أَنِيسَهُ فِي الْغاَرِ، وَ رَفِيقَهُ فِي الْأَسْفاَرِ، وَ أَمِينَهُ عَلَى الْأَسْرارِ. جَزاَكَ اللّٰهُ عَناَّ أَفْضَلَ ماَ جَزَى، فَلَقَدْ خَلَفْتَهُ بِأَحْسَنِ الْخَلَفِ، وَ سَلَكْتَ طَرِيقَهُ وَ مِنْهاَجَهُ خَيْرَ سُلُوكٍ، وَ نَصَرْتَ الْإِسْلاَمَ، وَ وَصَلْتَ الْأَرْحاَمَ، وَ لَمْ تَزَلْ قاَئِماً بِالْحَقِّ حَتَّى أَتاَكَ الْيَقِينُ. فَالسَّلاَمُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَرَكاَتُهُ. اَللّٰهُمَّ ارْضَ عَنْهُ، وَ ارْفَعْ دَرَجَتَهُ، وَ اَكْرِمْ مَقاَمَهُ وَ اَجْزِلْ ثَواَبَهُ، بِفَضْلِكَ وَ كَرَمِكَ ياَ اَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ.

Esselâmu aleyke yâ Ebâ Bekrissıddîk. Esselâmu aleyke yâ halîfete Rasûlillah sallallahu aleyhi ve sellem. Esselâmu aleyke yâ sâhibe Rasûlillah ve enîsehu filğâr ve refîkahu fil'esfâr ve emînehu alel'esrâr. Cezâkellahu anna efdale mâ ceza. Felekad haleftehu bi'ahsenilhalef ve selekte tarîkahu ve minhâcehu hayra sulûk ve nasartel'islâm ve vesaltel'erhâm ve lem tezel kâimen bilhakki hatta etâkelyakîn fesselâmu aleyke ve rahmetullahi ve berakâtuhu. Allahümmerda anhu verfa' derecetehu ve ekrim mekâmehu ve eczil sevâbehu bifadlike ve keremike yâ ekremel'ekremîn.

Hz. Ömer'in (r.a.) Kabri Başında Selâm

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ ياَ اَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بْنُ الْخَطاَّبِ. اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ ياَ مُظْهِرَ الْإِسْلاَمِ. اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ ياَ مُكَسِّرَ الْأَصْناَمِ. اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ ياَ مَنْ نَطَقَ بِالْعَدْلِ وَ الصَّواَبِ. اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ ياَ فاَرُوقُ. جَزاَكَ اللّٰهُ عَناَّ أَفْضَلَ الْجَزاَءِ. لَقَدْ نَصَرْتَ الْإِسْلاَمَ وَ الْمُسْلِمِينَ، وَ فَتَحْتَ مُعْظَمَ الْبِلاَدِ بَعْدَ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ. كَفَّلْتَ الْأَيْتاَمَ، وَ وَصَلْتَ الْأَرْحاَمَ، وَ قَوِيَ بِكَ الْإِسْلاَمُ، وَ كُنْتَ لِلْمُسْلِمِينَ اِماَماً مَرْضِياًّ وَ هاَدِياً مَهْدِياًّ، جَمَعْتَ شَمْلَهُمْ وَ أَعَنْتَ فَقِيرَهُمْ وَ جَبَرْتَ كَسْرَهُمْ. فَالسَّلاَمُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَراَكاَتُهُ.

Esselâmu aleyke yâ emîralmü’minîn Umerubnulhattâb. Esselâmu aleyke yâ muzhiral’islâm. Esselâmu aleyke yâ mükessiral’esnâm. Esselâmu aleyke yâ men nataka bil’adl vessavab. Esselâmu aleyke yâ Fârûk. Cezâkellahu anna efdalelcezâ. Lekad nasartel’islâme velmüslimîn ve fetahte mu’zamulbilâd ba’de Seyyidilmürselîn. Keffeltel’eytâm ve vesaltel’erhâm ve kaviye bikel’islâm ve künte lilmüslimîne imâmen merdiyyen ve hâdiyen mehdiyyen. Cema’te şemlehum ve eante fekîrahum ve ceberte kesrahum. Fesselâmu aleyke ve rahmetullahi ve berekâtuhu.

Kabir Ziyaretleri Sırasında Okunacak Dua

Hz. Peygamber *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, Baki Mezarlığı’nı ziyaret ederken şöyle buyururdu:

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُسْلِمِينَ وَ اِنَّا اِنْ شَاءَ اللّٰهُ بِكُمْ لاَحِقُونَ.

Esselâmü aleyküm ehleddiyâr minelmü’minin velmüslimin ve innâ inşâellâhu bikum lâhikûn.

Bu dua, Mekke’deki Cennetü’l-Mualla ve Medine’deki Baki Mezarlığı’nda ve diğer bütün mezarlıklarda okunur.

Peygamber Efendimiz’e *(sallallahu aleyhi ve sellem)* **Veda**

اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلْ هَذاَ آخِرَ الْعَهْدِ بِحَرَمِ رَسُولِكَ، وَ يَسِّرْ لَناَ الْعَوْدَ اِلَى الْحَرَمَيْنِ سَبِيلاً سَهْلاً بِمَنِّكَ وَ فَضْلِكَ، وَ ارْزُقْناَ الْعَفْوَ وَ الْعاَفِيَةَ فِي الدِّينِ وَالدُّنْياَ وَ الْآخِرَةِ، وَ رُدَّناَ ساَلِمِينَ اِلَى أَوْطَانِناَ آمِنِينَ. اَللّٰهُمَّ إِناَّ نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِناَ هَذاَ اَلْبِرَّ وَ التَّقْوَى، وَ مِنَ الْعَمَلِ ماَ تُحِبُّ وَ تَرْضَى، وَ احْشُرْناَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصِّدِّيقِينَ وَ الشُّهَداَءِ وَ الصاَّلِحِينَ، بِفَضْلِكَ وَ كَرَمِكَ ياَ أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ.

Allahümme lâ tec’al hâzâ âhirel’ahdi biharami Rasûlik ve yessir lenâl’avde ilelharemeyni sebîlen sehlen bimennike ve fadlike verzuknal’afve vel’âfiyete fiddîni veddünya vel’âhira ve ruddenâ sâlimîne ilâ evtâninâ âminîne. Allahümme innâ nes’elüke fî seferinâ hâzâ el-birra vettakvâ ve minel’ameli mâ tuhibbu ve

terdâ vahşurnâ meallezîne en'amellahu aleyhim minennebiyyîn vessiddikîn veşşuhedâi vessâlihîn bifadlike ve keramike yâ ekramel'ekramîn.